

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF YENİ(2004) SOSYAL
BİLGİLER MÜFREDATININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(TRABZON İL ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Sülbiye AYDIN

Enstitü Anabilim Dalı: İlköğretim

Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi

Tez Danışman: Doç. Dr. Arif BİLGİN

EYLÜL 2007

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**İLKÖĞRETİM 4. VE 5. SINIF YENİ (2004) SOSYAL
BİLGİLER MÜFREDATININ ÖĞRETMEN
GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ
(TRABZON İL ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Sülbiye AYDIN

Enstitü Anabilim Dalı: İlköğretim

Enstitü Bilim Dalı : Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bu tez 12/09/2007 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

.....

Jüri Başkanı

.....

Jüri Üyesi

.....

Jüri Üyesi

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Sülbiye AYDIN

09.09. 2007

ÖNSÖZ

“İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi” konulu bu çalışma Yeni İlköğretim Müfredatın uygulanışı açısından incelenmeye değer bulunmuştur. Bu araştırmamda hiçbir zaman desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Arif BİLGİN’e teşekkürlerimi bir borç bilirim. Yine anket çalışmamın uygulanışında desteğini esirgemeyen Sürmene ve Şalpazarı Milli Eğitim müdürlüklerine minnettar olduğumu ifade etmek isterim. Anket bilgilerimi verilerini değerlendiren Karadeniz Teknik Üniversitesi, Bilgisayarlı İstatistik Bölümü mezunu Zafer Yılmaz Bey’e şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	iv
TABLO LİSTESİ.....	xiii
ÖZET.....	xiv
SUMMARY.....	xv

GİRİŞ.....	1
------------	---

BÖLÜM 1: TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE BU SİSTEMDE SOSYAL

BİLGİLER.....	4
1.1. Eğitimin Tanımı ve Eğitim Sisteminin Girdileri.....	4
1.2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde Eğitim.....	6
1.3. Türk Eğitim Sisteminde Sosyal Bilgiler.....	8
1.4. 1998 Sosyal Bilgiler Müfredatının Uygulanışı ve Amaçları.....	14
1.5.İlköğretim Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Uygulanışı ve Amaçları.....	23
1.6. Bu Alanda Yapılmış Araştırmalar.....	35

BÖLÜM 2: İLKÖĞRETİM YENİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM

PROGRAMI VE BU PROGRAMIN ÖZELLİKLERİ.....	38
2.1. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Yapılandırmacı Yaklaşım.....	39
2.2. 4. ve 5. Sınıf Yen (2004)i Sosyal Bilgiler Müfredat Programı.....	51

2.3. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Temel Öğeleri.....	60
--	----

BÖLÜM 3: YENİ SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMININ

DEĞERLENDİRMESİNE YÖNELİK BİR ANKET ÇALIŞMASI...75

3.1. Anket Sorularının Genel Grafikleri.....	76
--	----

3.2. Bazı Anket Sorularının Ayrıntılı Grafikleri.....	101
---	-----

3.3. Ankete Katılan Öğretmenlerin Yazılı Cevapları.....	120
---	-----

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	124
-------------------------------	------------

KAYNAKLAR.....	133
-----------------------	------------

EKLER.....	136
-------------------	------------

ÖZGEÇMİŞ.....	144
----------------------	------------

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

TTKB: Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: “Cinsiyetiniz?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	76
Şekil 2: “Öğretmenlik mesleğinde kaçınıcı yılınız?” sorusunun cevaplarının dağılımı...	76
Şekil 3: “Kaçınıcı sınıf öğretmenisiniz?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	77
Şekil 4: “Hangi fakülte mezunusunuz?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	77
Şekil 5: “Okulunuz hangi yerleşim biriminde bulunmaktadır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	78
Şekil 6: “Yeni İlköğretim Müfredatı her çocuğun öğrenebileceği, birey olarak kendine olduğu anlayışını yerleştirmiş midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	78
Şekil 7: “Yeni İlköğretim Müfredatı ile öğrenci düşünmeye, soru sormaya ve görüş alış-verişi yapmaya başlamış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	79
Şekil 8: “Öğrencilerin sadece bilgisel değil, ahlaki, sosyal, kültürel yönden gelişmeleri amaçlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	80
Şekil 9: “Öğrencilerin hak ve sorumluluklarını bilen, demokratik bireyler olarak yetişmelerini ön görmüş müdür?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	80
Şekil 10: “ Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatı öğrencileri ezbercilikten ve tek düzelikten kurtarmış, araştıran, keşfeden, inceleyen ve sonuca varan bireyler olarak ele almış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	81
Şekil 11: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile birlikte öğrenciler okumaktan ve öğrenmekten zevk almakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	82
Şekil 12: “Yenilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile öğrenciler duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	82

Şekil 13: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise araştıran, deney ve gözlemler yapabilen bir birey midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	83
Şekil 14: “Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile birlikte öğrenciler iletişim kurma ve birlikte çalışma becerilerini geliştirebilmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	84
Şekil 15: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	84
Şekil 16: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı görsellik bakımından zengin, öğrencilerin dikkatini çekebilecek özellikte hazırlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	85
Şekil 17: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrenci merkezli yaklaşıma uygun ve programda tutarlı öğeler belirgin midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı..	86
Şekil 18: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyesine uygundur mudur?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	86
Şekil 19: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrencilerin öğrenme- öğretme süreçlerini yapılandırmış, örnek etkinliklere yönlendirmiş midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	87
Şekil 20: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında etkinlikler çevre, okul koşullarına, öğrenci bilgi ve yeteneklerine göre çeşitlendirilerek hazırlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	88

Şekil 21: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrenme yaşantıları daha katılımcı bir ortam oluşturduğu için demokrasi kültürünün yerleşmesine daha fazla katkıda bulunmakta mıdır.” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	88
Şekil 22: “Çalışma kitabında hazırlanan etkinlikler ve bu doğrultuda istenilen davranışlar öğrenci seviyesine uygun mudur?” sorusunun cevaplarının dağılım.....	89
Şekil 23: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile öğrenciler etkinlikler sonunda ürettiklerini sınıfta sunarak bir şeyler başarmanın hazzını yaşayabilmekte ve özgüven kazanabilmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	90
Şekil 24: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanabilmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	91
Şekil 25: “Öğrencilerin yeni programın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	91
Şekil 26: “Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	92
Şekil 27: “Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediği her türlü araç- gerece ulaşabiliyor musunuz?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	93
Şekil 28: “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sonun yaratmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	93
Şekil 29: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ölçme ve değerlendirmede belirli bir ölçütün olmamasından dolayı zorluklarla karşılaşmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	94

Şekil 30: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrenci değerlendirme formlarının çok olması, zaman yönünden sıkıntılara neden olmakta ve artı bir masraf olmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	95
Şekil 31: Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrencilerin kendini değerlendirdiği öz değerlendirme formları yetersiz midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	95
Şekil 32: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre öğrencilere verilmesi gereken proje ve performans ödevlerinde ve bu ödevlerin değerlendirmesinde yeterli bilgilendirmenin yapılmamasından dolayı zorluklarla karşılaşmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	96
Şekil 33: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusu cevaplarının dağılımı.....	97
Şekil 34: “Yeni Sosyal Bilgiler Programına göre hazırlanmış performans ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	97
Şekil 35: Yeni Sosyal Bilgiler dersi için hazırlanmış ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı kaliteli hamura basılmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	98
Şekil 36: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, eski programa göre çok daha zaman alıcı mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	99

Şekil 37: “Eski Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program mutlaka ön hazırlık gerektirmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	99
Şekil 38: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğretmen için yorucu ve zaman alıcı mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	100
Şekil 39: “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, öğretmenleri çalışmaya ve üretmeye teşvik etmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı.....	101
Şekil 40: İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre Hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	102
Şekil 41: İlçede görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre Hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	102
Şekil 42: Köyde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre Hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	103
Şekil 43: 4. sınıf öğretmenlerinin “Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	104
Şekil 44: 5. sınıf öğretmenlerinin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	104

Şekil 45: İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	105
Şekil 46: İlçede görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	105
Şekil 47: Köyde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	106
Şekil 48: İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler Etkili biçimde kullanabilmekte midir?” sorusu cevabının dağılımı.....	107
Şekil 49: İlçede görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	107
Şekil 50: Köyde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	108
Şekil 51: İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Öğrenciler yeni programın istediği araç- gereçlere çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	109

Şekil 52: İlçede görev yapan öğretmenlerin “Öğrenciler yeni programın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	109
Şekil 53: Köyde görev yapan öğretmenlerin “Öğrenciler yeni programın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	110
Şekil 54: Eğitim Fakültesi mezunu olan öğretmenlerin “Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?” sorusu cevapların dağılımı.....	111
Şekil 55: Fen- Edebiyat Fakültesi mezunu olan öğretmenlerin “Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?” sorusu cevabın dağılımı.....	111
Şekil 56: İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediği her türlü araç- gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	112
Şekil 57: İlçede görev yapan öğretmenlerin “Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediği her türlü araç- gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	112
Şekil 58: Köyde görev yapan öğretmenlerin “Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediği her türlü araç- gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	113
Şekil 59: İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmakta mıdır?” sorusunun verdiği cevapların dağılımı.....	114

Şekil 60: İlçede görev yapan öğretmenlerin “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmakta mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı	114
Şekil 61: Köyde görev yapan öğretmenlerin “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmakta mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı.....	115
Şekil 62: 4. sınıf öğretmenlerinin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevabın dağılımı.....	116
Şekil 63: 5. sınıf öğretmenlerinin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevabın dağılımı.....	116
Şekil 64: İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	117
Şekil 65: İlçede görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	118
Şekil 66: Köyde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	118

Şekil 67: Kadın öğretmenlerin “Eski Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program ön hazırlık gerektirmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	119
Şekil 68: Erkek öğretmenlerin “Eski Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program ön hazırlık gerektirmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı.....	119

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Geleneksel ve Yapılandırmacı Yaklaşımda Sınıfların Karşılaştırılması.....	43
Tablo 2: Performans Değerlendirme Ölçeği Örneği 1.....	46
Tablo 3: Performans Değerlendirme Ölçeği Örneği 2.....	46
Tablo 4: Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 4. Sınıf Ünitelerine Göre Doğrudan Verilecek Beceriler.....	66
Tablo 5: Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 5. Sınıf Ünitelerine Göre Doğrudan Verilecek Beceriler.....	67
Tablo 6: Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 4. ve 5. Sınıf Düzeyindeki Kavramlar.....	68
Tablo 7: Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 4. Sınıf Ünitelerine Göre Doğrudan Verilecek Değerler.....	72
Tablo 8: Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 5. Sınıf Ünitelerine Göre Doğrudan Verilecek Değerler.....	73

Tezin Başlığı: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi

Tezin Yazarı: Sülbiye AYDIN

Danışman: Doç. Dr. Arif BİLGİN

Kabul Tarihi: Eylül 2007

Sayfa Sayısı: XV (ön kısım) +135 (tez) + 8 (ekler)

Anabilimdalı: İlköğretim

Bilimdalı: Sosyal Bilgiler Eğitimi

Bugün dünya üzerinde birçok devlet, en yüksek uygarlık seviyesini yakalayabilmek için eğitim sisteminde yeniyi takip etmekte ve gelişmeleri kendi eğitim sistemine yerleştirmektedir. Ülkemizde ise bu amaçla eğitim- öğretimde köklü değişikliklere gidilmiş ve tabandan başlayarak bu değişiklikler uygulanmaya konmuştur.

Bu çalışmamızın amacı, İlköğretimin 4. ve 5. sınıfta 2005- 2006 eğitim- öğretim yılında uygulamaya konan Yeni Sosyal Bilgiler Programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirmesini yapmaktır. Çalışmamızın birinci bölümünde eğitimin tanımı yapılmış ve Türklerde eğitim sistemi kısaca sunulmuştur. Ardından “Sosyal Bilgiler” kavramının tanımı yapılarak Türk eğitim sisteminde sosyal bilgiler dersinin yeri açıklanmıştır. Son olarak ise niçin müfredatın değiştirildiği anlatılmış, eski (1998) program ile yeni (2004) programın ilkeleri verilmiştir. İkinci bölümde ise eski ve yeni sosyal bilgiler programının üniteleri tanıtılmış, her iki programında hedefleri açıklanmıştır. Ardından yeni programın özellikleri tanıtılmış ve yapılandırmacı yaklaşımın bu programdaki yerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise bir anket çalışmasının verileri sunulmuştur. Bu amaçla Trabzon ili örnek seçilmiştir. Sosyal bilgiler dersi ilk olarak farklı isimlerle 1926 yılında Türk eğitim sistemine girmiş ve çeşitli değişikliklerden geçerek günümüzdeki yeni müfredatta şeklini almıştır. Uygulamaya konan bu programın değerlendirilmesini yapabilmek amacıyla Trabzon il merkezi, ilçe ve köylerden seçilen okullarda toplam 86 öğretmene bir anket çalışması uygulanmıştır. Yeni müfredat programını uygulayan, doğal olarak onu en yakından tanıyan öğretmenlere yapılan bu çalışmada kırk adet soru yöneltilmiştir. Anket sonuçları SPSS programı ile okunmuştur. Soruların ayrı ayrı grafikleri verilmiş ve bazı soruların daha ayrıntılı grafikleri incelenmiştir.

Anket çalışmamızda kısaca şu sonuçlara varılmıştır: Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatı eğitim sitemimize farklı bakış açıları kazandırmıştır. Önceden sadece bu derste geçmişin tekrarını yapan ve ezber kavramlarla donatılan öğrenciler artık bu uygulamadan uzaklaştırılarak ağırlığı güncel konulara değinen bir programla karşılaşmıştır. Bu programda öğrenciler, aktif hale getirilmiş, yaparak yaşayarak öğrenme modeline yöneltilmiştir. Öğrenciler, hazırlayacakları proje ve performans ödevleriyle araştırmaya, keşfetmeye, eleştirel düşünmeye, kendini kanıtlamaya ve öz güven kazanmaya başlatılmıştır. Ayrıca ders kitabı haricinde hazırlanan çalışma kitapları öğrencilere, severek isteyerek sorumluluk alma bilincini kazandırmayı hedeflemiştir. Yeni sosyal bilgiler programı, saydıklarımızın haricinde daha birçok konuda olumlu sonuçlar vermektedir. Ancak, programın olumsuz karşılanan bazı yönleri de olmuştur. Bu konuda öğretmenlerin özellikle üzerinde durduğu konu yeni programın ülkemizin koşullarına yeterince hitap etmemesidir. Bunun haricinde sınıfların kalabalık olması, her okulda yeterli araç gerecin özellikle internetin olmaması uygulamada sıkıntılara neden olmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, İlköğretim, Yapılandırmacı yaklaşım, Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatı

Title of the Thesis: Primary school 4th and 5th classes new (2004) Social Studies content evaluation by sights of teachers (Trabzon city sample)

Author: Sülbiye AYDIN

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Arif BİLGİN

Date: September 2007

Nu. Of pages: XV(pre text)+135(main body)+8(appendices)

Department: Primary Education

Subfield: Social Sciences Education

Today, most countries around the world have been following the newest strategies to reach the highest civilization level and applying the recent developments into their education system. For this purpose, deep- seated variations have been presented and put into practice beginning from the fundamental subjects

The aim of this work is to do the pre- evaluation of the New Social Studies Program carried out in Primary Education 1st grade (of 4th and 5th classes) in 2005-2006 education- teaching term. The definition of education is explained and education system in Turkey is presented in the first part of our work. Then the concept of social studies is explained and the importance of social studies lecture in Turkish education system has been stated. In the last part why the curriculum has been changed is overviewed and the principals of the old and new program have been given. In the second part the units of the old and the new social studies curriculum are introduced and the objectives of both curriculums are explained. Then the aspects of new program are presented and the importance of structuralism in it has been mentioned. In the third part, the results of a survey have been given. Trabzon has been chosen as a model city. Social studies lecture firstly was adapted to Turkish education system called in different names in 1926 and after such various changes it has its shape in new curriculum program today. In order to evaluate the program carried out a questionnaire was given to eighty- six teachers selected in different areas of the city, especially from the city center, towns and villages. Forty questions were asked to the teachers carrying out the new program and recognizing the program much closer. The results of it have been checked with SPSS program. Each question has its own graphic and some questions' detailed graphics have been examined. In short, these results have been achieved in our questionnaire: new points of view have been obtained by New Social Studies Curriculum. The students who only make the repetition of the past and are equipped with memorizing the concepts face a program that states daily subjects intensely by not using the old program any more. In this program, students become more active and are led to a method that they can learn by doing and experiencing. Students become willing to discover and research with the projects and performance tasks they do and also they make students think critically and realize their selves. Also the program aims to get the students to acquire the ability to take responsibility by their own wishes with the workbooks except main course book. Furthermore, New Social Studies Curriculum has made positive results in many subjects except the ones mentioned above. However some negative aspects of the program are seen. With that respect the subject the teachers dwell on most is that the new curriculum doesn't address our education system. Moreover crowded classrooms and insufficient materials in schools especially not having internet connection cause some problems in applying the program.

Key words: Education, primary education, structuralism, new (2004) social studies curriculum program

GİRİŞ

İnsanoğlu doğası gereği doğar, gelişir ve ölür. Bu süreç içerisinde bireyin yaşadığı ortam, edindiği kültür onun yaşamını şekillendirir ve geliştirir. Bu bağlamda bireyin hayatında eğitimin yeri ve önemi tartışılmazdır. Hepimizin bildiği genel bir tanımla eğitim, bireyin kendi yaşantıları yoluyla istendik davranışları meydana getirme sürecidir. Bulunduğu çevrede yaşamını sürdüren birey, çevresinden gelen etkilere bilinçli ya da bilinçsiz olarak tepki göstererek davranış değişikliğine gider. Bu da bize göstermektedir ki hangi tarihte olursa olsun insanoğlu için eğitim hep vardı ve insanoğlu yaşadığı sürece hep var olacaktır. Bu olguyu Türk tarihi için söylemek bir o kadar yerinde ve doğrudur.

Türklerin tarih sahnesine ilk çıktıkları andan itibaren eğitim Türk tarihinde yer almıştır. Hun Devleti ile başlayan Türk eğitim tarihi, Göktürk, Uygur, Karahanlılar, Selçuklu Devleti, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti Devletlerinde şekillenmiş ve gelişmiştir. İlk olarak törelere göre düzenlenen ve daha çok askeri alanı kapsayan eğitim zamanla yazılı kurallarla düzenlenmiş, bir disiplin haline getirilmiş ve birçok alana yayılmıştır. Bu gelişme günümüzde hala devam etmektedir.

Sosyal bilimlerin eğitim sistemine girmesi ise eğitimin oluşması kadar eskidir diyebiliriz. Sosyal bilimler birçok disiplini bünyesinde barındıran bir bilimdir. Tarihten coğrafyaya, psikolojiden sosyolojiye, antropolojiden felsefeye, ekonomiye kadar birçok bilimi içerisinde barındırır. Bu da sosyal bilimlerin ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Sosyal bilimlerin bireye kazandırılmasında mutlaka eğitime ihtiyaç vardır. Bu durumda da karşımıza sosyal bilgiler kavramı çıkmaktadır. Sosyal bilgiler bütün çeşitleriyle yeryüzüne bağlı olan olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle, geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir. Bu derece önemli bir yet tutan sosyal bilgiler ilköğretimde bir bütün olarak öğrencilere sunulmaktadır.

Sosyal Bilgiler dersi, Türk eğitim sisteminde hep var olmuştur. Ancak farklı isimler altında eğitimde uygulanmıştır. Türkiye Cumhuriyeti döneminde 1926 yılında hazırlanan programda, “tarih”, “coğrafya” ve “yurt bilgisi” dersleri yer almıştır. Bu

dersler, her biri ikişer saat olmak üzere haftada altı saatten 4. ve 5. sınıflara okutulmuştur. 1962 yılında ise tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri kaldırılmış bunların yerine “toplum ve ülke incelemeleri” dersi konulmuştur. 1968 yılında ise dersin adı tekrar değiştirilmiş ve bugünkü adı olan “sosyal bilgiler” adını almıştır. Ders saati ise 4. ve 5. sınıflarda beş saat olarak kabul edilmiştir. Bu değişiklikten sonra ise dersin adı sabit kalmak üzere ders saati üzerinde değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklik T.T.K.B’nın 2.4.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilmiştir. Buna göre; ilköğretim okulu sosyal bilgiler dersi öğretim programı, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere, her sınıf için 36 haftada toplam 108 saatlık bir süre öngörülerek hazırlanmıştır (MEB: 2002)

Bütün bu gelişmelerin ardından ilerleyen dünyada eğitim sistemimizde ilerlemeler kaydetmeye devam etmiştir. Bu yolda eğitimde büyük yeniliklere gidilmiş ve yapılandırmacı yaklaşımın ışığında ilköğretim programından başlayarak değişiklikler gerçekleştirilmiştir. İlk olarak pilot okullarda uygulamaya konan ilköğretimin birinci kademesindeki program değişikliği 2005- 2006 eğitim- öğretim yılında tüm yurttan uygulanmaya konmuştur.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından ilköğretim program değişikliğinin nedenleri açıklanmıştır. Buna göre; eğitimde kaliteyi artırmak ve eşitliği sağlamak, demokrasiye duyarlı bir eğitim ihtiyacının olması, bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerleri de dikkate alarak geliştirilmesi ihtiyacı, mevcut öğretim uygulamalarında öğrencilerin çoğunluğunda isteksizlik olması, mevcut programda konuların çok fazla ayrıntılı olması ve ezbere dayalı olması bu nedenle konuların çoğu zaman sıkıştırılıp öğretilmeye çalışılması, eski programdaki konuların çocukların ilgi düzeyinden uzak olması, sekiz yıllık eğitime geçilmesinin ardından temel eğitimde bir bütünlüğün olmamasıdır. Bütün bu olumsuzlukları aza indirmek için program değişikliğine gidilmiştir. Amaç ise, ekonomik ve toplumsal gelişmelerin bir sonucu olarak, bireylerin yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, işbirliği yeterliliklerini kazanmalarını sağlamak, kendini ifade edebilen, iletişim kurabilen, girişimcilik ruhuna sahip vatandaşlar yetiştirmektir.

Tezin Konusu: İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Trabzon il örneği)

Tezin İçeriği: Bu tez, girişin ardından üç ayrı metin bölümü, sonuç ve öneriler kısmından oluşmaktadır. İlk bölümde, eğitimin tanımı yapılarak, Sosyal Bilgiler kavramı açıklanmış, Türk eğitim sisteminde Sosyal Bilgiler dersinin tarihçesi incelenmiştir. İkinci bölümde ise Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatının eski programdan farklı yönleri ele alınmıştır. Bu amaçla yeni programdaki üniteler ve kazanımlar ele açıklanmıştır. Daha sonra Yeni Sosyal Bilgiler müfredatında yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda öğretmen ve öğrencinin rolleri, ölçme ve değerlendirme araçları ve programın temel öğelerine değinilmiştir. Üçüncü bölümde ise bir anket çalışması yer almıştır. Yeni Sosyal Bilgiler müfredatını değerlendirebilmek için 4. ve 5. sınıf öğretmenlerine bir anket çalışması uygulanmıştır. Bu bölümde anket sorularının grafikleri yer almıştır. Son kısımda ise sonuç ve öneriler vardır. Burada anket verileri incelenerek bir değerlendirme yapılmıştır. Programın olumlu ve olumsuz yönleri açıklandıktan sonra öğretmen görüşleri doğrultusunda öneriler yazılmıştır.

Tezin Amacı: Bu tezin amacı, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda 2005- 2006 eğitim öğretim yılında uygulamaya konan ilköğretim müfredatı içerisindeki Sosyal Bilgiler dersinin değerlendirmesini yapmaktır. Bu amaçla Yeni Sosyal Bilgiler müfredatını uygulamaya koyan öğretmenlere bir anket çalışması hazırlanmıştır. Anket verileri sonucunda programın olumlu ve olumsuz yönleri ele alınacak ve öğretmen görüşleri doğrultusunda önerilere yer verilecektir.

Tezin Önemi: Bu tezin önemi, Yeni Sosyal Bilgiler müfredatını uygulanışı açısından değerlendirmektir. Yeni uygulamaya konan programın, eski programa göre farklı yönleri ele alınacaktır. Bu programı uygulayan öğretmenlerle yapılan anket çalışması sonunda programın artı ve eksi yönleri değerlendirilecektir. Böylece Yeni Sosyal Bilgiler müfredatıyla ilgili kaynak oluşturulmuş olacaktır.

Tezin Yöntemi: Bu araştırmada anket yöntemi kullanılmıştır. Bu anket Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatının uygulayıcıları olan öğretmenlerle yapılmıştır. Anket çalışmasında sınırlama yapılması mutlaka zorunluluktur. Çünkü tüm öğretmenlere ulaşmak hem zaman bakımından hem de maliyet açısından zordur. Bu amaçla anket için Trabzon ilinin bazı ilçe ve köy okulları ile il merkezindeki belirli okullar seçilmiştir ve bu okullarda anket çalışması uygulanmıştır.

BÖLÜM 1: TÜRK EĞİTİM SİSTEMİ VE BU SİSTEMDE SOSYAL BİLGİLER

1.1. Eğitimin Tanımı ve Eğitim Sisteminin Girdileri

Bütün bireyler doğar, gelişir ve ölür. Bu süreç içerisinde yaşadığı ortam, edindiği kültür ve özellikleri bireyin gelişimini şekillendirir ve yönlendirir. Bu bağlamda birey sosyalleşir ve içinde bulunduğu kültürü alır. İşte bu noktada karşımıza eğitim çıkar. Bu zamana kadar eğitimin birçok tanımı yapılmıştır ve hala bu tanımlara yenileri eklenmektedir. Eğitimle ilgili bazı tanımlar şu şekildedir:

“İdealistler eğitimi Tanrı’ya ulaştırma süreci için yapılan etkinlikler, Realistler insanı toplumun başat değerlerine göre yetiştirme süreci, Marksistler çelişkiyi en aza indirip üretimde bulunma süreci, Pragmatistler ise, yaşantılar yoluyla kişide istendik davranış değişikliği oluşturma süreci, Var oluşçular ise insanı sınır durumuna getirme süreci olarak ele almışlardır”(Sönmez, 1999: 27).

”Eğitim, kişinin kendinin tanımasına yardım eden, yaratılışını koruyan, onu geleceğe hazırlayan, sosyal uyum içinde yaşamasına zemin oluşturan çalışmalar bütünüdür”(Çağlayan, 2002: 13).

”Eğitim, fiziksel uyarımlar sonucu, beyinde istendik biyo-kimyasal değişiklikler oluşturma sürecidir”(Sönmez, 1999: 27).

Bütün bu tanımlardan yola çıkarak eğitim, en bilindik tanımıyla bireyde kendi yaşantıları yoluyla, kasıtlı bir şekilde istendik davranışları meydana getirme sürecidir. Birey, hayata geldiği andan itibaren kendini bir sosyal çevrenin içerisinde bulur ve bilinç düzeyinin gelişimiyle birlikte bu sosyal çevrede aktifleşen bir üye olur. Yaşadığı ve edindiği tecrübeler sonucunda istekli olarak davranış değişikliğine gider. Bu yapılanma da açık eğitim ortama çıkışının göstergesidir. Tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere genel olarak eğitim bir süreç ve bu süreç sonucunda elde edilen ürünlerden oluşmuş bir örüntüdür.

İnsanlar kullandıkları davranışları yeterli bulmazlar ve istendik davranışlarla donatılmak isterler. Burada istenilen yeni davranışlar eğitimin hedeflerini ortaya koyar. Böyle bir süreçte yapılması gereken ilk basamak hedefleri seçmek ve belirlemektir. Kişide hangi

davranışlar yeteri düzeydedir, hangilerine ihtiyaç vardır sorularına cevap aranmalıdır. İşte burada da karşımıza eğitimin can damarı olan öğrenme gereksinimleri çıkar. Bu öğrenme gereksinimlerini karşılayabilmek amacıyla ders ya da kurs vb. etkinlikler oluşturulmuştur. Burada bulunan öğrencilere göre hedef ve davranışlar belirlenir. Bu gereksinimlerin öğrenciye nasıl ve ne yolla, ne kadar bir zaman içerisinde kazandırılacağı saptanır. Seçilen hedef ve davranışların ne kadar kazandırılıp ne kadar kazandırılmadığı ölçülür. Son olarak ise elde edilen veriler sonucunda hedeflerde ne gibi değişikliklerin ve düzenlemelerin yapılacağına karar verilir.

Tüm bu bilgiler ışığında eğitim, toplumsal düzenin vazgeçilmez bir ögesidir. Toplumsal düzenin diğer ögeleri olan siyaset, din, felsefe, ekonomi, töre, gelenek, iletişim, bilim ve teknik vb. hem eğitimden etkilenirler hem de eğitimi etkilerler.

Bu açıklamalara göre eğitim sisteminin dört temel ögesi vardır. Bunlar; eğitim sisteminin girdileri, işlemler, çıktılar ve dönüttür.

1. 1. 1. Eğitim sisteminin girdileri:

Bu kısım eğitimde hedef ve davranışların belirlenmesidir. Bu amaçla dışarıdan alınan ve kullanılacak olan tüm değişkenler eğitimin girdileridir. Bunları; öğrenci sayısı, öğrencinin yaşı ve cinsiyeti, hazırbulunuşluk düzeyi, öğretmen ve diğer personel, araç-gereç, yiyecek, içecek, giyim gibi sıralayabiliriz. Bu özelliklerin tespit edilmesi ve hedeflerin bunlar doğrultusunda tespit edilmesi gerekmektedir.

İşlemler:

İşlemler, girdilerin hedefler doğrultusunda uygun ve etkili bir şekilde kullanılarak biçimlendirildiği kısımdır. İşlemler, eğitim sisteminin uygulama bölümüdür. Belirlenen hedef ve davranışlar öğrencilere belirli bir program dâhilinde kazandırılmaya çalışılır. Bu kısmın ürünlerini ise şu şekilde sıralayabiliriz: üniteler ve konular, pekiştireç, ipucu, dönüt ve düzeltme, öğrenci katılımı, araç-gereçler, yöntem ve teknikler, zihinsel süreçler, öğretmen, öğretim ortamının fiziksel koşulları, zaman.

Çıktılar:

Çıktılar, ölçme ve değerlendirme sonucunda belirlenir. Hedeflerin ne derece gerçekleştiğini belirlemek için çeşitli etkinlikler yapılır. Çıktılar yapılan bu çalışmaların

hepsini kapsar. Yapılan değerlendirmeler sonucunda şu çıktılara ulaşılabilir: okuldaki öğrencilerin sayısı, yaşı ve cinsiyeti, sosyal ve ekonomik durumları belirlenebilir. Öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor becerileri saptanabilir. Var olan hedefler arasında olmayıp ancak kazanılan istendik davranışlar çıktıları olarak belirlenebilir. Yine ortaya çıkan istenmedik davranışlar belirlenebilir. Okulda yapıp öğrenciler tarafından ortaya çıkarılan ürünlerden elde edilen kazanımlar da çıktı olarak değerlendirilebilir.

Dönüt:

Eğitim sisteminin son öğesi dönüttür. Dönütün eğitim sistemindeki önemi tartışılmazdır. Çünkü sistemdeki eksik kalan yönleri, işlenen yönleri, gerekli değişimleri geri bildirir. Elde edilen verileri girdi olarak tekrar eğitim sistemine döndürür.

Burada eğitime ve eğitim sisteminin öğelerine kısaca değinmiş bulunuyoruz. Birey olarak hepimiz farkında olarak ya da olmayarak bu sistemin içerisinde yer alıyoruz. Aileden okula, okuldan iş hayatına kadar eğitim tüm bireyler için vazgeçilmez bir sistemdir. Doğrudan ya da dolaylı olarak yaşamımızı etkilemekte, değiştirmekte ve geliştirmektedir.

1. 2. Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nde Eğitim

Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlanmasının ardından Atatürk, cumhuriyeti ilan etmiştir. Böylece Türkiye Cumhuriyeti Devleti 29 Ekim 1923'te resmen kurulmuş oldu."Dönemin siyasal, ekonomik, hukuki, kültürel değişmeleri gerçekleştirildiğinde toplumun %10'u bile okuryazar olmadığı için, bunların kitlelere benimsetilmesi ve kökleşmelerinde eğitimin oynayabileceği rol her zamankinden fazla anlaşılmış ve eğitime bu nedenle önem verilmiştir"(Akyüz, 2001:297).

Cumhuriyet dönemi eğitiminin temel özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

Eğitimin önemi tam anlamıyla kavranmıştır. Eğitimin toplumun siyasal, kültürel, ekonomik, hukuki bütün değerlerini etkilediği anlaşılmıştır.

Eğitimin en önemli amacı milli birlik ve beraberlik değerlerine sahip vatandaşlar yetiştirmektir.

Atatürk eğitim düzeyinin yükselmesi için başta kendisi olmak üzere büyük çaba harcamıştır. Öğretmenlere ve eğitimcilere destek vermiştir.

1924 yılında Tevhid-i Tedrisat Kanunu çıkartılmış ve bu kanun kapsamında tüm eğitim öğretim sistemi birleştirilmiştir.

Türk eğitim tarihinde önemli bir yere sahip olan ancak son dönemlerde amacının dışına çıkan bir eğitim kurumu olan medreseler kapatılmıştır.

Eğitim sistemi laik ve demokratik bir sisteme dönüştürülmüştür.

Tarih ve dil alanında milli değerler ön plana çıkartılmıştır.

Latin alfabesi kabul edilmiştir.

Kadınların eğitimine büyük önem verilmiş, karma eğitim anlayışına geçilmiştir.

Köylerdeki eğitime ayrı bir önem verilmiş, bu bağlamda köy okullarındaki öğretmenlere dair çalışmalar yapılmıştır.

Eğitimin geliştirilmesinde zaman zaman batıdan örnek alınmıştır.

Öğretmen ve öğrencilere çeşitli haklar tanınmıştır.

Cumhuriyet döneminde eğitim alanında meydana gelen bu önemli adımlar sürekli ilerleme, değişme ve gelişme göstermiştir. Cumhuriyet döneminde eğitimin amaçları şu şekilde belirlenmiştir:

Türk Milli Eğitiminin Genel Amaçları:

“1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu’na göre Türk Milli Eğitiminin Genel amaçları aşağıda sunulmuştur”(Vural, 2003:185).

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik

ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya gücüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır

1.3. Türk Eğitim Sisteminde Sosyal Bilgiler

Türk Eğitim sistemi içerisinde Sosyal Bilgilerin yerini açıklamadan önce “Sosyal Bilimler” ve “Sosyal Bilgiler” kavramlarını açıklamakta fayda vardır.

1.3.1. Sosyal Bilimler ve Sosyal Bilgiler Kavramları

1.3.1.1. Sosyal Bilimler Kavramı

İnsanoğlu doğası gereği sürekli ihtiyaçları olan bir canlıdır. Bu özelliği insanları, aramaya, araştırmaya ve bulmaya yönlendirmiştir. Bu bağlamda birey bilgiye ve bilginin doğrultusunda bilime ulaşmıştır. İnsan sosyal çevrede yaşayan bir varlık olarak bulunduğu ortamla etkileşim içerisinde. Bu da insanoğlunu doğal olarak sosyal bir varlık kılmaktadır. İşte insanoğlunun bu çevresiyle kurduğu bağı, bu bağdaki iletişimi ve etkileşimi inceleyen bilim sosyal bilimlerdir.”Sosyal Bilim, bilimler tasnifi içerisinde “insan bilimi” olarak nitelendirilmektedir. Bu haklı sınıflandırma içerisinde sosyal bilimler kavramı hakkında şu şekilde tanımlar yapılmıştır”(Bilgili, 2006:3);

- Toplumu ve insan ilişkilerini inceleyen bilim,

- Gruplar içinde oluşan insan etkinliklerini araştıran bilim dalları,
- Toplumsal olayları ve insanların toplumsal özelliklerini inceleyen bilimler,
- Toplum içinde yaşayan insanları inceleyen bilim disiplinleri,
- İnsan gruplarının analizini yapan bilim,
- Birey ve toplum sorunlarına çözüm üreten bilim dalları.

Bütün bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilimler, çeşitli disiplinlerden oluşmuş bir bilim dalıdır. Sosyal bilimler insan tarafından ortaya konan gerçeklerle ilgilenmektedir. İnsanlar arasında meydana gelen savaşlar, barışlar, evlenmeler, boşanmalar, kültürel özellikler(adet, gelenek ve görenekler vb.), göçler, devletlerin kurulup yıkılması, icatlar, buluşlar, kurumlar arası ilişkiler gibi birçok olay sosyal bilimlerin konusudur. Tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilimler insanın olduğu her alanda kendisine konu bulmaktadır. Bu kadar geniş alana yayılan sosyal bilimlerin tek bir başlık altında yoğunlaşması yor olacağından çeşitli alt dallara ayrılmıştır. Tarih, coğrafya, psikoloji, sosyoloji, felsefe, ekonomi, hukuk sosyal bilimlerin alt dalları arasında en çok ismi zikredilenlerdir. Bu bilimler de kendi aralarında kısımlara ayrılmıştır.

Sosyal bilimlerin her bir alt dalı insanoğlunun yaşamından bir parçayı ele almaktadır. Bu nedenle sosyal bilimlere, sosyal bilimler anlamına gelen “beşeri bilimler” de denilmektedir. Mesela, tarih hepimizin yakından tanıdığı bir sosyal bilimdir. Geçmişteki olayları, devletlerin seyrini, başka devletlerle olan ilişkilerini, kuruluştan yükselişe, yükseliştan duraklamaya, duraklamadan yıkılışına kadar irdelemektedir. Yine psikoloji bilim dalı da insan davranışlarını, bu davranışların ortaya çıkışını, neden ve sonuçlarıyla inceler.

İnsan bulunduğu çevre gereği hem fen bilimleriyle hem de sosyal bilimlerle iç içedir. Ne var ki fen bilimleri, somut ve objektifken sosyal bilimlerin kesin sonuçları yoktur. Sosyal bilimler soyut olgu ve olaylarla çalışır, çoğu zaman subjektif sonuçlar doğurabilmektedir. Bir problemin birden çok çözümü olabilmektedir. Bu nedenle sosyal bilimlerin uğraş alanı daha zordur, çok yönlü araştırma gerektirmektedir.

1.3.1.2. Sosyal Bilgiler Kavramı

Bireyin sosyalleşmesinde ve bir vatandaş olarak toplumun bir ögesi olmasında sosyal bilimlerin önemi büyüktür. Sosyal bilimlerin bireye kazandırılması ise mutlaka eğitim sayesinde gerçekleşmektedir. Burada karşımıza sosyal bilgiler çıkmaktadır. Sosyal bilgiler kavramının bazı tanımları şu şekildedir:

“Sosyal Bilgiler, toplumsal gerçekle kanıtlamaya dayalı bağ kurma süreci ve bunun sonunda elde edilen dirik bilgilerdir”(Sönmez,1999:17).

“Sosyal bilimlerin içerisinde yer alan farklı disiplinlerin birleştirilmesiyle ortaya çıkarılmış bir öğretim programıdır”(Bilgili, 2006:6).

Sosyal Bilgiler programı, amaçlarını demokratik toplumda yaşayan sorumlu vatandaşların yükümlülüklerinden türeten, içeriğini sosyal bilimlerin temel çerçevesinden alan ve yaşam boyu kullanılacak olan vatandaşlık becerilerinin uygulamasını yaptıran bir temel eğitim programıdır(Tanrıöğen, 2006: 13).

Sosyal bilimlerin eğitim sisteminde bireylere yansıtılması sosyal bilgilerin temelini oluşturmuştur. Sosyal bilgiler bütün çeşitleriyle yeryüzüne bağlı olan olayları tanıtan, bunların oluş sebeplerini açıklayan, vatandaşlık hak ve ödevlerinin, sorumluluklarının neler olduğunu belirten, kısaca insan ve onun sosyal ve fiziki çevresiyle geçmişte, günümüzde ve gelecekteki etkileşimini ortaya koyan bilgilerdir. Daha kısa tanımıyla sosyal bilgiler toplumsal olaylarla bir bağ kurma sürecidir. Toplumsal gerçekler ifadesinin içeriği oldukça geniştir, yaşamdaki bütün faaliyetleri bu gerçeklere dahil edebiliriz. İnsanın hayatında kullandığı ve zorunlu olan, onun daha kolay, rahat, mutlu yaşamasını, kendini gizli yetenekleri doğrultusunda yetiştirip, gerçekleştirmesini sağlayan tüm toplumsal olgular bu kavramın içerisinde yer alabilir. “Sosyal bilgiler, disiplinler arası bir disiplin olarak ele alınabilir; çünkü toplumsal yaşamı düzenleyen tüm ilke ve genellemeler, bu alanın konusu olabilir”(Sönmez, 1999: 17). Sönmez’in açıklamasından anlaşılabacağı üzere sosyal bilgiler, tüm disiplinleri kapsayan, onların ilke ve genellemelerini kapsayan bir bütündür. Bu bağlamda sosyal bilgiler dersi tüm bu bileşkelerin bir ürünüdür. Sosyal bilimlerin alt dallarını bir birinden ayırıp ele almak imkansızdır. Her alanın olguları bir diğer alanın olgularıyla bağlantılıdır denilebilir. İşte sosyal bilgiler dersinde bütün bu olgular bir bileşim olarak verilmektedir. Bu şekilde parçayı öğrenmektense bütünü öğretmek ve öğrenmek daha kolaydır. Bir ilköğretim dersi olan sosyal bilgiler bir bütün olarak çocuklara sunulmasaydı öğretimi bir hayli

zorlaşacaktı. Çünkü ilköğretim dönemi çocuğu sosyal bilimlerin tüm alt dallarını ayrı birer ders olarak ele alabilecek seviyede değildir. Bu nedenle çocuğa bütünü parçalayıp ayrı ayrı öğretmek yerine bütünü sunmak çok daha mantıklıdır. Bu ilke çocuğun gelişim dönemine çok daha uygundur. Sosyal bilimlerin parçalar halinde sunulması ortaöğretim ve üstü dönemler için uygundur. Seçilen alanlara göre bu bütün parçalara bölünebilir. Ayrıca bu dönem çocuğunun gelişim düzeyine de uygun bir çalışma olur. Bu dönemde çocuk, toplumsal, psikolojik ve kültürel yönden bu ayrıma hazır durumdadır. İlköğretim çocuğu için ise bu çalışma yersizdir. Bu seviye, ayrıntıya inmeden bütün olarak ele alınan dönemdir. Burada yapılması gereken, öğrencinin hazırbulunuşluk seviyesine, bilimsel özelliklere, toplumun istek ve beklentilerine, doğal dengeyi sağlayan özelliklere göre belirlenmeli ve bunlar bir dersin kapsamı içinde öğrenciye sunulmalı ve kazandırılmalıdır. Öğrenciye ayrıntıya inilmeden tüm toplum için genel ve geçerli olan evrensel doğrular verilmelidir.

İlköğretim çağındaki çocuğun zihinsel yapısı tümdengelimden tümevarıma doğrudur. Çocuk ilk olarak bütünü algılar ve daha sonra onu anlamlandırmaya çalışır. Bu dönemde parçaların öğretilmesine yani ayrıntıya inilmez. Öğrenci tümdengelim öğrenim yöntemini kullanarak daha farklı akıl yürütme yollarına ulaşır. İlköğretim düzeyindeki çocuk, somut işlemler dönemindedir. Günlük yaşamında karşılaştığı problemleri bile bir bütün olarak görür ve sorununu bir bütün olarak inceler. İşte burada sosyal bilimlerin de en önemli özelliği olan çok boyutlu düşünmeyi öğrenir. Bir sorunun birden çok sebebi olduğunu kavramaya başlar. Aynı durum sosyal bilimler için geçerlidir. Sosyal bilimlerin bir durum karşısına birden çok duruma etki eden bir neden bulurlar, böylece bir olayın birçok boyutunu görürler. İşte bu özelliğinden dolayı sosyal bilgiler, öğrenciye bir bütünlük içinde sunulmalıdır. Mesela, ailesinden bir isteği olan çocuk, bu isteği yerine getirilmediği takdirde bunun birçok nedeni olduğunu düşünebilmelidir. Bu bağlamda, çocuğun toplumsal olayları anlayabilmesi ve çözebilmesi, çok boyutlu düşünebilmesi için, sosyal olgular bir bütünlük içinde verilmelidir. Eğer toplumsal olgular parça parça ele alınıp öğrenciye sunulursa, elde ettiği bilgileri yeni durumlara transfer etmede öğrenci hüsrana uğrayabilir. Ama benzer olgular bir arada verilirse, mesela aile ilgili öğrendikleri ilke ve genellemeleri okulu veya yaşadığı yer için düşünebilir. Yine ilçesiyle ilgili öğrendiği genellemeleri ili veya devleti için transfer edebilir.

Sosyal bilgiler dersinde temel değer insan ve doğal olarak insanın içinde bulunduğu ve sürekli etkileşim içinde bulunduğu toplumdur. Bu nedenle sosyal bilgilerin tüm konuları arasında çok sıkı bir bağ vardır. Bu bağlamda Sönmez'in fikirleri şu doğrultudadır:

Sosyal bilgilerin konuları arasında çok sıkı bir ilişki vardır; çünkü temele alınan insan ve toplumdur. Örneğin "İlimizde Yönetim" ünitesi ele alınınca, yönetimle ilgili ilkeler ve genellemeler hukuktan, üretim, dağıtım ve tüketimle ilgili olanlar ekonomiden yeryüzü şekilleri ve yerleşim coğrafyadan, yapılan savaşlar, kurulan devletler, uygarlıklar, yetiştirilen tanınmış kişiler tarihten vb. alınarak işlenebilir. Böylece hukuk, ekonomi, coğrafya, tarih, kültür antropolojisi gibi değişik sosyal bilim alanları birlikte işe koşulabilir. Bu tutum, bazı gereksiz konuların tekrarını da önler. Öğrencinin gerçeği bir bütün olarak algılamasını, bilgiyi transfer etmesini, olgular arasındaki ilişkiyi görmesini, öğrendiklerini daha kolay hatırlamasını sağlayabilir(Sönmez, 1999: 19).

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere sosyal bilgiler dersi ilköğretim öğrencisi için bir bütündür. Tarihten coğrafyaya, felsefeden sosyolojiye, psikolojiye, ekonomiden toplum kültürüne kadar tüm parçalar bir bileşimdir. Somut işlemler döneminde olan öğrenci için toplu bir bütün olan sosyal bilgiler dersi, olayların birçok boyutunun kazandırılmasında son derece önemlidir. Burada öğretmenler de hedef ve davranışları seçerken titiz davranmalı, ayrıntıya inmeden öğrencilerin seviyelerine uygun olanları belirlemeli ve eğitim sistemine sokmalıdır.

1.3.2. Eğitim Sisteminde Sosyal Bilgiler

"Sosyal bilgiler eğitiminin nasıl ve nerede başladığı kesin olarak belli değildir. Ancak insanlığın var olduğu andan itibaren sosyal bilimlerin ve fen bilimlerinin olduğu düşünülmektedir"(Sönmez, 1999: 21). Çünkü insan bulunduğu ortam gereği sürekli doğal ve sosyal çevresiyle etkileşim içerisinde. Bu durum da sosyal ve fen bilimlerin insanlık tarihiyle birlikte başladığını kanıtlar niteliktedir.

İlk yerleşik toplum olarak bilinen ve yazıyı bulan Sümerlerde okul vardır. Bu okullarda, matematik, okuma yazma, astronomi gibi dersler verilmiştir. Ancak sosyal bilimler adı altında bir derse rastlanmamasına rağmen toplumsal yaşamı düzenleyen kurallar öğretilmiştir, suç işleyenlerin cezaları tabletlerde yazılı bulunmuştur. Bu da sosyal bilimlere ait verilerin olduğunu göstermektedir. "Tarihte ilk kez, İsrail Devleti çocuklarına ulusal tarih ve yurttaşlık bilgisi dersleri okutturmuş; Antik Roma'da ise

Trivial okullarında okuma yazma, hesap ve hukuk; gramer okullarında mitoloji, tarih, coğrafya, hukuk, aritmetik, geometri ve felsefe dersleri verilmiştir”(Sönmez:1999;21). Eski Çağ’a ait bu bilgiler bize tarihin başladığı bu dönemde sosyal bilgilerin eğitim sistemindeki yerini kanıtlamaktadır. Orta Çağ’da ise eğitim sistemi din bilgisi ağırlıklı devam etmiştir. Yukarıda saydığımız sosyal bilgilere ait dersler de bile din konuları hakim olmuştur. Bu durum Rönesans ve reformun getirdiği yeniliklerle değişmeye başlamıştır. Yakın Çağ ile birlikte ise eğitim dini baskısından kurtulmuş ve zamanla laik düzene geçilmiştir.

Sosyal bilgiler kavramı ilk kez Amerika Birleşik Devletleri’nde, 1892 yılında toplanan Milli Eğitim Konseyi tarafından ele alınmıştır. Bu konsey milli toplum anlayışını oluşturmak üzere sosyal bilgiler dersini düzenlemiştir. Sosyal bilgiler dersinin programı; tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi derslerinden oluşturulmuş ve toplumun gereksinimlerine göre içerik yeniden düzenlenmiştir. Bu kavramın kabulü ise ilk kez yine Amerika Birleşik Devletleri’nde 1916 yılında Milli Eğitim Derneği’nin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Komite bu kavramı; konusu doğrudan insan toplumunun teşkilatına ve gelişmesine toplumsal birliklerin bir parçası olması dolayısıyla insana dair bilgiler, sosyal bilgiler şeklinde tanımlanmıştır(Sönmez,1999: 22).

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nde ise Sosyal Bilgiler Dersi’nin tarihi gelişimi kısaca şu şekildedir:

“Türkiye’de sosyal bilgiler bir ders olarak ilk kez 1968’de benimsenmiştir. Bu tarihten önce ülkemizde bu dersin içeriğini oluşturan tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi ilkokullarda ayrı dersler olarak okutulmaktaydı”(Bilgili, 2006: 27).

Cumhuriyet döneminde okullarda 1926, 1932, 1936, 1948,1962, 1968, 1989 ve 1993 yıllarında yetişeklerde düzenlemeye gidilmiştir”(Sönmez,1999;22). 1926 programında tarih, coğrafya ve yurt bilgisi derslerine her biri ikişer saatten haftada altı saat olmak üzere 4. ve 5. sınıflarda yer verilmiştir. Daha sonra yurt bilgisi dersi 5. sınıflarda bir saate indirilmiştir. 1962 yılında ise tarih, coğrafya ve yurt bilgisi dersleri kaldırılmış bunun yene Toplum ve Ülke İncelemeleri dersi konulmuş ve ders saatleri dördüncü sınıfta altı saat, beşinci sınıfta ise beş saat olarak belirlenmiştir. 1968 yılında ise dersin

adı tekrar değiştirilmiş ve bugünkü adını almış yani sosyal bilgiler olarak kabul edilmiştir. Ders saati ise dördüncü ve beşinci sınıflarda beş saat olarak kabul edilmiştir.

Ortaöğretimin birinci kademesinde ise 1924, 1927, 1930, 1931, 1938, 1949, 1967 programlarında ders adları tarih ve coğrafya olarak alınmıştır. Ders saati ise birinci ve ikinci sınıflarda 1938 yılına kadar iki saat, üçüncü sınıflarda ise üç saat olarak okutulmuştur. Yurttaşlık Bilgisi dersi ise ikinci ve üçüncü sınıflarda ikişer saat olarak belirlenmiştir. 1967 programında ise tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri Sosyal Bilgiler adı altında toplanmış birinci ve ikinci sınıflarda haftada beş, üçüncü sınıfta ise dört saat olarak belirlenmiştir(Sönmez, 1999: 23).

1.4. 1998 Sosyal Bilgiler Programının Uygulanışı ve Amaçları

1998 Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı, T.T.K.B'nin 2.4.1998 tarih ve 62 sayılı kararı ile kabul edilmiştir.

1.4.1. 1998 Sosyal Bilgiler Müfredatının Uygulanmasına Ait Açıklamalar

“İlköğretim okulu 1998 Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı, 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere, her sınıf için 36 haftada toplam 108 saatlik bir süre öngörülerek hazırlanmıştır”(Vural,2003:185).

Bu dersin eğitim ve öğretiminde;

1. Öğrencilerin, Atatürk ilke ve inkılâplarına bağlı, laik, demokratik ve çağdaş değerleri benimseyen ve koruyan bireyler olarak yetişmeleri sağlanır.
2. Öğrencilere, Atatürk'ün “Milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma” idealini gerçekleştirmek gerektiğini bilinci kazandırılır.
3. Her fırsattan yararlanarak öğrencilere, Atatürk'ün “Yurtta sulh, cihanda sulh” ilkesinin ve devletin bağımsızlığının, yurt ve millet bütünlüğünün ancak güçlü olmakla sürdürülebileceği bilinci kazandırılır.
4. Toplumun bireyi olan öğrencilerin güven duygularını kuvvetlendirmek için Atatürk'ün “Türk, övün, çalış, güven!” ve “Ne mutlu Türk'üm diyene!” sözleri temel alınır.

5. Öğrencilerin; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere karşı sevgi, saygı ve güven duyguları kuvvetlendirilir; milli birlik ve dayanışmanın anlam ve önemi kavratılır.

6. Konular tarih, coğrafya, vatandaşlık, ekonomi, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, hukuk ve eğitim alanlarıyla ilişkili olmak üzere çok yönlü bir bütün olarak işlenir.

7. Konuların işlenişinde, programdaki sıraya uymak esas olmakla birlikte öğretmen, ünitelere çevre özelliklerini de dikkate alarak Türk milli eğitiminin genel amaç ve temel ilkelerine uygun yeni konular ekleyebilir veya verilmiş olan konuların yerlerini değiştirebilir.

8. Öğrencilere, demokrasinin çağımızın en güzel yaşam biçimi olduğu kavratılır, demokrasimizin korunması ve geliştirilmesi gerektiği bilinci kazandırılır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin demokratik olduğu, cumhuriyetin demokrasi ile bütünleştiği belirtilir.

9. Öğrencilere, çoğulcu demokratik rejimin başka rejimlerden üstünlüğü, tarihten örnekler vererek kavratılır. Demokratik bir toplum hayatının gerektirdiği duyuş, düşünüş ve davranışları kazanabilmelerini sağlamak için okul içi eğitici faaliyetlerden yararlanılır. Özellikle sınıf ve eğitici kol temsilcilerine aday olmada, çeşitli iş ve grup çalışmalarında öğrenciler cesaretlendirilir.

10. Öğrencilere vatandaşlık hak ve görevleri ile sorumlulukları kavratılır, yasalara uyma alışkanlığı kazandırılır.

11. Öğrencilere topluluk halinde yaşayan sevgi, saygı ve anlayış duyguları içinde işbirliği yapmaları, birbirlerinin görüş ve düşüncelerine saygı göstermeleri ve başarılarını takdir etmeleri gerektiği benimsetilir.

12. Milli bilince sahip, bilimsel düşünmeye açık, sorumluluk almaya istekli bireylerin yetiştirilmesi esas alınır.

13. Öğrencilere insan ve toplum hayatının sürekli bir değişme ve gelişme içinde olduğu, insanların ihtiyaçlarının yaşadıkları zaman ve ortama göre farklılıklar ve gelişmeler

gösterdiği belirtilir; teknolojinin getirdiği yeniliklerin, insanların yaşam tarzlarını etkilediği veya değiştirdiği, geçmişten veya günümüzden verilecek örneklerle açıklanır.

14. Toplum hayatında insan zekasının ve gücünün; insana daha rahat, daha mutlu bir yaşam sağlaması için kullandığı, elde edilen her başarının birbiri ardından gelen kuşakların çalışmalarının bir sonucu olduğu vurgulanır.

15. İlköğretim okulunu bitirecek öğrencilerden bazılarının bir mesleğe yönelecekleri göz önüne alınarak istihdam alanı çok olan meslekler hakkında bilgiler verilir, bu mesleklerle ilgili iş yerlerine ziyaretler yapılarak bunları tanımaları sağlanır. Bir meslek sahibi olmanın birey ve vatandaş olarak gerekliliği üzerinde durulur, iş sahibi olmayan bir kişinin toplum içinde yararlı bir birey olamayacağı onlara her mesleğin kutsal olduğu ve hangi meslekten olursa işini gereğince yapan herkesin saygıdeğer bir insan olacağı düşüncesi benimsetilir.

16. Öğrencilere, Anadolu uygarlıklarına ait tarihi eserlerin ve anıtların tarihin bir belgesi olduğu kavratılır, bunları yıkmaktan, bozulmaktan ve yabancı ellere geçmekten korumanın bakım ve temizliklerine önem vermenin milli bir görev olduğu belirtilir.

17. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı'ndaki bir zaferin veya Türk inkılâplarıyla ilgili herhangi önemli bir olayın yıl dönümü, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılması, geçit töreni gibi fırsatlardan yararlanarak Sosyal Bilgiler konularına karşı öğrencilerin ilgisini uyandırır ve bu konuların canlandırılmasına çalışır. Ayrıca gazetelerde, dergilerde çıkan seviyeye uygun yazı ve resimlerle öğrencilerin dikkatini çeker.

18. Öğretmen, tarihi bir olay, Kurtuluş Savaşı veya Türk inkılaplarının herhangi bir yönü üzerinde dururken, bu olayların çevredeki izlerini araştırır ve çocukların dikkatini bunlar üzerine çeker. Atatürk, hayatının herhangi bir safhasında okulun bulunduğu yerde bulunmuş, oradan geçmiş ve orada bir kongre toplamış, bir beyanname yayınlamış, bir nutuk söylemiş veya Türk inkılâplarının önemli bir safhasını başlatmış ise okulun bulunduğu yerde onun adına bir anıt varsa, bir binaya, bir caddeye, bir meydana adı verilmiş ise bunlar üzerinde durulur.

19. Öğretmen, Osmanlı Devleti'nin son yıllarında ülkenin nasıl geri kaldığını, parçalanıp yok olma durumuna geldiğini ve bu şartlarda Atatürk'ün önderliğinde Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl kurulduğunu, geliştiğini, öğrencilere kavratır; bu maksatla Atatürk ilke ve inkılâpları üzerinde önemle durulur.

20. Konuların işlenişinde kavramlar, ilgili olduğu konu ile birlikte verilir.

21. Konularda olayların geçtiği yer, zaman, devlet ya da ilgili kişi (padişah, sadrazam, devlet adamı, bilim adamı, komutan vb.) adları belirtilir.

22. Tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıkları örnek olaylarla kavratılır.

23. Öğretmen, tarih konularını işlerken olayların seyrinden çok neden-sonuç ilişkisi üzerinde durur, varsa günümüze etkilerinden söz eder, ayrıntı sayılabilecek varsa tarih, yer ve kişi isimlerini ezberletmez. Aynı şekilde öğretmen, coğrafya konularını işlerken, ayrıntılı sayılabilecek yer adları ve devamlı değişen istatistik verileri ezberletmek yerine coğrafi olayların neden ve sonuç analizlerini yapar, insanla doğal ortamın etkileşimi üzerinde durur, sözü edilen olayların farklı dağılış nedenlerini açıklar. Gerekli olan yer adları ve istatistiklerin en tipik olanlarını seçer, istatistikleri grafikler şeklinde sunarak dersi sevimli hale getirir ve öğrenmeyi kolaylaştırır.

24. Öğrencilere; yurdumuzun doğal kaynaklarının (tarım toprakları, madenler, enerji kaynakları, akarsular, göller, denizler, ormanlar, çayır ve meralar vb.) tükenmez olmadığı, bunlardan gelecek nesillerin de yararlanacağı, dolayısıyla bunların korunması ve verimli kullanılması gerektiği bilinci kazandırılır.

25. Türkiye'nin coğrafi bölgeleri işlenirken;

2. Karadeniz Bölgesi konusunda, Atatürk'ün 19 Mayıs 1919 günü Samsun'a çıkışı ile milli mücadelemizin başlamış olduğu vurgulanır, Amasya Genelgesi'nin kapsam ve sonuçlarına değinilir, Kastamonu'dan bahsederken şapka ve dolayısıyla kılık kıyafet inkılabından söz edilir.

3. Marmara Bölgesi konusunda boğazların önemine ve Lozan Antlaşmasının bu konudaki sonuçları ile daha sonraki boğazlara yeni bir statü getiren Montreux Sözleşmesi'ne de yer verilir.
4. Ege Bölgesi işlenirken, milli mücadele yıllarında bu bölgede yapılan savaşlar ve sonuçlarından bahsedilir.
5. İç Anadolu Bölgesi konusunda, Sivas Kongresi ve önemi, Atatürk'ün Ankara'ya gelişi, Sakarya Meydan Muharebesi, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açılışı ve Ankara'nın başkent oluşunun coğrafi özellikleri üzerinde durulur.
6. Akdeniz Bölgesi konusunda, Atatürk'ün Hatay'ın anavatanına katılmasına verdiği önem üzerinde durulur.
7. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri konularında Erzurum Kongresi ile bu kongrede alınan kararların önem ve sonuçlarına yer verilir; ayrıca bölgeler incelenirken bu bölge halkının, milli mücadele sırasındaki kahramanlıkları (Gaziantep, Şanlıurfa ve Kahramanmaraş örnekleriyle) açıklanır.
- 26.** Yurdumuzun jeopolitik konumunun önemi ve bunu doğurduğu sonuçlar üzerinde özellikle durulur.
- 27.** Türkiye'de nüfus konusu işlenirken Atatürk'ün eğitime ve öğretime verdiği önem, yeni Türk alfabesinin kabul edilmesi ve okuma yazma seferberliği üzerinde önemle durulur.
- 28.** Türkiye ekonomisi konusu işlenirken; Lozan Barış Antlaşması ile kapitülasyonların kaldırılması ve bunun ekonomik yönden sonuçları açıklanır. Atatürk'ün tarım, endüstri ve madencilik alanlarında yapılması gereken konusundaki görüşleri belirtilir.
- 29.** Konuların işlenişinde yalnız ders kitapları ile yetinilmez, öğrencilerin seviyesine uygun çeşitli kaynaklardan da yararlanılır. Böylece öğrencilerin araştırma yapması ve bunu alışkanlık haline getirmesi sağlanır.
- 30.** Konuların işlenişlerinde yalnız anlatım ve soru-cevap teknikleriyle yetinilmeyip konuların özelliğine göre münazara, örnek olay incelemesi, problem çözme gibi öğrenciyi aktif kılan onu araştırmaya ve incelemeye sevk eden tekniklere de başvurulur.

- 31.** Öğrencilerin çalışma ortamları –yalnız derslikler değil- aile, okul, çeşitli topluluklar, kitaplıklar, müzeler, sergiler vb. yerleri de kapsar. Öğrencilere bu yerlerde inceleme, gezi-gözlem ve ilgili kişilerle görüşmeler de yaptırılır.
- 32.** Öğretmenin belirleyeceği bazı ünitelerde küme çalışması yaptırılır. Bu suretle öğrencilerin; çeşitli kaynaklardan bilgi elde etme ve bilgilerini başkalarına sunma yolları, yardımlaşma, iş birliği yapma, birlikte çalışma, eleştirel düşünme, başkalarının görüşlerine saygı duyma, gruba katılma, grubu yönetme, kendine güvenme, sorumluluk alma, toplum karşısında konuşabilme... becerileri geliştirilir.
- 33.** Konulardaki önemli tarihi olaylar öğrencilerle birlikte tarih şeridinde işlenerek onlarda zaman kavramı geliştirilir.
- 34.** Tarihi tablolar, resimler, kartpostallar incelenip bunlarla konular somutlaştırılır. Resimler ünite köşelerinde veya okulun çeşitli yerlerinde sergilenir ve gelecek yıllarda da kullanılabilir albüm haline getirilir.
- 35.** Programda araç listesinde belirtilen harita, yer küre, video, kaset, film, film şeridi, slaytlar vb. eğitim araçları donatım merkez müdürlükleri ile Film-Radyo ve Televizyonla Eğitim Başkanlığından sağlanarak konuların işlenişi sırasında yeri geldikçe etkili bir şekilde kullanılır. Konularla ilgili bulunabilen eğitim araç ve gereçlerinden –bilgisayar, CD ve disketlerden- yararlanılır.
- 36.** Konuların işlenişinde, “yakından uzağa, somuttan soyuta, basitten karmaşığa” ilkesine uyulur.
- 37.** Konuların özelliklerine göre ilgili haritalar ve atlaslar üzerinde gerekli çalışmalar yapılır. Ayrıca gerekli bilgiler dilsiz haritalar üzerinde işlenir.
- 38.** Ders kitaplarında yer alan istatistikî bilgiler ile bunlara dayalı olarak hazırlanan harita, grafik ve şemaların en son verileri içermesine dikkat edilir ve çalışmalar buna göre yapılır.
- 39.** Öğretmen, ders kitabında yer alan milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı olan görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici ve

bu değerlerle ilgili ders konularını sevdirci okuma parçalarından (her ünite de en çok iki okuma parçası) derslerin işleniş sırasında araç olarak yararlanılır.

40. Öğretmen geçmiş uygarlıkları anlatıp tarihi kalıntılar üzerinde dururken öğrencilere, o devirden kalan yurda ve insanlığa hizmet etmiş, orada doğmuş ve orada yaşamış Türk büyüklerinin müzelerde korunan yazılı ve yazısız eserleriyle araç-gereçleri incelenir.

41. Öğrencilerin davranışlarındaki gelişmeler ve edindikleri alışkanlıklar gözlenir, kazandıkları bilgiler, çeşitli teknikler ve ölçme araçlarıyla ölçülüp değerlendirilir.

42. 19.06.1995 tarih ve 2433 sayılı Tebliğler Dergisi ile 15.07.1996 tarih ve 2457 sayılı Tebliğler Dergisi'nde yer alan "Atatürkçülük ile ilgili konular", bütünüyle ve bütün yönleriyle (açıklamalar, hedefler ve davranışlar) 4, 5, 6, 7. sınıf sosyal bilgiler öğretim programı içinde aynen geçerlidir.

1.4.2. 1998 Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları

Öğrenciler bu derste;

A. Vatandaşlık görevleri ve sorumlulukları yönünden;

1. Ailesine, milletine, vatanına, Atatürk ilke ve inkılaplarına bağlı; çalışkan, araştırmacı, özverili, erdemli, girişimci iyi insan, iyi vatandaş olarak yetişirler.

2. Türk milletinin dünya tarihindeki önemini, milletler ailesi içindeki onurlu geçmişini ve yerini, insanlığa yaptığı hizmetleri kavrayarak büyük bir milletin evlatları olduklarını anlar, milletin geleceğine olan güvenlerini artırır ve Türk milletinin ülküsünü geliştirmek için her fedakârlığı göze alabilecek bir karakter kazanırlar.

3. Türkiye Cumhuriyeti'nin insan haklarına dayanan milli, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olduğunu bilir; cumhuriyet rejiminin özelliklerini ve önemini kavrarlar.

4. Topluluk halinde yaşamının bir zaruret olduğunu, millet kavramını ve Türk milletinin karakterini kavrar; Türk milletine, Türk bayrağına, Türk askerine ve ordusuna sevgi, saygı ve güven duygularını kuvvetlendirirler.

5. Türk milletinin zeka ve kabiliyetini, çalışkanlığını, ilim ve sanatseverliğini, estetik zevkini, insanlık duygusunun yüceliğini benimseyerek bu üstün özellikleri davranış haline getirirler.
6. Millet ve yurt işlerini her şeyin üzerinde tutarak milleti ve yurdu için canla başla hizmet etmeyi alışkanlık ve ilke haline getirirler.
7. Tarihte milletimize ve insanlığa hizmet etmiş olan Türk büyüklerini tanır; tarihi olaylara yön veren kişilerin yerinde ve zamanında gösterdikleri ileri görüşlülük, yüksek kavrayış, cesaret, fedakârlık ve kahramanlıklarının tarihin akışını nasıl etkilediklerini kavrarlar.
8. Toplumu yönlendiren Mustafa Kemal Atatürk ve diğer Türk büyüklerinin sadece milli değil evrensel yönlerini de kavrayarak ve takdir ederek; milletimize de düşen insanlık görevleri bulunduğunu görür, insanlığa saygı, sevgi ve hizmet verme bilincine varırlar.
9. Türk inkılâbının anlamını, ayrı ayrı yerlerden önemini, Türkiye'nin refah ve mutluluğuna yaptığı ve ülkenin geleceğine yapacağı etkiyi kavrar; Türk inkılabının değerlerine bağlı ve bunları her zaman korumaya hazır, fedakar birer Türk evladı olarak yetişirler.
10. Bugünkü uygarlığın uzun bir geçmişin eseri olduğunu kavrar; bu uygarlıkta Türk milletinin hizmetini ve payını anlayarak Atatürk'ün direktifleri uyarınca “milli kültürümüzü çağdaş uygarlık seviyesinin üstüne çıkarma” yolunda her fedakârlığı göze alabilme bilincini kazanırlar.
11. Bugünü daha iyi değerlendirebilmeleri için geçmiş çağlardaki sosyal, ekonomik ve siyasi olayların neden ve sonuçlarını günümüzle kıyaslama yaparak düşünme; araştırma ve akıl yürütme yeteneğini geliştirirler.
12. Her yerde görev ve sorumluluk alabilecek hale gelir, aile bütünlüğüne bağımlılık kazanır, ailenin refah mutluluğu için sorumluluk ve görev duygularını geliştirirler.
13. Kanun kavramını benimser; kanunlara ve devlet otoritesine uyma duygusunu ve alışkanlığını kazanırlar.

14. Çevresindeki eski ve yeni sanat kültür eserlerini, müze ve anıtlar gibi milli değerlerimizi tanır; onları korumak gerektiğini öğrenirler.

B. Toplumda insanların birbirleriyle olan ilişkileri yönünden;

1. İnsanların birbirlerine muhtaç olduklarını anlar; grup faaliyetlerine katılmanın, başkalarına yardım etmenin önemini takdir eder ve bunu uygulayabilir hale gelirler.

2. İnsanların karşılıklı hak ve sorumluluklar taşıdıklarını ve birbirlerinin görüş ve inanışlarını, saygı ve hoşgörü ile karşılamaları gerektiğini benimserler.

3. Beraber çalışma, sorumluluk alma, yardımlaşma ve karar verme kurallarını uygulamayı öğrenirler.

4. Bütün çalışmalarını demokratik yaşamışın kurallarına göre düzenlemeyi öğrenirler.

5. Aile, okul ve toplum hayatının dayandığı temel ilkeleri ve topluluk halinde yaşamamanın zorunluluğunu kavrarlar.

6. Trafik kurallarına uymayı alışkanlık haline getirirler.

Ç. Çevreyi, dünyayı ve yurdu tanıma yetenekleri yönünden;

1. Yurdumuzun dünya üzerindeki yerinin önemini kavrar, ülkemizin kalkınmasında seyerek sorumluluk alma duygularını geliştirirler.

2. Türkiye'nin uzak ve yakın komşu ülkeler ve diğer dünya ülkeleriyle olan ilişkileri hakkında genel bilgi kazanırlar.

3. Türklerin yaşadığı diğer ülke ve bölgelerin coğrafi özelliklerini öğrenirler, Türklerin geniş bir alanda yaşayan büyük bir millet olduğunu kavrarlar.

4. İnsanların birbirleriyle ve coğrafi çevreyle karşılıklı etkilerini, insan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler; yurdun ekonomik kalkınmasında bilgili ve etkili birer vatandaş olarak yetişirler.

5. Plan, kroki, harita ve grafik bilgileri kazanarak onlardan yararlanabilir hale gelirler.

6. Çevreyi korumanın günümüz ve gelecek yıllar için önemini kavrarlar.

7. Yaşanabilir bir çevrenin temel insan hakkı olduğunu kavrarlar.

Ç. Ekonomik yaşama fikrini ve yeteneklerini geliştirmek yönünden;

1. Yakın çevrenin ekonomik değerleri ile milli kaynaklarımızı tanır ve bunları korumanın bir ödev olduğunu kavrarlar.
2. Kendi eşyasını, okulunu, okul eşya ve araçlarını dikkatli kullanma ve koruma alışkanlığını kazanırlar.
3. Tutumlu olma ve planlı çalışma alışkanlığını elde ederler.
4. Üretim, tüketim ve dağıtım ile ilgili temel bilgileri öğrenirler.
5. İnsan topluluklarının yaşama şekillerini ve geçinme yollarını inceler ve bunlar arasındaki ekonomik ilişkileri öğrenirler.
6. Turizmin anlamını, özellikle yurdumuz için önemini kavrarlar.
7. Nüfus artış hızının eğitime ve ekonomiye olan etkisini kavrarlar.

1.5. İlköğretim Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Uygulanışı ve Amaçları

1.5.1. İlköğretim Programının Değişiklik Nedenleri

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından ilköğretim program değişikliğinin nedenleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır.

İlköğretimde program değişikliğinin gereklilikleri şu şekilde sıralanabilir:

1. Değişik bilim alanlarındaki araştırma bulgularının ve eğitim bilimlerinde öğretme-öğrenme anlayışındaki gelişmelerin yöntem ve içerik olarak öğretim programlarına yansıtılması
2. Eğitimde kaliteyi artırmak ve eşitliği sağlamak
3. Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim ihtiyacı,
4. Bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerleri de dikkate alarak geliştirilmesi ihtiyacı,
5. Mevcut öğretim programları uygulamaları kapsamında öğrencilerin çoğunluğunda okula, öğrenmeye, okumaya tepki düzeyinde bir isteksizlik olması,

6. Mevcut öğretim programlarında konuların çok kapsamlı ve ezbere dayalı bilgi yoğunluklu olması nedeniyle, konuların zamanında bitirilememesi ve çoğu zaman sıkıştırılıp öğrenilmeden bitirilmesinin tercih edilmesi,
7. Programda yer alan konuların birçoğunun çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun olmaktan, onların merak ve ilgilerini karşılamaktan uzak olması,
8. Okulda kazandırılmaya çalışılan yaşantı biçimleri ile gerçek dünyanın çoğu kez uyum içinde olmaması,
9. Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulaması ile ilkokul ve ortaokul programları üst üste eklendiği için, temel eğitimde program bütünlüğünün olmaması,
10. Dikey ekseninde, temel eğitimde birinci sınıftan sekizinci sınıfa her bir dersin kendi içinde kavram bütünlüğünün olmaması,
11. Yatay ekseninde, dersler arasında yeterli paralelliğin sağlanmamış olması,
12. Ekonomik ve toplumsal gelişmelerin bir sonucu olarak, bireylerin yaratıcılık, eleştirel düşünme, problem çözme, karar verme, işbirliği yeterliklerini kazanmalarının daha bir önem kazanmış olması,
13. Kendini ifade edebilen, iletişim kurabilen, girişimcilik ruhuna sahip vatandaşlar yetiştirme gerekliliği daha baskın konuma gelmesi,
14. Çocuklarımızın, ülke çapında ya da uluslar arası değerlendirmelerde beklenen düzeyde başarı gösterememesi.

1.5.2. Yenilen İlköğretim Programlarının (2004) Referans Noktaları Ve Vizyonu

Yenilen ilköğretim programının referans noktaları ve vizyonu Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı tarafından oluşturulmuştur. Yeni bakış açısına uygun olarak devam eden program geliştirme çalışmaları aşağıda verilen referans çerçevelerine oturtulmuştur. Yenilen ilköğretim programları,

1. Ülkemizin tarihsel, kültürel, sosyal, ahlaki birikimini ve kalıtımını motivasyon kaynağı olarak görür ve Atatürk'ün kurduğu "Türkiye Cumhuriyeti"nin gelişerek devamlılığı ilkesini birinci referans noktası olarak ele alır.

2. Dünyada yaşayan tüm değişimleri ve gelişimleri ikinci referans noktası olarak alır. Son yıllarda Uzak Doğu, Kuzey Amerika ve Avrupa Birliği ülkelerinde peş peşe gerçekleştirilen program yenileme çalışmaları bu anlamda önem taşır. Bu çalışmaların çıkış noktası, sanayi toplumu için uygun olan eğitim modellerinin bilgi toplumunun rekabetçi yapısını kaldıramaması olarak değerlendirilir.

3. Türkiye, Avrupa Birliğine üye olmayı hedefleyen, bunu bir devlet politikası olarak ele alan, bu konuda gerekli kanunları çıkaran ve adımları atan bir ülke olarak tüm çalışmalarını ve çabasını bu doğrultuda yönlendirmiştir. Bu nedenle üçüncü referans noktası olarak Avrupa Birliği normlarını, hedeflerini ve eğitim anlayışını kabul eder.

4. ülkemizin mevcut eğitim özelliklerinin belirlenmesini, başarı ve başarısızlıkların değerlendirilmesini ve ortaya çıkan sonuçları dördüncü referans olarak kabul eder. PISA, TIMMS ve PIRLS gibi uluslar arası başarı değerlendirme çalışmalarının ortaya koyduğu bulgular bu çerçevede ele alınır.

Öğretim programları, uzun dönemli (10- 15 yıl), geleceğe yönelik, “vizyonu” olan bir girişimdir. Yenilen ilköğretim programları ile 2022 yılına uzanan bir dönemde ulaşılmak istenen düzey, “vizyon” olarak tanımlanırsa:

Yenilenen ilköğretim programlarının vizyonu,

Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş, temel demokratik değerlerle donanmış, bireysel farklılıkları ne olursa olsun, araştırma-sorgulama, eleştirel düşünme, problem çözme ve karar verme becerileri gelişmiş; yaşam boyu öğrenen ve insan haklarına saygılı, mutlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir.

Yukarıda ifade edilen vizyondan hareketle;

1. Her çocuğun öğrenebileceği, birey olarak kendine özgü olduğu ve öğrenmenin bireyin gelecekteki yaşamına ışık tutacağı anlayışı,
2. Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesi yoluyla “öğrenmeyi öğrenmenin” gerçekleşmesinin ön plana çıkarılması,
3. Öğrencilerin, düşünmeye, soru sormaya ve görüş alışverişi yapmaya özendirilmesi,
4. Milli kimlik merkeze alınarak, evrensel değerlerin benimsenmesinin sağlanması,

5. Öğrencilerin örf ve adetlerimiz çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesinin sağlanması,
6. Öğrencilerin, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren demokratik bireyler olarak yetiştirmeleri,
7. Toplumsal sorunlara karşı duyarlılığın ön plana çıkarılması,
8. Öğrencinin, öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına fırsat verilmesi,
9. Öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerinde çeşitliliklere yer verilmesi

Anlayış ve ilkeleri esas alınmıştır.

1.5.3. Yenilen İlköğretim Programının (2004) Farklı Yönleri

Yenilen programlar, “son şeklini almış” (bitmiş-donmuş) bir program değildir. Toplumsal gelişim gereklerini izleyerek geliştirilmesi sürdürülecektir. İlköğretim programlarının yenilen yönleri aşağıda özet olarak verilmiştir.

1. Öğrenmede davranışçı program yaklaşımından çok bilişsel ve yapılandırmacı öğrenme yaklaşımları dikkate alınmıştır.
2. Konuların farklı sınıflarda, daha üst düzey hedefler göz önüne alınarak öğretilmesi (sarmallık ilkesi) esas alınmıştır.
3. Ölçme ve değerlendirmede yapılandırmacı öğrenme teorisine dayanan alternatif değerlendirme yaklaşımları da dikkate alınmıştır.
4. Derslerin, ezbercilikten uzak, eğlenceli, hayatın içinde ve kullanılabilir olmasına, bilgi ve becerilere öncelik verilmiştir.
5. Okulda, zamanın büyük bir bölümü, öğrencilerin kendi girişimiyle gerçekleştirilecekleri ve öğretmenlerin öğrencilere doğrudan bilgi aktarmak yerine sadece ve sadece yol göstereceği etkinliklere ayrılmıştır.
6. Türkçeyi severek ve istek duyarak okuma-yazma alışkanlığı edinmeleri öngörülmüştür.

7. Genel olarak program yapısının değişikliklere dinamik bir biçimde uyum sağlayabilecek kadar esnek olması öngörölmüştür.
8. Okuma-yazma öğretiminde “ses temelli cümle yöntemi” getirilmiştir.
9. Birinci sınıftan başlayarak, “bitişik eğik yazı” kullanma zorunluluğu getirilmiştir.
10. Öğretim programları uluslar arası kıyaslama yapılarak bütünsel olarak ele alınmıştır.
11. İlkokul ve ortaokul mantığına göre düzenlenmiş olan parçalı program anlayışı yerine, programlar sekiz yıllık kesintisiz ilköğretime uygun hale getirilmiştir.
12. Dünya ile entegrasyon ve AB standartları dikkate alınmıştır.
13. Tüm dersler için sekiz ortak beceri saptanmıştır.
14. Dersler sınıf seviyelerine göre kavram analizlerine tabi tutulduğu gibi, dersler arası karşılaştırmalar da yapılmış ve tüm dersler birbirleriyle ilişkilendirilmiştir.
15. Spor kültürü ve olimpiik eğitim, sağlık kültürü, rehberlik ve psikolojik danışma, kariyer bilincini geliştirme, girişimcilik, afet ve güvenli yaşam, özel eğitim ile insan hakları ve vatandaşlık ara disiplinleri programlara yerleştirilmiştir.
16. Davranış ifadesi yerine bilgi, beceri, anlayış ve tutumları içerecek şekilde “kazanımlar” ifadesi kullanılmıştır.
17. Baskın doğrusal düşünce yerine, karşılıklı nedensellik ilkesi ve çoklu sebep-çoklu sonuç anlayışı öne çıkarılmıştır.
18. Programlar, etkinliklerle zenginleştirilerek daha çok öğrenci merkezli hale getirilmiştir.
19. Çeşitli sembollerden de yararlanılarak programa açıklamalar kısmı yerleştirilmiştir.
20. Ölçme ve değerlendirmede sonuçla birlikte sürecide dikkate alan bir anlayış benimsenmiştir.
21. Türkçeye duyarlılık, tüm derslerin ana becerisi haline getirilmiştir.

1.5.4. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programının Uygulanmasına Ait Açıklamalar

İlköğretim okulu sosyal bilgiler öğretim programı 4, 5, 6 ve 7. sınıflarda haftada üçer ders saati olmak üzere 108 saatlik bir ders süresi öngörülerek hazırlanmıştır. İnsan hakları ve vatandaşlık dersi pek çok ülkede olduğu gibi ilköğretim 1. sınıftan itibaren bir ara disiplin olarak ele alınmış, derslerin kazanımları ile insan hakları ve vatandaşlık programının kazanımları ilişkilendirilmiş, insan hakları ve vatandaşlık programına duyarlı bir ilköğretim programı hazırlanmıştır(MEB,2006:7).

Bu dersin eğitim ve öğretiminde;

1. Etkili ve sorumlu Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı yetiştirmek amacıyla tasarlanmış, sosyal bilgiler dersi ile öğrenci 4. sınıftan itibaren karşılaşmaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmeni, 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler programını inceleyerek, öğrencilerin bilgi, beceri, değer ve kavram boyutlarında hazır bulunulmuşluk düzeyini dikkate almalıdır. Sarmal yaklaşım doğrultusunda, devamlılık ve aşamalılık açısından; 6. ve 7. sınıflardaki öğrenme alanları, beceriler, değerler ve kavramların 4. ve 5. sınıftakilerle ilişkileri göz ardı edilmemelidir.

2. Sosyal bilgiler ünitelerinde; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimler ve insan hakları ve vatandaşlık bilgisi konuları toplulaştırılmış olarak ele alınmaktadır. Öğretmen de konuları tarih ünitesi, coğrafya ünitesi, insan hakları ve vatandaşlık ünitesi diye ayrı ayrı değil, çok yönlü olarak işlemelidir. Örneğin, Türkiye'nin coğrafi bölgeleri ele alınırken, Milli Mücadele yıllarında bu bölgedeki faaliyetlere yer verilerek, coğrafya, tarih, insan hakları ve vatandaşlık konuları ilişkilendirilerek, milli bilinç, insan hakları ve tarih duyarlılığı oluşturulmaya çalışılmalıdır. Benzer şekilde edebi ürünler ve yazılı materyallerden (efsaneler, destanlar, masallar, atasözleri, halk hikayeleri, türküler ve şiirler vb.) yararlanılarak, sosyal bilgiler, Türkçe dersleri ile kaynaştırılmalı, öğrencilere vatan sevgisi kazandırılmalıdır.

3. Sosyal Bilgiler Programında, belirlenmiş kazanımlara yönelik konu sıralaması yapılmamıştır. Programda kazanımların öngördüğü bir içerik sınırlaması söz konusudur. Öğretmen kazanımları gerçekleştirme koşuluyla; çevre özelliklerini, öğrenci grubunun ilgilerini, ihtiyaçlarını, beklentilerini, hazır-bulunulmuşluk düzeylerini ve dolayısıyla da ön

bilgilerini dikkate alarak, Türk milli eğitiminin genel amaçları ve temel ilkeleri doğrultusunda uygun çıkış noktaları, uyarıcı ve pekiştireç unsurlarını kullanarak çerçevesi belirlenmiş olan içeriğe bağlı oluşturacağı alt başlıklar etrafında hareket etmelidir. Çevresel etkiler ve grubun sözü edilen özellikleri açısından gerektiğinde, güncellik ilkesi gözetilmek kaydıyla ünite sürelerinde değişiklik yapabilir.

4. Öğretmen, geçmiş, bugün ve gelecek düşünüldüğünde, bütün insan faaliyetlerini kapsayacak şekilde seçilmiş olan dokuz öğrenme alanının, birden fazla disiplini içerdiğine, “zaman, süreklilik ve değişim” öğrenme alanının, diğer sekiz öğrenme alanıyla birlikte değerlendirildiğine dikkat etmelidir. Yani bir ünite, iki öğrenme alanı içermektedir. 6. ve 7. sınıfta “gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler” öğrenme alanına yer verilmemiştir.

5. Öğretmen, “sosyal bilimler olarak sosyal bilgiler” ve “yansıtıcı düşünme olarak sosyal bilgiler” anlayışlarına önem vermelidir. Öğrencilere, sosyal bilimcilerin (coğrafyacının, tarihçinin, vb.) bilimsel yöntemleri sezdirilmelidir. Öğretmen, okulun içindeki ve dışındaki olaylardan yararlanarak, öğrencileri sık sık gerçek hayat problemleri ve çelişkili durumlarla karşılaştırmalı ve karşılaştıkları sosyal problemler üzerine yansıtıcı düşüncelerini sağlamalıdır. Tarih konuları da öğrencilere bir problem olarak sunulmalıdır. Örneğin “TBMM’nin Açılışı” konusunda “Atatürk, 1920’de kurulan yeni devletin mali kaynakları problemini nasıl çözdü?” problemi ortaya atılabilir. Burada önce, bir devletin gelir kaynakları ile ilgili öğrencilerin görüşleri alınmalı, sonra veri ve kaynak toplamalarına yardım edilmeli, görüşleri test edilmeli ve tartışmaya teşvik edilmeli, daha sonra da öğrencilerin bir rapor yazmaları sağlanmalıdır.

6. Son yıllarda bazı eğitimciler tarafından “genişleyen çevreler” programına yönelik haklı ve yerinde eleştiriler yapılmaktadır. Günümüzde çocuklar yakın çevrelerinin çok ötesindeki olaylardan da haberdardırlar. Kitle iletişim araçlarının özellikle de televizyonun her eve girmesi, dünyayı çocukların evine getirmiştir. Henüz okula başlamayan çocuklar bile dünyadaki savaşların, çevre kirliliği ile ilgili sorunların artık farkındadırlar. Belgeseller sayesinde dünyanın çeşitli yörelerindeki kültürleri en ince ayrıntılarına kadar tanıma fırsatı elde etmektedirler. Örneğin 8- 13 yaşlarındaki çocukların yakından uzağa ilkesinin tersine Çin Seddi, Piramitler, dünyanın en uzun, en kilolu, en yaşlı insanı gibi konularla ilgilendiği görülmüştür. Bu yüzden ünitelerin

sıralanması “yakından uzağa” ilkesine göre yapılırken, “Küresel Bağlantılar” öğrenme alanı ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları dikkate alınmıştır.

7. Üniteler işlenirken doğrudan verilecek beceriler üzerine araştırmalar yapılmalıdır. Dokuz temel becerinin yanı sıra, öğrencilerin zaman ve kronoloji algılama, mekân algılama, değişim ve sürekliliği algılama ve sosyal katılım gibi sosyal bilgiler becerilerini kazanmaları üzerinde özellikle durulmalıdır. Bu beceriler alt aşamaları ile birlikte öğretmen kılavuzunda verilmiştir. Kaynak kullanımı ve kanıt değerlendirmeye dayalı sosyal bilgiler eğitiminde öğrencilerin sebep-sonuç ilişkisi kurmaları ve kanıta dayalı akıl yürütmeleri sağlanmalı, kanıtların sınırlılıkları ve tarihin farklı yorumlarının olabileceği fark ettirilmelidir.

8. Öğretmen, öğrencilerin disiplinlere ait yapısal kavramları öğrenmelerine dikkat etmelidir. Öğrencilerin, çizdikleri kavram ve zihin haritalarından yararlanarak, kavram yanılgıları varsa, düzeltmelerine yardımcı olmalıdır.

9. Programdaki değerler, bir örnek olaydan ya da öyküden hareketle, değerleri açıklama, ahlaki muhakeme ve değer analizi şeklinde verilmelidir.

10. Öğretmen, programda üç türlü ilişkilendirme ile karşılaşmaktadır. Bunlar, üniteler arası ilişkilendirme, dersler arası ilişkilendirme ve ara disiplinlerle ilişkilendirmedir. Programda üniteler arası ve dersler arası ilişkilendirme açıklamalar bölümünde yer alırken, ara disiplinlerle ilişkilendirme tabloları programın devamında yer almaktadır. Sosyal Bilgiler öğretmeni, 6. ve 7. sınıflarda sosyal bilgiler dersinde sık sık bu ilişkileri öğrencilerin kurmasına yardımcı olmalıdır. Diğer branş öğretmenleriyle toplantı yaparak planlarını oluşturmalarıdır.

11. Öğretmen, okulun bulunduğu çevreye göre programdaki etkinlik örneklerini seçmeli ya da kendisi etkinlik hazırlamalıdır. Olguları ve olayları aktarmak ya da öğrencilere ders kitaplarını ezberletmek yerine, aktif öğrenmeye dayalı etkinlikler uygulamalıdır. Yeni etkinlikler tasarlanırken, dersin 17 genel amacı, ünite kazanımları, farklı öğrenme stilleri ve zeka türlerine sahip öğrencilerin ilgi, yetenek ve ihtiyaçları göz önüne alınmalıdır. Öğretmen bilgi dağıtıcı rolü yerine, öğrencilerinin anlam kurmalarına yardımcı rolünü benimsemelidir. Öğrencileri düşündürücü ve açık uçlu sorularla sorgulamaya teşvik etmelidir. Öncelikle küçük veri kırıntıları ve olgu koleksiyonları

yerine, öğrencilerin büyük fikirler, temalar ile karşılaşmalarına yönelik, becerileri ve değerleri geliştirici etkinlikler seçebilir. Örneğin, 1. Dünya Savaşı'na, Milli Mücadele'ye ve 2. Dünya Savaşı'na siyasal, ekonomik ve kültürel açılarından topluca bakılabilir. Öğretmen, önce bu savaflara ilişkin öğrencilerin ön bilgilerini saptamalı, öğrencilerin olguları araştırmalarına dayandırdıkları bulgular yoluyla birbirinden ve ders kitaplarından öğrenebileceği bir ortam sağlamalıdır. Öğrencilerin erken yaşlardan itibaren bireysel ya da grup olarak birincil ve ikincil kaynaklar üzerinde çalışarak, kendi anlayışlarını sosyal ve kültürel bağlam içinde oluşturmalarına yardımcı olmalıdır. Oluşturmacı sınıfın gerçek anlamda demokrasinin yaşandığı bir yer olduğu unutulmamalıdır. Bu şekilde öğrenciler demokratik beceri ve değerlere sahip, bilimsel düşünmeye açık, insan haklarına saygılı, işbirliği içinde çalışabilen, Cumhuriyet sevgisi ve demokrasi bilinci gelişmiş, haklarını bilen ve sorumluluk sahibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak yetişebilir.

12. Milli ve dini bayramlar, mahalli kurtuluş ve kutlama günleri, önemli olaylar, belirli gün ve haftalardan yararlanılarak, öğrencilerin tarihsel duyarlılığı geliştirilmelidir. Öğretmen, 29 Ekim Cumhuriyet Bayramı, 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı, 19 Mayıs Atatürk'ü Anma, Gençlik ve Spor Bayramı, Kurtuluş Savaşı'nda bir zaferin ya da Türk İnkılâbı ile ilgili herhangi bir olayın yıl dönümü, Ankara'nın başkent olması gibi olayların yıl dönümlerinde Atatürk'ün kişilik özelliklerini, inkılâplarını, ilkelerini ve düşüncelerini anlatmalıdır. Öğretmen, Atatürk'ün “Türk, öğün, çalış, güven”, “Ne mutlu Türk'üm diyene!” ve “ Yurtta sulh, cihanda sulh” gibi sözlerinden hareketle, Türklerin tarihte oynadıkları rolü; askerlik, idare, hukuk, bilim, fen ve sanat alanında insanlığa hizmetlerini göstermelidir. Öğrencilerin Türk milletine, Türk bayrağına, Türk ordusuna ve vatanına hizmet eden kişilere, sevgi, saygı ve takdir duygularını geliştirmelidir. Öğrenciler, yazılı ve görsel basın tarafından güncel konuların ve haberlerin etkisi altındadır. Öğrencilerin zihinlerinin güncel meselelerle meşgul olduğu zamanlarda ve dönem başında planlanmış dersin pek verimli olmadığı durumlarda öğretmen, “güncellik ilkesinden” hareket etmeli, fırsatları değerlendirilmelidir. Güncel konular öğrencilere iş ve proje olarak verilmelidir.

13. Öğretmen inceleme gezilerine önem vermelidir. Bu geziler, Pazaryerine, resmi dairelere, fabrikalara, sergilere, arkeolojik kazılara, atölyelere, müzelere ve tarihi

mekânlara (tarihi yapılar, anıtlar, müze-kentler, savaş alanları) yönelik olabilir. Bu geziler, sadece eğlenceli bir gün geçirme olarak düşünülmemeli, her aşaması planlanmalı ve değerlendirilmelidir. Öğrenciler için çalışma kâğıtları hazırlanmalı ya da müzelerin çalışma kâğıdı kullanılmalıdır. Öğrencilerin doğal ve tarihi çevreyi koruma bilinci edinmeleri, sanat zevki ve estetik duygularını geliştirmeleri sağlanmalıdır. Tarihi bir kişilikten söz ediliyorsa, bu kişi de okulun bulunduğu çevrede doğmuş, bulunmuş ya da ölmüş ise bu yönden değerlendirilmelidir. Bu kişinin medrese, kütüphane, cami, imaret, han, türbe, mahalle, sokak ve ev gibi herhangi bir eserde kitabesi varsa, bu kişi ve eserleri ile ilgili öğrencilere araştırma projeleri verilebilir. Öğretmen, sınıfta ya da müzede drama etkinlikleri ile geçmiş yaşantıların canlandırılması ve öğrencilerin tarihi kişilikler ile empati kurmasını sağlamalıdır. Öğrencilere verilen ödevler gerçek hayat problemlerinden seçilmelidir. Örneğin antik bir şehirden asfalt karayolu geçirilmek isteniyor.” Siz bu şehrin neden korunması gerektiğini açıklayan dilekçe yazınız ”. “Ya da TRT için çalışan bir program yapımcısısınız. Safranbolu evleri ile ilgili bir belgesel yapmanız isteniyor. Bu belgeselin senaryosunu yazınız” Bu tür etkinliklerle öğrencilerin dinleme, okuma, konuşma ve özellikle yazma becerileri geliştirilmelidir.

14. Öğretmen, öğrencileri milli, ahlaki, insanı, manevi, kültürel değerler bakımından besleyici; demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını yerine getirmede yol gösterici olmalıdır. Ayrıca derse ilişkin konuları sevdirecek roman, tarihi roman, hikâye, hatıra, gezi yazısı, şiir ve fıkra gibi edebi ürünleri okumaya teşvik etmelidir.

15. Öğretmen fotoğraflar, haritalar, filmler, CD-ROM’lar, tarih ve sosyal bilgiler benzeşim (simülasyon), programları, çoklu ortam (mültimedya) ve hipermedya gibi araçlar; telekomünikasyon hizmetlerini (internet gibi) imkânları ölçüsünde sosyal bilgiler dersinin bir parçası yapmalıdır. Gezi düzenleyemediği mekânlara, sınıf içinde internet yardımıyla, sanal alan gezileri yaptırmalıdır.

16. Öğretmen, ünitenin yapısına uygun olan değerlendirme araç ve yöntemlerini seçmelidir. Öğretmen, değerlendirmenin, öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olduğunu bilmelidir. Sadece öğrenme ürününü değil, öğrenme sürecini de değerlendirmelidir. Değerlendirmede geleneksel yöntemlerle, alternatif değerlendirme yöntemlerini birlikte kullanmalıdır. Bu değerlendirme yöntemleri ve araçları; gözlem, performans ödevleri,

görüşmeler, öz değerlendirme ölçekleri, öğrenci ürün dosyaları (portfolyo), projeler, posterler, çoktan seçmeli, eleştirmeli, boşluk doldurmalı, açık uçlu sorulardan oluşan testlerdir. Öğretmen geleneksel değerlendirme araç ve yöntemlerini kullandığında öğrencilerde ıraksak düşünmeye yol açan özellikle ıraksak sorular sormalıdır. Bazı öğrenciler grup tartışmalarında sessizdir. Fakat çok iyi kompozisyon ya da resim yapar, bazıları çok iyi sunuş yapar; fakat yazıya dökemez. Görüldüğü gibi çok değişik ölçme araçlarının kullanılması öğrencilere öğrendiğini gösterme şansı vermektedir. Öğrenciler etkinlikler çerçevesinde fotoğraf, resim, proje, poster, şarkı sözü, Powerpoint sunusu, market gibi ürünler yapabilmeli ve bunlar aileleri ve çevreleriyle paylaşmak için sergilenmelidir.

15.5. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programının Genel Amaçları

1. Özgür bir birey olarak fiziksel, duygusal özelliklerinin; ilgi, istek ve yeteneklerinin farkına varır.
2. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak, vatanını ve milletini seven, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren, ulusal bilince sahip bir vatandaş olarak yetişir.
3. Atatürk İlke ve İnkılâplarının, Türkiye Cumhuriyeti'nin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmasındaki yerini kavrar; laik, demokratik, ulusal ve çağdaş değerleri yaşatmaya istekli olur.
4. Hukuk kurallarının herkes için bağlayıcı olduğunu, tüm kişi ve kuruluşların yasalar önünde eşit olduğunu gerekçeleriyle bilir.
5. Türk kültürünü ve tarihini oluşturan temel öge ve süreçleri kavrayarak, milli bilincin oluşmasını sağlayan kültürel mirasın korunması ve geliştirilmesi gerektiğini kabul eder.
6. Yaşadığı çevrenin ve dünyanın coğrafi özelliklerini tanıyarak, insanlar ile doğal çevre arasındaki etkileşimi açıklar.
7. Bilgiyi uygun ve çeşitli biçimlerde (harita, grafik, tablo, küre, diyagram, zaman şeridi vb.) kullanır, düzenler ve geliştirir.

8. Ekonominin temel kavramlarını anlayarak, kalkınmada ve uluslar arası ekonomik ilişkilerde ulusal ekonominin yerini kavrar.
9. Meslekleri tanır, çalışmanın toplumsal yaşamdaki önemini ve her mesleğin gerekli olduğuna inanır.
10. Farklı dönem ve mekânlara ait tarihsel kanıtları sorgulayarak insanlar, nesneler, olaylar ve olgular arasındaki benzerlik ve farklılıkları belirler, değişim ve sürekliliği algılar.
11. Bilim ve teknolojinin gelişim sürecini ve toplumsal yaşam üzerindeki etkilerini kavrayarak bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanır.
12. Bilimsel düşünmeyi temel alarak bilgiye ulaşma, bilgiyi kullanma ve üretmede bilimsel ahlakı gözetir.
13. Birey, toplum ve devlet arasındaki ilişkileri açıklarken, sosyal bilimlerin temel kavramlarından yararlanır.
14. Katılımın önemine inanır, kişisel ve toplumsal sorunların çözümü için kendine özgü görüşler ileri sürer.
15. İnsan hakları, ulusal egemenlik, demokrasi, laiklik, cumhuriyet kavramlarının tarihsel süreçleri ve günümüz Türkiye'si üzerindeki etkilerini kavrayarak yaşamını demokratik kurallara göre düzenler.
16. Farklı dönem ve mekânlardaki toplumlar arası siyasal, sosyal, kültürel ve ekonomik etkileşimi analiz eder.
17. İnsanlığın bir parçası olduğu bilincini taşıyarak, ülkesini ve dünyayı ilgilendiren konulara duyarlılık gösterir.

1.5.6. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programının İlkeleri

Sosyal Bilgiler programı;

- a. Her öğrencinin birey olarak kendine özgü olduğunu kabul eder.
- b. Öğrencilerin gelecekteki yaşamlarına ışık tutarak bireylerden beklenen niteliklerin geliştirilmesine duyarlılık gösterir.

- c.Bilgi, kavram, değer ve becerilerin gelişmesini sağlayarak öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini ön planda tutar.
- d.Öğrencileri düşünmeye, soru sormaya ve görüş alış verişi yapmaya özendirir.
- e.Öğrencilerin fiziksel ve duygusal açıdan sağlıklı ve mutlu bireyler olarak yetişmesini amaçlar.
- f. Milli kimliği merkeze alarak, evrensel değerlerin benimsenmesine önem verir.
- g.Öğrencilerin kendi örf ve adetleri çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönlerden gelişmesini hedefler.
- h.Öğrencilerin haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren bireyler olarak yetişmesini önemser.
- i. Öğrencilerin toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmasını sağlar.
- j. Öğrencilerin öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına olanak sağlar.
- k.Her öğrenciye ulaşabilmek için öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerindeki çeşitliliği dikkate alır.
- l. Sosyal Bilgiler Programının amacı ise;
- m. Çağın gerektiği bilgi, beceri ve değerlerle donanmış,
- n.Atatürk ilke ve inkılâplarını benimsemiş,
- o.Sosyal bilimlere ait kavram ve yöntemleri kullanan,
- p.Etkin, üretken, hak ve sorumluluklarını bilen ve kullanan, mutlu,

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları yetiştirmektir.

1.6. Bu Alanda Yapılmış Araştırmalar

Bu alanda yapılmış araştırmalardan biri “İlköğretim Birinci Kademe 2005 Sosyal Bilgiler Programının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Afyonkarahisar

İli Örneği) adlı araştırmadır. Bu araştırma Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Bahriye Ece tarafından yüksek lisans çalışması olarak hazırlanmıştır.

Ece (2007), bu araştırmasını 2006- 2007 öğretim yılında, Afyonkarahisar il merkezindeki 44 ilköğretim okulunda dördüncü ve beşinci sınıfta görev yapan öğretmenler üzerinde gerçekleştirmiştir. Bu amaçla anket yöntemini kullanmıştır.

Ece (2007), araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır: Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı İlköğretim Sosyal Bilgiler Programını; kazanımlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarında uygun ve yararlı bulmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu Sosyal Bilgiler programının kazanımlarının iyi belirlendiği görüşündedirler. Sosyal Bilgiler Programının içeriğindeki konuların dengeli olarak dağıtıldığı, içerikte yer alan konuların önemli olduğu ve içeriğin öğrencilerin ilgisini çektiği görüşünde oldukları gözlemlenmektedir. Yine öğretmenler, Sosyal Bilgiler Programının yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlandığını, bu yönüyle yaparak ve yaşayarak öğrenmeye uygun olduğu görüşünde birleşmişlerdir. Genel anlamda Sosyal Bilgiler Programı, bu araştırma sonuçlarına göre öğretmenler tarafından olumlu bulunmuştur.

Bu alanda yapılmış bir diğer araştırma, “İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapılandırmacı Yaklaşım Bağlamında Değerlendirilmesi (Eskişehir İl Örneği)” dir. Bu araştırma, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde Arzu Ekinci tarafından 2007 yılında yüksek lisans çalışması olarak yapılmıştır.

Ekinci (2007), bu araştırmasını yapabilmek amacıyla Eskişehir il merkezi, ilçe ve köylerinde görev yapan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerine bir anket çalışması yapmıştır. Anket verileri doğrultusunda şu sonuçlara ulaşmıştır: Öğretmenler, 2004 Sosyal Bilgiler Dersi öğretim Programının kazanım ve içerik boyutunu olumlu bulmuşlar; özellikle içerikteki ezbere dayalı konuların kaldırılmasını programın olumlu yönü olarak belirtmişlerdir. Ancak yapılandırmacı yaklaşımda öğrencilerin neyi ne zaman öğreneceklerine kendilerinin karar vermeleri gerekirken süreci öğretmenlerin yönettikleri sonucuna ulaşılmış bazı etkinliklerin öğrencilere hitap etmediği sonucuna varılmıştır.

Bu alanda yapılmış bir diğer araştırma ise; “Küreselleşme ve Türkiye’de Eğitim Politikaları: Yeni İlköğretim Müfredatı Sosyal Bilgiler Programı Üzerine Bir İnceleme” adlı araştırmadır. Bu araştırma, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Yasemin Doğan Çeken tarafından yüksek lisans çalışması olarak hazırlanmıştır. Bu çalışma, değişen öğretim programlarından biri olan Sosyal Bilgiler Programı, Eğitim Reformu ve Yeni Öğretim Yaklaşımları çerçevesinde eleştirel bir bakış ile nitel analiz yöntemi kullanılarak ele alınmıştır.

Çeken (2007), bu araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır: Sosyal Bilgiler Dersi Programının proje tabanlı yaklaşımı, bilgiden çok beceriye dayanan ve öğrencilerin yaparak öğrenme anlayışını temel alan bir yaklaşım olmakla birlikte, çok fazla ekipmana ve teknolojik donanımına ihtiyaç duyması ülkemizdeki olanaklar düşünüldüğünde uygulanması oldukça güç görünmektedir. Sosyal Bilgiler Programında bu yaklaşımın dayandığı temel argüman bilgiyi öğrencilerin kendilerinin seçmesi gerektiği olduğundan, öğrencilerin özellikle de içinde bulunduğu yaş dönemi için sorun yaratacağıdır.

Bu alanda yapılmış bir diğer araştırma ise, “Ders kitaplarında toplum, yurttaşlık, vatanseverlik ve ekonomi anlayışının dönüşümü: 1997 ve 2004 ilköğretim sosyal bilgiler ders kitapları üzerine bir içerik analizi”dir. Bu araştırma, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü’ne Esin Ertürk tarafından Yüksek lisans araştırması olarak hazırlanmıştır.

Ertürk (2006), bu araştırmasında 1997 ve 2004 ilköğretim müfredatlarının amaçlarının ve bu amaçlara göre yazılmış sekiz adet 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının karşılaştırmasını yapmıştır. Araştırmasında kısaca şu sonuçlara ulaşmıştır: Yeni müfredat ve ders kitaplarında, ekonomi konuları ve ekonomik hedefler eski müfredata göre çok daha öncelikli bir noktaya gelmiş, bireyin ekonomik yönüne yapılan vurgu artırılmıştır. Yeni Müfredat ve ders kitaplarında, milli değerlerin yanında evrensel değerleri de içeren, iktisadi anlamda dünya ile bütünleşmeyi vurgulayan, daha liberal bir milliyetçilik akımı öne çıkmıştır.

BÖLÜM 2: İLKÖĞRETİM YENİ (2004) SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETİM PROGRAMI VE BU PROGRAMIN ÖZELLİKLERİ

İnsanoğlu, değişen ve gelişen dünyada yenilikleri takip etmektedir. Bir devletin geleceği için bu yenilikler son derece önemlidir. Çünkü uygar medeniyetler seviyesine ulaşabilmenin yolu değişimleri takip etmektir. Bu değişiklikler içinde eğitim alanındaki gelişmelerin yeri ve önemi son derece büyüktür. Dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler ve bunun Türkiye'ye yansımaları, eğitim bilimlerinde öğretme- öğrenme anlayışında gelişmeler, eğitimde kaliteyi ve eşitliği artırma ihtiyacı, ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim ihtiyacı, şahsi ve milli değerlerin küresel değerler içinde geliştirilmesi ihtiyacı, sekiz yıllık temel eğitim için program bütünlüğünün sağlanması ihtiyacı ve aynı sınıfta dersler arası ve kademeli sınıflarda her bir dersin kendi içinde kavramsal bütünlük sağlanması zorunluluğu gibi sebeplerle Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında tüm ilköğretim programlarını kapsayacak şekilde yeni bir program hazırlığına girişmiştir. “Yeni öğretim programı 2004- 2005 öğretim yılında pilot seçilen ilköğretim okullarında uygulandıktan sonra, 2005- 2006 öğretim yılında tüm ilköğretim okullarında uygulamaya konulmuştur”(Bilgili, 2006: 31)

2004 Sosyal Bilgiler Programı'nda sosyal bilgiler şu şekilde tanımlanmıştır: bireyin toplumsal varoluşunu gerçekleştirebilmesine yardımcı olması amacıyla; tarih, coğrafya, ekonomi, sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe, siyaset bilimi ve hukuk gibi sosyal bilimlerin ve vatandaşlık bilgisi konularını yansıtan öğrenme alanlarının bir ünite ya da tema altında birleştirilmesini içeren, insanın sosyal ve fiziki çevresiyle etkileşiminin geçmiş, bugün ve gelecek bağlamında incelendiği, toplu öğretim anlayışından hareketle oluşturulmuş bir ilköğretim dersidir(Tanrıöğen,2006;71).

2004 Sosyal Bilgiler dersi yapılandırmacı yaklaşıma göre düzenlenmiştir. Yeni programda kazanımlar, beceriler ve değerler, ara disiplin alanları, etkinlikler önemle ele alınmıştır. Ölçme ve değerlendirme süreç temelli olarak düşünülmüştür. 2004 Sosyal Bilgiler programı önceki programlarda olduğu gibi yine üniteler şeklinde düzenlenmiştir ve her ünitenin öğrenme alanı belirlenmiştir. 4. ve 5. sınıflarda ünite sayısı sekizdir.

2.1. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ve Yapılandırmacı Yaklaşım

İnsanoğlu her geçen gün yeni bilgiler öğrenmektedir. Bu bilme esnasında ne gibi süreçlerden geçildiği hep araştırma konusu olmuştur. Bu konuda birçok eğitimci farklı görüşler ileri sürmüşlerdir. Görüşler doğrultusunda eğitim programları düzenlenmiş ve uygulamaya konmuştur. Yeni düşünceler ortaya çıktıkça bu programlar değişim göstermiştir. Günümüzde de ilerleyen ve gelişen sistem içerisinde yeni durumlar ortaya atılmış ve bu doğrultuda yeni programlar hazırlanmaya devam edilmiştir. Bu yenilik, insanoğlu var olduğu sürece de devam edecektir

Günümüzde en ideal programlardan biri olan ve ülkemizde de belirli kademelerde uygulamaya konan yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanan eğitim programıdır. “İnsanların kendi deneyimleri ve düşünceleri sonucunda kendi bilgilerini ve zihinsel modellerini oluşturdukları yaklaşıma yapılandırmacı yaklaşım denir”(Titiz, 2005; 19).Yapılandırmacı, bireyin öğrenme deneyimine kattığı bilgi, amaçlar ve becerilerin önemini vurgular. Yeni bilginin yapılandırılmasını, geçmiş bilgilerin, yeni bilgilerin ve öğrenmeye hazır oluşun bir bileşimi olarak tanımlar. İnsanların kendi deneyimleri ve düşünceleri sonucunda kendi bilgilerini ve zihinsel modellerini oluşturdukları şeklindeki yaklaşıma yapılandırmacı yaklaşım denir. Birey bilgiyi kendisi için ister ve yapılandırır. Bir birey için anlamlı olan bir şey diğer birey için bir anlam ifade etmeyebilir. Burada önemli olan bireyin kendisi için özel olanı seçmesi ve anlamlandırmasıdır, bu durum da öğrenmeyle aynı anlamı taşımaktadır.

Bilgi, birey için hiçbir zaman kalıplaşmış bir bütün olmamalıdır. Birey, bilgiyi kendisi, bulmalı, istemeli ve ona ulaşmalıdır. Bu durumda göstermektedir ki bilgiye giden yolda birey aktiftir. Öğrenilecek ürünle yüz yüze gelmeli ve geçeceği görerek tecrübeler kazanmalıdır. Bu tecrübeleri sonucunda her birey kendine özgü kodlamalar yapabilmektedir. Nasıl ki bir öğretmen, dersini anlattığında öğrenciler konuyu farklı şekillerde anlayabilmektedir. Ancak sorulan sorulara doğru cevaplar verebilmektedirler. Buradaki tek fark zihinde bilgiyi yapılandırma farkıdır.

Bilginin işlenişinde bazı önemli kavramlar karşımıza çıkmaktadır. Bu kavramlar; şema, özümseme, uyum sağlama ve dengelemedir. Şema, insanın dünyayı anlamak amacıyla kendi zihninde oluşturduğu bir yapıdır. Bireyin etkileşimde bulunduğu çevreden anlamlandırmak istediği bilgiler ilk olarak şema dediğimiz yapıda şekillenir.

Özümseme kavramı ise, bireyin yeni karşılaştığı bir durumu, ya da herhangi bir olayı sahip olduğu şemalar içerisinde açıklamaya çalışmasıdır. Mesela, bir çocuk suya atılan nesnelerin battığını biliyordur. Ama daha önce hiç suya atmadığı bir nesneyi de suya atarak onun da battığını gözlemler. İşte, bu durumu daha önce sahip olduğu şemada yerleştirir.

Uyum sağlama ise, bireyin karşılaştığı yeni bir durumu, zihninde yer alan daha önceki şemalarla açıklanamaması durumunda, mevcut şemayla değiştirerek yeni bir şema oluşturmaya denir. Az önceki verdiğimiz örnek üzerinde açıklayacak olursak, çocuk suya atılan nesnelerin suda battığını öğrenmiş ve bunun şemasını zihninde oluşturmuştu. Ama çocuk, suya attığı başka bir nesnenin batmadığını gördüğü zaman bunu zihnindeki şemayla tamamlayamaz. Bu durum karşısında her nesnenin suda batmayacağı şeklinde farklı bir şema oluşturur. Bu duruma uyum sağlama diyoruz.

Bir diğer kavramımız ise genellemedir. Birey şemada bozulan durumları yeniden düzenler ve bilişsel dengesini korur, bu duruma dengeleme diyoruz.

Birey için öğrenmenin amacı sadece doğru cevapları ezberlemek ya da başkalarının anlattıklarını taklit etmek değildir. Öğrenme, bireyin kendi yaşantısıyla zihninde anlamlı girdiler oluşturmaktır. Bu nedenle yapılandırmacı yaklaşımda öğretmene, “ her çocuğun bilgiyi nasıl inşa ettiğini öğrenmek ve bireyleri kendilerine yeterli ve anlamlı gelecek yeni deneyimlerle karşılaştırma görevi düşmektedir”(Yavuz, 2006:XII).

Yapılandırmacı yaklaşımda hem bireyin kendi hem de bulunduğu çevrenin şartları son derece önemlidir. Bilgiyi meydana getiren de bu iki etmen arasındaki ilişkidir. Bir öğrenci, yeni karşılaştığı bir kelimeyi sözlükten bulup ezberlemektense onu hayatında kullanarak çok daha kalıcı bir şekilde öğrenme gerçekleştirmiş olur. Öğrenmenin gerçekleşmesinde yaşantı sonucu kazanılan davranış kadar bu davranışın olduğu ortamda kullanılan araç gereçler de son derece önemlidir. Bu araç gereçler öğrencinin yaşayacağı tecrübeye uygun olmalıdır.

Bireyin yaşadığını anlama, devam eden uygun kullanımlar sonucu meydana gelir. Bu nedenle insan hafızası sürekli gelişim gösteren bir alandır. Hafızada yer alan bilgiler kalıplaşmış değil, anlam kazandırılmış bilgilerdir. Yapılandırmacı yaklaşımda temel

olan, bilgi yapılarını hatırlamaya değil, öğrencinin önceki bildiklerini bir uygun anlam üretmesini sağlama üzerinedir.

Yapılandırmacı (oluşturmacı) yaklaşıma dair bütün bu açıklamaların ardından diyebiliriz ki bilimsel bilgilere dayalı olarak etkin, üretken, yaratıcı bireylerin yetiştirilmesi esasına dayanan bir ders olan Sosyal Bilgilerde yapılandırmacı yaklaşımın yeri tartışılmazdır.”Sosyal bilgiler derslerinin hedeflerine ulaşabilmesi bu derste kullanılan öğretim anlayışıyla doğrudan ilişkilidir”(Demircioğlu, 2006; 260).

“Sosyal bilgiler derslerinin sosyal oluşturmacılığa dayalı olarak şekillendirilmesi durumunda, öğretmenin rolü, sınıf yönetimi, kullanılan öğretim materyali, yaklaşım ve teknikleri önemli değişime uğramaktadır”(Demircioğlu, 2006; 260).

2.1.1. Yapılandırmacı Yaklaşımda Öğretmen

Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmenin ilk görevlerinden biri, öğrencilerin kendilerine özgü bağlantılarını bulmalarına ve oluşturmalarına yardımcı olmaktır. Mesela, öğretmen anlatacağı konuya başlamadan önce öğrencilerin bu konudaki ön bilgilerini yoklamalıdır. Böylece öğretilecek bilgi, öğrencilerin mevcut bilgilerine oturtularak oluşturulur. Sonuç olarak öğrenci ise, zihninde var olan şemaya yeni bilgileri uyumsayarak anlamlı öğrenmeyi gerçekleştirir.

Öğretmen, bilginin oluşturulmasında öğrenciye cesaret kazandırmalıdır. Bu amaçla soyut öğelerden uzak durmalı, kavramları somutluk kazandırarak öğrencilere sunmalıdır. Öğrenci, öğrenme sürecinde kesinlikle aktif konuma getirilmelidir. Öğrenci, verilen bilgiyi anlamlandıran ve şekil kazandıran bir bireydir. Yani anlam öğrenci tarafından oluşturulmalıdır.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen, olgular arasında ilişki kurmaya ve öğrencilerin yeni veriler oluşturmalarına yardımcı olmalıdır. Öğretmen, öğretimi, öğrencilerin verdiği tepkilere göre şekillendirmelidir. Öğrencilerin, bilgiyi ayırtmasına, yorumlamasına ve tahminde bulunmasına yardımcı olmalıdır. Öğretmenler, açık uçlu ve eleştirel düşünmeye yönelik sorular sormalıdır. Öğrencilerin, birbirleriyle tartışmaları, ortak çalışmalar yapmaları, kendi fikirlerini değerlendirebilmeleri ve bunlarla tecrübeler oluşturabilmeleri önemlidir.

Yapılandırmacı yaklaşımı kabullenen öğretmenler, öğrencilerine problemler ve sorular sunarlar. Sonrasında öğrencilerin cevaplara ulaşmasında rehberlik ederler.

Öğretmenler bunun yanı sıra işlenecek konunun özelliğine göre farklı teknikler kullanmalıdır.

Öğrencilerin zeka türlerinin birbirinden farklı olduğunu biliyoruz. Bunun için, grup çalışmaları, beyin fırtınası, tartışma vb. teknikler kullanılmalıdır.

Yapılandırmacı yaklaşımda öğrencinin bilgiyi anlamlandırması ve yapılandırması son derece önemlidir. Ama şu da bir gerçektir ki bu yaklaşımda öğretmenin yeri de büyüktür. Yukarıda saydığımız görevleri bunu açıkça göstermektedir. Öğretmen, yaptığı etkinliklerde öğrenciye yol gösteren bir rehberdir, bu özelliğiyle öğrencinin anlamlı bilgiler oluşturmasını sağlarlar.

2.1.2. Yapılandırmacı Yaklaşımda Sınıf ve Dersler

Yapılandırmacı yaklaşıma göre; öğrencilere kazandırılacak olan kazanımlar, öğrenci ihtiyaçlarından yola çıkarak hazırlanmalıdır. Öğretim sisteminin içerisinde öğrencilere sunulan etkinlikler, öğrencilerin dünyasıyla örtüşmelidir. Öğrenciler, anlamlarını yapılandırırken, yaş gruplarıyla ortak çalışmalar yapmalıdır.

Bu yaklaşımda her birey kendi anlamlarını kendisi oluşturur. Bunu yaparken de sorular sorar, araştırmalar yapar ve bildiklerini değerlendirir.

“Derse yapılandırmacı modele uygun olarak hazırlanırken şu beş genel öğretim uygulaması dikkate alınmalıdır”(Yavuz,2006: XIV):

1- Öğrenme bilginin zihinsel olarak işlenişine bağlıdır. Öyleyse öğrencilerin bilişsel süreçleri eğitimcinin en büyük kaygısı olmalıdır. Öğrencilerin öğrenme zorlukları, genellikle onların etkin olamayan ya da uyumsuz bilişsel süreçlere sahip olmalarına bağlanır. Bu nedenle öğretmenler, yalnızca öğrencilerin ne öğrendiklerine değil, aynı zamanda onların nasıl öğrendiklerine de dikkat etmelidir.

2- Öğretmenler, hangi öğretim metotlarını kullanacaklarını ve konuları planlarken öğrencilerin bilişsel gelişim düzeylerini de dikkate almalıdır. Örneğin, somut işlemsel döneme (Piaget’in bilişsel dönemlerinden birisi, 7- 11 yaş arasını kapsar.) ait örnekler

okul öncesi eğitimindeki işlem öncesi döneme (2- 7 yaş arası) ait çocuklara bir şeyler anlatmada pek de yararlı olmayacaktır. Çocuklar kendi deneyimleriyle uyuşmayan soyut fikirleri anlamada zorluk çekeceklerdir. Bu öğrenciler, aynı bilgiyi somut, deneysel örneklerle sunduğunuzda daha iyi öğreneceklerdir.

3- Öğrenciler bir bilgiyi öğrendiklerinde onu zihinlerinde belli bir düzene koyarlar. Bu nedenle öğretmenler, düzenlenmiş bilgiler sunarak ve öğrencilere bir şeyin nasıl diğerleriyle ilişkili olduğunu göstererek öğrencilerin daha iyi öğrenmelerine yardımcı olabilirler.

4- Yeni bilgiler –büyük olasılıkla- bireyler onu önceden bildikleri bir şeyle ilişkilendirebildikleri takdirde öğrenebilirler. Dolayısıyla öğretmenler, öğrencilere yeni fikirlerin önceden öğrenilmiş bilgilerle nasıl ilişkili olduklarını göstererek onların öğrenmelerine yardımcı olmalıdır. Öğrenciler, yeni bilgiyi aşına oldukları bir şeyle ilişkilendiremediklerinde öğrenme daha yavaş ve zayıf olacaktır. Öğretmen sorular sorarak, örnek ve analogiler kullanarak bu durumu sağlayabilir. Analoji, bir şeyin ya da durumun, daha aşına olunan başka bir şeye uyarlanarak anlatılması şeklinde yapılan bir benzetmedir. Örneğin, sindirim sistemi konusunda ağzın bir değirmene benzetilmesi bir analogidir.

5- Öğrenciler, öğrenmenin gerçekleşmesi için öğrenme sürecine aktif olarak katılımda bulunmalıdır. Eğer öğrenciler kendi bilişsel süreçlerini kontrol ediyorsa ki öyle olduğunu gördük, en nihayetinde neyin, nasıl öğrenileceğini belirleyen onlardır.

Öğrenciler sınıfa geldiklerinde bomboş bir belleğe sahip değillerdir. Her öğrencinin kendine özgü bilgileri, fikirleri ve anlayışları vardır. Bu veriler, yeni bilgilerin oluşturulmasında alt yapı görevini görürler. Mesela, birinci sınıfa yeni gelmiş bir öğrenciye öğretmen sınıflarını tanıtırken sıranın uzunluğunu bulmalarını isteyebilir. Bunu yaparken öğrencilere metreyi tanıtmak yerine kendi bildikleri şekilde ölçmelerini ister. Bu durumda öğrenciler farklı farklı yöntemler kullanırlar. Gördüğümüz gibi öğrencilerin kendi sahip oldukları şemaları vardır. Öğretmen sınıfta, öğrencilerin kendi kişisel görüşlerini paylaşabildikleri, onları diğerlerinin fikirleriyle karşılaştırarak test edebildikleri bir ortam sağlayabilirse her öğrenci deneysel kanıtlara dayanarak anlam inşa etmeye devam edebilir.

Yapılandırmacı yaklaşımda sınıf, yoğun bir tempoda öğrencilerin ortak çalışmalarına dayanır. Öğrencilerin ortak çalışmalar yapmasının öğrenme ortamına birçok katkısı vardır. Burada karşımıza şu çıkmaktadır: öğrenciler, sadece kendi başlarına değil, akranlarından da öğrenirler. Birbirlerinin çalışma yöntemlerini alıp bunları kendileri için kullanırlar. Burada öğretmene düşen görev ise öğrencilerini dinlemelidir ve öğrenme sorumluluğunu öğrencilere yavaş yavaş aktarmalıdır. Öğrencilerimizin öğrenmeye devam etmeleri ve çevrelerinde sürekli değişen dünya ile ilgili anlamalarını inşa etmeleri için onların becerilerini beslemelidir.

Öğretmen yapılandırmacı yaklaşımda, çok farklı öğretim uygulamaları düzenleyebilir. Öğrenciler deneyler yapmalı, gerçek hayatla ilişki kurabilmeli, problemlere çözüm yolları üretebilmeli, saygı çerçevesi içinde eleştirel düşünmeyi yapabilmelidir. Hazırlanan etkinlikler bu metotlar doğrultusunda oluşturulmalıdır. Yapılandırmacı yaklaşımda öğretmen ve öğrenciler değerlendirmeyi birlikte yapmalıdır. Hem kendilerini hem de yöntemlerini sorgularlar.

Yapılandırmacı yaklaşımın kullanılan bütün yöntemlerde ortak amacı şudur:

“Öğrencilerin nasıl öğreneceklerini anlamalarına yardımcı olmak. Yani, onların balık tutmayı öğrenmelerine yardım etmektir. Öğrenmeyi öğrenen bir bireyin, hayatı boyunca öğrenmeye zorlanmadan devam edebileceği ve sürekli yeni şeyler öğrenmeye çalışacağı ortadadır”(Yavuz,2006: XVII).

Tablo 1. Geleneksel ve Yapılandırmacı Yaklaşımda Sınıfların Karşılaştırılması

GELENEKSEL SINIFLAR	YAPILANDIRMACI SINIFLAR
Müfredat bütünün parçalarıyla başlar. Temel beceriler üzerine vurgu yapılır.	Müfredat bütünden başlayarak parçaları içerecek şekilde genişler. Büyük fikirler üzerine vurgu yapılır.
Sabit bir müfredata katı bir şekilde uyulmasına büyük önem verilir.	Öğrencilerin sorunlarını ve ilgilerini takip etme büyük önem taşır.
Müfredata ait etkinlikler daha çok, ders kitapları ve çalışma kitaplarına dayandırılır.	Müfredata ait etkinlikler çok büyük oranda birincil veri kaynakları ve kullanılabilir materyallere dayandırılır.

Öğrenme tekrara dayalıdır.	Öğrenme etkileşimle gerçekleşir, öğrencinin bildiği şeyler üzerine bina edilir.
Öğrenciler, üzerine öğretmenin bilgiyi kayıt yaptığı “boş bantlar” olarak görülür.	Öğrenciler dünya hakkında teoriler ortaya koyan düşünürler olarak görülür.
Öğretmenler, genellikle öğretici bir tavır sergileyerek öğrencilere bilgi aktarırlar. Öğrenciler bilginin alıcılarıdır.	Öğretmenler, öğrenciyle iletişim içerisindedir. Öğrencilerle diyaloglar kurarlar ve ortamı düzenleyerek öğrencilerin kendi anlamlarını yapılandırmalarına yardımcı olurlar.
Öğretmen, öğrencilerin öğrenmelerini değerlendirmek için doğru cevapları arar.	Öğretmen ileriki derslerde kullanmak üzere öğrencilerin mevcut kavramlarını anlamak için onların bakış açılarını arar.
Öğrencilerin, öğrenmelerinin ölçme ve değerlendirmesi öğretimden ayrı olarak görülür. Neredeyse tamamıyla testler aracılığıyla yapılır.	Öğrencilerin öğrenmelerinin ölçme ve değerlendirmesi öğretimle iç içedir. Öğrenci çalışmaları, gözlemler, bakış açıları, aynı zamanda testler ve portfolyolar aracılığıyla yapılır. Süreç, sonuç kadar önemlidir.
Öğrenciler çoğunlukla yalnız çalışırlar.	Öğrenciler çoğunlukla grup halinde çalışırlar.
Bilgi, sabittir.	Bilgi dinamiktir, deneyimlerle birlikte sürekli değişir.

Kaynak: Yavuz (2006:XXII)

2.1.3. Yapılandırmacı Yaklaşım Işığında Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programında Ölçme Araç Ve Yöntemleri

2.1.3.1. Gözlem

Gözlem, öğrencilerin neler bildiklerinin ve nelere ihtiyaç duyduklarının tespit edilmesinde önemli bir ölçme yöntemidir. Bu yöntem, sınıf, öğrenci ve derlerin durumuna göre farklı sınırlar içerisinde kullanılabilir. Gözlem, öğrenciler hakkında kısa sürede doğru bilgilere ulaşmayı sağlar. Öğretmen, öğrencilerin sorulara nasıl cevaplar verdiğini, sınıf etkinliklerine ne ölçüde katıldıklarını, görevlerini yerine getirme bilinçlerini, gösterdikleri tepkilerle gözlemleyerek değerlendirebilir. Öğretmen,

gözlemlerini yapmadan önce, mutlaka nelerin ölçüleceğini belirlemelidir. Gözlemlerini yaparken her öğrenciyi aynı gözle görmemeli, öğrencileri değişik etkinliklerde ve farklı günlerde gözlemlemelidir. Öğretmen bütün bu çalışmalarını yapmadan önce bir gözlem formu hazırlamalı ve edindiği ölçütleri bu forma kaydetmelidir.

2.1.3.2. Görüşme (Mülakat)

Öğrencilerin neler öğrendiklerini ölçmede kullanılabilecek önemli bir ölçme tekniğidir. “Görüşme ile öğretmen öğrencinin kişiliği, ilgi ve ihtiyaçları, duygu ve beklentileri hakkında yüz yüze konuşarak bilgi alır ve onları değerlendirir”(Koruklu, 2005; 181). Öğretmen, öğrenciyle bire bir görüşme yapar ve öğrenciye açık uçlu sorular yönelendirir. Böylece, öğrencinin çalışmasında ne denli başarılı olduğu kendi cümleleriyle tespit edilir. Görüşme sırasında öğretmen, öğrenciye; “Bunu nasıl açıklayabiliriz?”, “Bir örnek verebilir misiniz?” gibi sorular sorarak öğrencinin rahat bir şekilde konuşmasını sağlamalıdır.

2.1.3.3. Öz Değerlendirme

“Bireyin kendisini keşfetmesine yardımcı olan bir yaklaşımdır. Öğrencinin düşünme yollarını, nasıl yaptığını, güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirmesine yardımcı olur. Bu durum öğrencinin davranışlarını kontrol altına almasını ve motivasyonunun yükselmesini sağlar”(MEB, 2004).

Herhangi bir konuda bireyin kendi kendini değerlendirmesine öz değerlendirme denir. Bu değerlendirme ölçeğiyle birey, kendi yeteneklerini keşfeder. Öğrencilere kendi yaptıkları etkinlikleri değerlendirme fırsatı verir. Öğrenciler, güçlü ve zayıf yönlerini tanırlar. Motivasyonlarının yükselmesini sağlar. Kendini değerlendiren bir öğrenci eğitim sürecinin bir parçası olduğunu hisseder, bu da başarıyı artırır. Bu değerlendirme sürecinin olumsuz yönü de vardır. Öğrenci değerlendirmesini yaparken yanlış cevaplar verebilmektedir. Yine de öğrenciler deneyim kazandıkça bu tavırlarının yanlışlığının farkına vararak doğruya yönelirler.

2.1.3.4. Performans Değerlendirme Ölçekleri(Rubric)

“Öğrencilerin çeşitli becerilerini ölçmek için en etkili yol, uygulama gerektiren bir görev verip performansını direk gözlemlemektir. Böylece eylemin belli sırada

uygulanması, belli materyallerin kullanılması, farklı metot ya da yaklaşımın uygulanması gibi performans gerektiren özellikler değerlendirilebilir”(Baysal, 2006; 323). Özellikle psikomotor kazanımların ölçülmesinde kullanılır.

Bu ölçme yönteminde dereceli puanlama anahtarı kullanılır. 3 ya da 5 puanlı ölçek bunlar içinde en çok tercih edilenidir. Öğretmen ihtiyacına göre bunlardan istediğini kullanır. Ama en yararlı puanlama ölçeği öğretmenin kendisi tarafından hazırlanandır. Aşağıda 3 ve 4 puanlı değerlendirme ölçeğine örnek verilmiştir.

Tablo 2. Performans Değerlendirme Ölçeği Örneği 1

Puan	Kriterler
3	Yapılan çalışma, amacı tam olarak gerçekleştirmiştir.
2	Çalışma, eksiklikler içermektedir.
1	Çalışma, amacı yansıtmamaktadır.

Tablo 3. Performans Değerlendirme Ölçeği Örneği 2

Puan	Ölçütler
4	Konuyu tümüyle anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler mantıklı gerçeklerle desteklenmiştir. Konuyu farklı örneklerle açıkladı. Olaylar arasında farklı bağlantılar kurdu. Konuyla ilgili çelişkili açıklama yapılmadı.
3	Konuyu anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler mantıklı gerçeklerle desteklenmişti fakat yeterli değildi. Yazılı açıklamalar yeterliydi.
2	Konunun çoğunu anladığını gösterdi. Konuyla ilgili öne sürülen düşünceler desteklenmişti fakat yeterli değildi. Anlatımda çelişkili açıklamalar yapıldı.
1	Konunun birazını anladığını gösterdi. Örnekler yeterli değildi. Önemli eksiklikler var.

Kaynak: MEB (2006: 76)

2.1.3.5. Öğrenci Ürün Dosyası (Portfolyo)

Portfolyo, öğrencilerin sınıf içersinde ve sınıf dışarısında yaptıkları ürünlerin toplandığı bir dosyadır. Öğrenci tarafından hazırlanan bu dosya sayesinde, öğrencilerin gelişimini hem öğretmen hem de veli takip edebilme imkanı bulur.

Öğrenci ürün dosyaları sayesinde, öğrenciler sorumluluk ve öz disiplin becerisini kazanırlar. Kendi kendilerini değerlendirme imkanı bulurlar. Öğrenciler, yeteneklerini destekler ve sergilerler. Öğretmene eğitsel kararlar vermede yardımcı olur. Hem ürünü hem süreci değerlendirmede etkilidir.

Öğrenci ürün dosyalarında, öğrencilerin yazılmış ödevleri, araştırmalar ve problemler, fotoğraflar ve resimler, CD'ler, projeler ve grup ödevleri, değerlendirme kağıtları gibi ürünler yer alabilir.

Öğrenci ürün dosyasının hazırlanmasında öğretmen öğrencilere rehberlik eder ve onlara yardımcı olur. Ürün dosyasının neleri kapsamalı gerektiğini açıklar. Bu dosyaların değerlendirmesi öğretmen tarafından yapılacağı için öğretmen önceden ölçme kriterlerinin neler olacağını öğrenciye açıkça bildirmelidir.

2.1.3.6. Kavram Haritaları

Kavram haritaları, bilgiyi sunmak için hazırlanmış grafiksel araçlardır. Bu grafiklerde kavramlar arasındaki anlamlı ilişki sunulur. Öğrencilerin seviyelerine göre kavramlar seçilmelidir. Kavram haritası, öğretmen tarafından hazırlanabileceği gibi, öğrencilere de hazırlattırılabilir. Kavram haritaları öğrenmeyi kolaylaştırır ve kavram yanlışlarını ortaya çıkarır. Öğretmenler değerlendirme yapmak amacıyla yardım alabilirler.

Yukarıda açıkladığımız araç ve yöntemlerin dışında öğretmen planı dahilinde farklı yöntemler de kullanabilir. Gösteri, olay kayıtları, tartışma, sergileme, deneyler, gözlem, sözlü sunum, araştırma kağıtları, problem çözme, bilimsel bilmece ve bulmacalar, eşleştirme testleri bu araç ve yöntemlere örnek olarak gösterilebilir.

2.1.4. Yapılandırmacı Yaklaşımda Ölçme ve Değerlendirme

Ölçme ve değerlendirme öğretim sisteminin en önemli parçasıdır. Eğitimde, belirlenen programların istenilen başarıya ulaşp ulaşmadığı, öğrencilerden beklenen bilgi, beceri

ve tutumların yeterli düzeyde gelişip gelişmediği ölçme ve değerlendirme yoluyla bulunur. Böylece eğitim sistemi içinde yaşanan sorunlar tespit edilir ve çözüm yolunu gidilir. Yani ölçme ve değerlendirme programının aksak yönlerini düzeltme imkanı verir.

İyi bir değerlendirme sistemi;

- Öğrencilerin neyi bildiğini, ne anladığını, ne yapabildiğini keşfetmeye yardımcı olur.
- Öğrencilerin gelişim düzeylerini gösterir.
- Gelecekteki öğrenme sürecini planlamaya yardımcı olur.
- Belli bir dönemde öğrencilerin ulaşması beklenen standartları değerlendirme imkânı verir.
- Öğrencilerin nasıl daha iyi öğrenebileceği ve daha iyi yapabileceğini belirtmeye yardım eder.
- Değerlendirme sonuçlarının paylaşılması öğretmene, öğrencinin kendisine ve velilere öğrencinin öğrenme süreci hakkında bilgi sağlar.
- Öğretmenlerin ve ilgili kişilerin programı uygulama, izleme ve geliştirme süreciyle ilgili kararlar alınmasına yardımcı olur.
- Öğretim programlarında kullanılan yöntemler ve yaklaşımların yeterliliğini ölçerken öğretmene yardımcı olur.
- Öğrencilerin anlatmakta güçlük çektiği anları, zayıf yönlerin ve bilgi boşluklarını tespit etmede önemli rol oynar.
- Öğretmenin, öğrencilerin öğrenmesini geliştirecek yaklaşımlar ve öğrenme-öğretme süreçlerinin tasarlanmasına yardım eder.

Bu programa göre hazırlanan ölçme değerlendirme ölçekleri öğrencilerin bildiklerini ortaya koymalarına yönelik olmalıdır. Şu çok önemlidir ki, mutlaka öğrencilerin neyi bilmediği değil, neyi bildiği ölçülmelidir. Yine program sadece sonucu değil, öğrencinin içinde bulunduğu süreci ölçmelidir.

Yapılandırmacı yaklaşım programı, öğrencilerin okul dışındaki gerçek dünyayla uyum içinde olmasını sağlayacak becerilere sahip olmasını hedeflemektedir. İşte bu bağlamda ölçme değerlendirme öğrencini gerçek yaşamla kendi bilgileri arasında ilişki kurmasını ve karşılaştığı problemlere farklı çözüm yolları üretebilmesini gerektirir.

Programların ölçme ve değerlendirmede yaklaşımında, derinliği olmadan çok sayıda kavram ve ilkeyi öğrenme, rutin problemleri çözebilme, ezber bilgi ve yazılı materyallerden bilgiyi aynen aktarmanın önemi azalmışken;

- Okuduğunu anlama, kritik etme, yorumlama
- Bilgi toplama, analiz etme ve bir sonuca ulaşma
- Grafik ya da tablo halinde verilen bilgilerden sonuç çıkarma
- Gözlem yapma, gözlemlerden sonuca ulaşma
- Günlük hayatta karşılaşılan problemleri çözebilme
- Araştırma yapma
- Öğrendikleri ile gerçek yaşam arasında ilişki kurma gibi becerilerin önemi artmıştır.

Sosyal Bilgiler dersinde ölçme, yukarıda saydığımız kriterlere dayalı olarak gerçekleşmelidir. Değerlendirme yapılırken ise, öğrencinin sosyal bilgiler programının tüm boyutlarında sağladığı gelişme ve başarı göz önünde tutulmalıdır. Değerlendirme, öğrencinin eğitiminde yapılandırmacı ve geliştirmeci bir rol üstlenmelidir. Öğretmen, öğrenciyi değerlendirirken sadece sonuca değil, öğrenmenin gerçekleştiği sürece göre değerlendirme yapmalıdır. Değerlendirme sonuçları öğretmenler tarafından kullanılacağı gibi, öğrenciler tarafından da kendilerini değerlendirmek ve bireysel hedefler belirlemek adına kullanılabilir.

Sosyal Bilgiler Programında kullanılan değerlendirme teknikleri, öğrencinin sosyal çevresini algılama, tarihsel ve coğrafi becerilerini kullanma yeterliliğine göre seçilmelidir. Sosyal Bilgiler dersi öğrencilere bu becerileri kazandırılmalıdır. Öğrenciler, kronolojiyi, geçmişi, coğrafi becerileri kavramalı ve bunların gelişim ve sürekliliğini algılamalıdır.

Yeni Sosyal Bilgiler Programında, değerlendirme ölçütü olarak sadece yazılı ve sözlü beceriler yoktur. Öğrenci, tüm zekâ alanlarıyla ele alınmalıdır. Çünkü eğitimde bireysel farklılıklar çok önemlidir. Çocukların, tarihsel ve coğrafi becerileri uygulama düzeyleri birbirinden farklıdır. Bazı çocuklar görsel sunumlarda başarıyla, bazı çocuklarda sözlü ifadelerde daha başarılı olabilmektedir. Bu nedenle, çok önemlidir ki, değerlendirme teknikleri öğrencilerin tüm yeteneklerini değerlendirmeyi amaç edinmelidir.

2.2. 4. ve 5. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatı

Yeni (2004) Sosyal Bilgiler programında üniteler, konular ve kazanımlar şu şekildedir:

2.2.1. 4. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programında Üniteler ve Konular

Ünite 1: Kendimi Tanıyorum

1. Farklılıklarımız
2. Bireylerin duygu ve düşünceleri
3. Mevlana'dan öğütler
4. Herkesin yaşam öyküsü farklıdır
5. Bu benim kimliğim

Ünite 2: Geçmişimi Öğreniyorum

1. Aile geçmişimin ipuçları
2. Aile geçmişimin izleri
3. Kültürümüzdeki halk eğlenceleri
4. Milli mücadele ve Türk halkı

Ünite 3: Yaşadığımız Yer

1. Yönleri bulalım
2. Kroki çizelim

3. Çevremde gördüklerim
4. Hava gözlemi
5. Gezelim-görelim
6. Yaşadığımız yeri tanıyalım
7. Deprem tatbikatı

Ünite 4: Üretimden Tüketime

1. İstek ve ihtiyaçlarımız
2. İhtiyaçlarımız
3. Pazara gidelim mi?
4. Bir alışveriş listesi
5. Bilinçli bir tüketici miyiz?
6. Pamuğun yolculuğu
7. Röportaj yapıyoruz

Ünite 5: İyi Ki Var

1. Bir ürün söyleyelim
2. İnternette araştıralım
3. Zaman tüneli
4. Kırdığım lamba şişesi
5. İşte geldim
6. Teknolojiyi doğru kullanıyoruz

Ünite 6: Hep Birlikte

1. Bir gazete sayfası hazırlayalım
2. Ailemdeki iş bölümü

3. Çevre kirliliği nedir?

4. Bizler için varlar

5. İki elin sesi

Ünite 7: İnsanlar Ve Yönetim

1. Pazar denetimi

2. Belediyemizi tanıyoruz

3. Oyun parkı istiyoruz

4. Bayramımız

Ünite 8: Uzaktaki Arkadaşlarım

1. Dünya turu

2. Fotoğraflardan anladıklarımız

3. Uzaktaki arkadaşlar

4. Özel günler

2.2.2. 4. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programında Kazanımlar

Ünite 1: Kendimi Tanıyorum

1. Bireysel farklılıkları tanıır ve kabul eder.

2. Duyguları ve düşünceleri arasındaki ilişkiyi fark eder.

3. Farklı durumlara ait duygu ve düşüncelerini ifade eder.

4. Başkalarının duygu ve düşüncelerini saygı ile karşılar.

5. Yaşamına ilişkin belli başlı olayları kronolojik sıraya koyar.

6. Sahip olduğu resmi kimlik belgelerindeki bilgileri analiz ederek kişisel kimliğine ilişkin çıkarımlarda bulunur.

Ünite 2: Geçmişimi Öğreniyorum

1. Sözlü tarih yöntemi kullanılarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur.
2. Aile ve çevresindeki milli kültürü yansıtan öğeleri fark eder.
3. Tarihte Türklerin yaygın olarak oynadığı oyunlardan günümüzde de devam edenlere örnek verir.
4. Kültür öğelerinin geçmişten bugüne değişerek taşındığına ilişkin yakın çevresinden kanıtlar gösterir.
5. Yaşanmış olaylardan ve görsel materyallerden yola çıkarak Milli Mücadele sürecinde yakın çevreyi ve Türkiye'yi betimler.
6. Milli Mücadele'nin kazanılmasında ve cumhuriyetin ilanında Atatürk'ün rolünü fark eder.

Ünite 3: Yaşadığımız Yer

1. Çeşitli yöntemlerle çevresindeki herhangi bir nesnenin kendisine göre bulunduğu yönü bulur.
2. Çevresinde gördüklerini şekil ve şemalarla anlatır.
3. Çizdiği şekil ve şemalarda kullandığı sembolleri açıklayan bir bölüm oluşturur.
4. Çevresindeki bir yerin krokisini çizer.
5. Çevresinde meydana gelen hava olaylarını gözlemleyerek bulgularını resimli grafiklere aktarır.
6. Çevresinde gördüğü doğal ve beşeri unsurları ayırt eder.
7. Efsane, destan, öykü, türkü ve şiirlerden yararlanarak yaşadığı yerin coğrafi özellikleri ile ilgili çıkarımlarda bulunur.
8. Doğal afetler karşısında hazırlıklı olur.

Ünite 4: Üretimden Tüketime

1. İstek ve ihtiyaçlarını ayırt eder.

2. İhtiyaçlarından hareket ederek insanların temel ihtiyaçları hakkında çıkarımlarda bulunur.
3. Mevcut kaynaklarla ihtiyaçlarını ilişkilendirir.
4. Satın alacağı ürünleri belirlenen standartlara göre değerlendirir.
5. Bilinçli bir tüketici olarak haklarını kullanır.
6. Kullandığı bazı ürünlerin üretim, dağıtım ve tüketim ağını oluşturur.
7. İhtiyaçlarla meslekleri ilişkilendirir.

Ünite 5: İyi Ki Var

1. Çevresindeki teknolojik ürünleri kullanım alanlarına göre sınıflandırır.
2. İnsanlığın kullandığı belli başlı zaman ölçme araçlarını ve belirleme yöntemlerini tanır.
3. Kullandığı teknolojik ürünlerin zaman içindeki gelişimini kavrar.
4. Teknolojik ürünlerin hayatımızda ve çevremizde yaptığı değişiklikleri dikkate alarak geçmişle bugünü karşılaştırır.
5. Çevremizdeki ihtiyaçlardan yola çıkarak kendine özgü ürünler tasarlar.
6. Teknolojik ürünleri kendisine, başkalarına ve doğaya zarar vermeden kullanır.

Ünite 6: Hep Birlikte

1. İnsanların belli bir amaç çerçevesinde oluşturdukları sosyal örgüt, resmi kurum ve grupları fark eder.
2. Ön bilgi ve yaşantısını kullanarak çevresindeki belli başlı sosyal problemler ya da ihtiyaçlarla grup, kurum ve sosyal örgütleri ilişkilendirir.
3. Kendisi ile çevresindeki gruplar, kurumlar ve sosyal örgütler arasındaki etkileşime örnekler verir.
4. Okulunda ve yakın çevresinde katılacağı sosyal ve eğitsel etkinliklere karar verir.

5. Okul yaşamında gerekli gördüğü eğitsel-sosyal etkinlikler önerir.

Ünite 7: İnsanlar Ve Yönetim

1. Yaşadığı yerin yerel yönetim birimlerini tanır.
2. Kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerel yönetimlerin rolünü açıklar.
3. Kamuoyunun yerel yönetimlere etkisine örnekler verir.
4. Büyük Millet Meclisinin açılışı ile ulusal egemenliği ilişkilendirir.

Ünite 8: Uzaktaki Arkadaşlarım

1. Dünya üzerinde çeşitli ülkeler olduğunu fark eder.
2. Görsel materyallerden yararlanarak çeşitli toplumların günlük yaşamlarına ilişkin çıkarımlarda bulunur.
3. Kendisi ile başka bir toplumdaki yaşlılarının günlük yaşamlarını karşılaştırır.
4. Toplumlar arasında ortak kutlanan özel günlere örnekler verebilme

2.2.3. 5. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programında Üniteler ve Konular

ÜNİTE 1: Haklarımı Öğreniyorum

1. Gruplar ve ben
2. Haklarım ve sorumluluklarım

ÜNİTE 2: Adım adım Türkiye

1. Kültürel varlıklarımız
2. Endazeden metrete

ÜNİTE 3: Bölgemizi Tanıyalım

1. Yeryüzü şekilleri ve iklim
2. Doğa ve insan
3. Doğal afetler

ÜNİTE 4: Ürettiklerimiz

1. Ekonomik faaliyetler

2. Ekonomi ve insan

ÜNİTE 5: Gerçekleşen Düşler

1. Bilim ve hayat

2. Bilgi kaynaklarını ve emeğe saygı

ÜNİTE 6: Toplum İçin Çalışanlar

1. Toplum ve kurumlar

2. Sivil toplum kuruluşları

ÜNİTE 7: Bir Ülke, Bir Bayrak

1. Yasalar

2. Merkezi Yönetim

3. Demokrasi ve egemenlik sembolleri

ÜNİTE 8: Hepimizin Dünyası

1. Uluslar arası Ticaret

2. İnsanlığın ortak mirası

2.2.4. 5.Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Programında Kazanımlar

ÜNİTE 1: Haklarımı Öğreniyorum

1. Bulunduğu çeşitli grup ve kurumlar içinde yerini belirler.

2. İçinde bulunduğu gruplar ile gruplara ait rolleri ilişkilendirir.

3. Katıldığı gruplarda aldığı roller ile rollerin gerektirdiği hak ve sorumlulukları ilişkilendirir.

4. Çocuk olarak haklarını ifade eder.

ÜNİTE 2: Adım Adım Türkiye

1. Çevresindeki ve ülkemizin çeşitli yerlerindeki doğal varlıklar ile tarihi mekanları, nesneleri ve yapıtları tanır.
2. Ülkemizin çeşitli yerlerindeki kültürel özelliklere örnekler verir.
3. Ülkemizin çeşitli yerleri ile kendi çevresinin kültürel özelliklerini benzerlikler ve farklılıklar açısından karşılaştırır.
4. Kültürel öğelerin, insanların bir arada yaşamasındaki önemini açıklar.
5. Kanıt kullanarak Atatürk inkılâplarının öncesi ile sonrasındaki günlük yaşamı karşılaştırır.
6. Atatürk inkılâplarıyla ilkelerini ilişkilendirir.

ÜNİTE 3: Üniteye Başlarken

1. Türkiye'nin kabartma haritası üzerinde yaşadığı bölgenin yüzey şekillerini genel olarak tanır.
2. Yaşadığı bölgede görülen iklimin, insan faaliyetlerine etkisini, günlük yaşantısından örnekler vererek açıklar.
3. Yaşadığı bölgedeki insanların yoğun olarak yaşadıkları yerlerle coğrafi özellikleri ilişkilendirir.
4. Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.
5. Yaşadığı bölgede görülen bir afet ile bölgenin coğrafi özelliklerini ilişkilendirir.
6. Kültürümüzün sözlü ve yazılı öğelerinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.
7. Yaşadığı bölgede görülen doğal afetlere neden olan uygulamaları fark eder.

ÜNİTE 4: Ürettiklerimiz

1. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetleri fark eder.

2. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetler ile coğrafi özellikleri ilişkilendirir.
3. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlere ilişkin meslekleri belirler.
4. Yaşadığı bölgedeki ekonomik faaliyetlerin ülke ekonomisindeki yerini değerlendirir.
5. Ekonomideki insan etkisini fark eder.
6. Üretime katkıda bulunma konusunda görüş oluşturur.
7. İş birliği yaparak üretime dayalı, yeni fikirler geliştirir.

ÜNİTE 5: Gerçekleşen Düşler

1. Buluşlarla teknolojik gelişmeleri ilişkilendirir.
2. Buluşların ve teknolojik ürünlerin toplum hayatımıza etkilerin tartışır.
3. Buluş yapanların ve bilim insanlarının ortak özelliklerinin farkına varır.
4. Kanıtlara dayanarak, Atatürk'ün bilim ve teknolojiye verdiği önemi gösterir.
5. Bilim ve teknoloji ile ilgili, düzeyine uygun süreli yayınları tanır ve izler.
6. Yaptığı çalışmalarda yararlandığı kaynakları gösterir.

ÜNİTE 6: Toplum İçin Çalışanlar

1. Toplumun temel ihtiyaçlarıyla bu ihtiyaçlara hizmet eden kurumları ilişkilendirir.
2. Kurumların insan yaşamındaki yeri konusunda görüş oluşturur.
3. Sivil toplum kuruluşlarını etkinlik alanlarına göre sınıflandırır.
4. Sivil toplum kuruluşlarını değerlendirir.
5. Bireylerin rolleri açısından sivil toplum kuruluşlarını resmi kurum ve kuruluşlarla karşılaştırır.

ÜNİTE 7: Bir Ülke, Bir Bayrak

1. Toplumsal yaşamı düzenleyen yasaların varlığını ve önemini fark eder.

2. Yaşadığı yerdeki merkeze bağlı yönetim birimleri ile bu birimlerin temel görevlerini ilişkilendirir.
3. Merkezi yönetim birimlerini tanıyarak bu birimleri temel görevleriyle ilişkilendirir.
4. Demokratik yönetim birimlerindeki yetki ile ulusal egemenlik arasındaki ilişkiyi açıklar.
5. Ulusal Egemenlik ve bağımsızlık sembollerine değer verir.

ÜNİTE 8: Hepimizin Dünyası

1. Dünya çocuklarının ortak yönlerini ve ilgi alanlarını fark eder.
2. Ülkeler arasında ekonomik alışveriş olduğunu fark eder.
3. Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerde iletişim ve ulaşım teknolojisinin etkisini tartışır.
4. Çeşitli ülkelerde bulunan ortak miras öğelerine örnekler verir.
5. Ortak mirasın tanınmasında turizmin yerini fark eder.
6. Turizmin uluslar arası ilişkilerdeki yeri konusunda bakış açısı geliştirir.

2.3. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Temel Öğeleri

Sosyal Bilgiler Programının temel öğeleri beceriler, kavramlar ve değerlerdir.

2.3.1. Beceriler

Günümüze kadar insanlar öğrenmeyi sadece bilgiyi ezberlemek olarak algılamışlardır. Ancak bilgi edinme ezberden çok daha öte bir kavramdır. Önemli olan bilgiyi ezberlemek değil onu kullanmaktır. Öğrenciler, bilgiyi, problem çözmede, eleştirel düşünmede, yaratıcı düşünmede ve gerekli ortamlarda kullanmalıdır. Beceri ise bilginin eyleme dönüştürüldüğü alandır. “Beceri öğrencilerde, öğrenme süreci içerisinde kazanılması, geliştirilmesi ve yaşama aktarılması tasarlanan kabiliyetlerdir”(MEB, 2006: 27). İlköğretim programında 9 temel beceri belirlenmiştir. Bunun yanında Sosyal Bilgiler dersi için ise ayrıca 5 beceri daha sayabiliriz. Bu becerileri Sosyal Bilgiler dersinde kapsadıkları alanlarla birlikte şu şekilde sıralayabiliriz:

Eleştirel Düşünme Becerisi

1. Bir kanıtı kullanma ya da referansa dayanma
2. Sebep-sonuç ilişkisini belirleme
3. İlkeleri türetme
4. Genelleme yapma
5. Farklı bakış açılarını açıklama
6. Kararları sorgulama
7. Sınıflama yapma
8. Değerlendirme
9. Karşılaştırma yapma
10. İlgili ve ilgisiz bilgiyi ayırt etme
11. Kalıp yargıları fark etme
12. Çıkarımda bulunma

Yaratıcı Düşünme Becerisi

1. Esnek ve orijinal olma
2. İmgeleme
3. Analiz, sentez, değerlendirme yapma
4. Sıra dışı bağlantılar kurma

İletişim Becerisi

1. Dinleme
2. Sözlü ya da yazılı olarak kendini ifade etme
3. Tartışma
4. Bağlantı kurma

5. Farklı perspektiften bakma
6. Açık fikirli olma
7. Başkalarının düşünce ve duygularını anlama
8. Farklılıklara saygı duyma
9. Görüşlerini gerekçelendirme
10. Ortak bir amaç çevresinde toplanma

Araştırma Becerisi

1. Okuduğunu Anlama
 - a. Ana fikri çıkarmak için okuma
 - b. Ana fikri bulmak için bölüm ve konu başlıklarını kullanma
 - c. Çalışılan konu ile ilgili paragrafları seçme
 - d. Okuduğunu yorumlama
 - e. İlgili terim ve kelimenin anlamını bulmak için sözlük, kelime listesi oluşturma
 - f. Kelime anlamına ulaşmak için uygun kaynakları kullanmak
 - g. Artan sosyal bilimler kavramlarını tanıma ve anlama
 - h. Olgu ve fikirleri ayırma, propagandayı tanıma
 - i. Yazarın yargısını tanıma
 - j. Metni anlamaya yardımcı olan resimlerdeki ipuçlarını ve açıklamaları kullanma
 - k. Değişik amaçlar için okuma (analitik okuma, eleştirel okuma, soru cevaplamak ve oluşturmak için okuma...)
 - l. Değişik şekillerde basılmış materyalleri okuma (kitap, gazete, dergi...)
 - m. Anlamı zenginleştirmek için edebi metinleri inceleme (tarihi roman, hikaye...)
2. Bilgiyi Bulma, Kullanılabilir Biçimde Planlama ve Yazma

- a. Kütüphane kullanma (bilgisayarda katalog tarama, kitap fiş katalogu kullanma)
- b. Özel referans kaynaklarına ulaşma (ansiklopedi, sözlük, il yıllıkları, mikro fişler, dergiler...)
- c. Basılı ve görsel kaynaklardaki bilgilere ulaşma (gazete, dergi, televizyon, radyo, videokaset...)
- d. Kitabın farklı bölümlerini kullanma (dizin, içindekiler...)
- e. Anahtar sözcükleri, ciltlerdeki rakam ve harfleri, indeks ve referansları kullanma
- f. Bilgi kaynaklarını değerlendirme (basılı, görsel, elektronik)
- g. Uygun bilgi kaynağı kullanma
- h. Kaynak olarak toplumu kullanma ve bireylerle görüşmeler yapma (sözlü tarih çalışmaları)
- i. Kullanılabilir biçimlerde bilgiyi planlama ve yazma (Konunun ana fikrini çıkarma, özet hazırlama, not alma, bilgiyi kaydetme, dipnot, italik kullanma, bilgi için dinleme, yönergeyi kullanma, rapor yazma)
- j. Yararlandığı kaynakları “Kaynakça”da titizlikle gösterme

Problem Çözme Becerisi

1. Problemi tanımlama ve sınırlandırma
2. Problemin çözümüne yönelik hipotezler ortaya atma
3. Veri ve kaynak araştırması yapma
4. Hipotezleri test etme
5. Probleme yönelik bir çözüme varma

Karar Verme Becerisi

1. Sorunun farkına varma
2. Sorunu tespit edebilme ve tanıma

3. Sorunun çözümü için hipotez ileri sürme
4. Sorunun çözümü için veri toplama, düzenleme ve değerlendirme
5. Hipotezi test etme
6. Çözüm yollarını öğrenme
7. Çözüm yollarından uygun olanına karar verip uygulamaya koyma
8. Çözümü değerlendirme

Bilgi Teknolojilerini Kullanma Becerisi

1. Yönergeden yararlanarak bilgisayarı kullanma
2. Farklı kaynaklardan toplanmış bilgiyi kaydetme, biçimlendirme, tekrar kullanma
3. Biçimlendirdiği bilgiyi bilgisayar ortamında kullanma
4. Metin, grafik, renk ve ses efektleri kullanarak çoklu ortamda rapor hazırlama
5. Telefon ve televizyon ağlarını kullanarak bilgiye ulaşma yeteneği kazanma
6. Günlük hayatta ulaşabildiği teknolojik ürünleri amacına uygun olarak kullanma

Girişimcilik Becerisi

1. Meslekleri ve çevresindeki iş yerlerini tanıma
2. Çevresindeki tanınmış ve başarılı girişimcileri tanıma
3. Kişilerin ekonomi içinde, çalışan ve tüketici olarak oynadıkları rolleri keşfetme
4. Eğitimin kendi gelecekleri üzerindeki önemli rolünü anlama
5. Ekonominin temel kavramlarını edinme
6. Girişimciliğin karşı karşıya olduğu zorlukları anlama
7. Yenilikçi fikirler sunma ve ürünler tasarlayabilme

Türkçeyi Doğru, Güzel ve Etkili Kullanma Becerisi

1. Dinleme

2. Konuşma
3. Okuma
4. Yazma
5. Görsel okuma/Sunu

Gözlem Becerisi

1. Çevresindeki olay ve olgulara dikkat etme
2. Çevresindeki olay ve olguları anlama
3. Çevresindeki olay ve olguları doğru ve tarafsız algılama
4. Çevresindeki olay ve olguların neden ve sonuçlarını açıklama
5. Gözlediklerinin nedenlerini sorgulayıp sonuçlarını tahmin edebilme
6. Olay ve olgular arasında ilişkiler kurabilme, benzer ya da farklı yönlerini ortaya koyma
7. Gözlediklerini kaydetme ve aktarma
8. Gözlediklerini daha önce öğrendikleri ile karşılaştırabilme ve bağdaştırabilme
9. Gözlediklerini araştırmalarda veri olarak veya gelecek ile ilgili planlamalar yapmak için kullanabilme
10. Benzer olaylarla ilişkilendirme ve böyle bir olayla karşılaşıldığında ne yapması gerektiğine dair davranış geliştirme.

Mekânı Algılama Becerisi

1. Uzay ilişkilerini görebilme:
 - a. Bir cismin uzayda ya da bir şeklin kağıt üzerindeki biçimini, zihninde canlandırma
 - b. Bir şekli üç boyutlu görebilme
 - c. Bir alanı, krokiyi, sokağı ya da binayı zihninde canlandırabilme
2. Harita, plan, grafik, kroki, diyagram çizme ve yorumlama

3. Küre kullanma

Zaman ve Kronolojiyi Algılama Becerisi

1. Takvim bilgisi edinme
2. Zamanları ayırt etme (geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman)
3. Zaman ifadelerini doğru kullanma
4. Kronolojik sıralama yapma
5. Zaman şeridindeki veriyi yorumlama
6. Zaman şeridi oluşturma

Değişim ve Sürekliliği Algılama Becerisi

1. Benzerlik ve farklılıkları bulma
2. Zamanla oluşan süreklilik ve değişimi algımla
3. Tarihsel olguları ve yorumları ayırt etme
4. Geçmişteki problemleri ve nedenlerini tanıma
5. Tarihsel bir problemin çözümüne alternatif çözümler bulma

Sosyal Katılım Becerisi

1. Kendisini ve yakın çevresini etkileyen konularda bilgi sahibi olma
2. Birbirlerinin ihtiyaçlarını karşılamak için insanlar arasındaki ortak ilişkiyi tanıma
3. Bireyler, gruplar ve toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için bireyler, gruplar, kurumlar ve örgütler arasındaki ilişkiyi tanıma
4. Farklı grup ve durumların dinamiklerine uyma
5. Sosyal katılımın gerekli olduğu durumları belirleme
6. Yakın çevresini ve toplumu etkileyen konularda ihtiyaçların karşılanması için fikir üretme

7. Lider ya da izleyen olarak gruba, kuruma, sosyal örgütlere ve topluma hizmet etme

Empati Becerisi

1. Kendisini karşısındakinin yerine koyma

2. Olaylara karşısındakinin bakış açısıyla bakma

3. Kendisini yerine koyduğu kişinin duygu ve düşüncelerini doğru olarak anlama, hissetme ve karşısındakine iletme

4. Dönemin şartlarına uygun olarak geçmişteki insanların düşünce, amaç ve duygularını anlama (Tarihsel empati)

Tablo 4. Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 4. Sınıf Ünitelerine Göre Doğrudan Verilecek Beceriler

4. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. KENDİMİ TANIYORUM	Kanıtı tanıma ve kullanma
2. GEÇMİŞİ ÖĞRENİYORUM	Bilgiyi kullanabilir biçimlerde söyleme ve yazma
3. YAŞADIĞIMIZ YER	Mekanı algılama
4. ÜRETİMDEN TÜKETİME	Temizlik, sağlıklı olmaya önem verme
5. İYİ Kİ VAR	Karşılaştırma yapma
6. HEP BİRLİKTE	Sebep sonuç ilişkisini belirleme
7. İNSANLAR VE YÖNETİM	Karar verme
8. UZAKTAKİ ARKADAŞLARIM	Kütüphane ve referans kaynakları kullanma

Tablo 5. Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 5. Sınıf Ünitelerine Göre Doğrudan Verilecek Beceriler

ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK BECERİ
1. HAKLARIMI ÖĞRENİYORUM	Yazılı Anlatım
2. ADIM ADIM TÜRKİYE	Görsel Kanıt Bulma
3. BÖLGEMİZİ TANIYALIM	Gözlem
4. ÜRETTİKLERİMİZ	Basit İstatistik Verilerini Yorumlama
5. GERÇEKLEŞEN DÜŞLER	Kütüphane ve Referans Kaynaklarını Kullanma
6. TOPLUM İÇİN ÇALIŞANLAR	Sosyal Katılım
7. BİR ÜLKE, BİR BAYRAK	Basılı ve Görsel Kaynakları Kullanma ve Değerlendirme
8. HEPİMİZİN DÜNYASI	Olgu ve Düşüncelerini Ayırt Etme

2.3.2.Kavramlar

İnsanoğlu çocukluktan başlayarak düşüncenin yapı taşı olan kavramları ve bu kavramların isimlerini öğrenirler, kavramları sınıflandırarak ilişki kurarlar ve aralarında bağlantı oluşturarak bilgilerini yapılandırırlar. İnsan beyninde bu işlem ölene kadar devam eder.

Kavramlar, insanları, eşyaları, düşünceleri gruplandırdığımızda o gruplara verdiğimiz isimlerdir. Kavramlar tek bir nesneyi karşılayan somut isimler değildir. Kavramlar, düşünce sistemimizde oluşturduğumuz soyut birimlerdir. Ancak kavramlara örnekler verebiliriz.

Kavramları zihnimizde oluşturabilmemiz için zihinsel işlemlere ihtiyacımız vardır. Zihinsel işlemler içerisinde en önemlileri genelleme ve ayırt etmedir. Genelleme, varlıkları ortak özelliklerine sınıflandırdığımız bir süreçtir. Ayırt etme işleminde ise

genellemenin tam tersine bu defa varlıkların benzer olmayan yani farklı yönlerine göre sınıflandırma yapılır.

Kavram öğretimi, eğitim sistemi içinde önemli bir yer tutmaktadır. Öğrencilerin, anlamakta zorluk çektiği sözcükler kavram öğretimi sayesinde basite indirgenerek öğretilmektedir. Öğretim aşamasında, kavram haritaları, kavram ağları ve anlam çözümleme tabloları gibi araçlar kullanılmaktadır.

Tablo 6. Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 4. ve 5. Sınıf Düzeyindeki Kavramlar

PSİKOLOJİ		
	4. SINIF	5.SINIF
Kimlik	1	2
Birey	2	2
Düşünce	2	2
Duygu	2	2
Davranış	2	2
Rol		1
SOSYOLOJİ		
	4.SINIF	5.SINIF
Sosyal Etkileşim	1	1
Grup	1	1
Kurum	1	1
Sosyal Örgüt	1	1
ANTROPOLOJİ		
	4.SINIF	5.SINIF

Akrabalık	2	3
Gelenek	1	2
Değer	1	2
Dil	1	2
Aile	2	3
Giyim	2	3
Din	1	2
Kültür	1	2
Kültürel Öge	1	2
Kanıt	1	2
Kültürel Farklılık		1
Fosil		1
COĞRAFYA		
	4.SINIF	5.SINIF
Yerleşme	1	2
Nüfus	1	2
Bölge	1	2
Yön	2	3
Yerleşme	2	3
Çevre	2	3
Hava Olayı	2	3
Hava Durumu	2	3
Afet	2	3

Doğal Ortam	2	3
Beşeri Ortam	2	3
SİYASET BİLİMİ		
	4.SINIF	5.SINIF
Vatandaşlık	1	2
Ulusal Egemenlik	1	2
Katılım	1	2
Kamu	1	2
Kamuoyu	1	2
Demokrasi	1	2
Anayasa		1
EKONOMİ		
	4.SINIF	5.SINIF
Para	2	3
Bütçe	2	3
İstek ve İhtiyaçlar	2	3
Üretim	1	2
Dağıtım	1	2
Tüketim	1	2
Gelir Gider	1	2
İthalat	1	2
İhracat	1	2
TARİH		

	4.SINIF	5.SINIF
Kronoloji	1	2
Benzerlik ve Farklılık	2	2
Değişim ve Süreklilik	1	2
Nedensellik	1	2
Ulusal Egemenlik	1	2
Liderlik	1	2
Savaş	1	1
Güç	1	1
Birincil Elden Kaynaklar	1	1
İkincil Elden Kaynaklar	1	1
Yüzyıl	1	2

“1” sayısı, kavramın giriş düzeyinde verileceğini gösterir.

“2” sayısı, kavramın geliştirme düzeyinde verileceğini gösterir.

“3” sayısı, kavramın pekiştirme düzeyinde verileceğini gösterir.

2.3.3. Değerler

“Değer, bir sosyal grup veya toplumun kendi varlık, birlik, işleyiş ve devamını sağlamak ve sürdürmek için üyelerin çoğunluğu tarafından doğru ve gerekli oldukları kabul edilen ortak düşünce, amaç, temel ahlaki ilke ya da inançlardır”(MEB, 2006: 54).

Değerler, toplumun bireyleri tarafından kabul görmüş olgulardır. Bu olguların toplumun iyiliği için olduğu inancı benimsenmiştir. Bu nedenle değerler, davranışlarımıza yön veren önemli güdülerdir.

Yeni müfredat programında da değerlere önem verilmiş, her ünite için bir değer olgusu belirlenmiştir. Genel olarak Sosyal Bilgiler Programında verilen değerler şunlardır:

Aile birliğine önem verme	Estetik
Adil olma	Hoşgörü
Bağımsızlık	Misafirperverlik
Özgürlük	Saygı
Bilimsellik	Sevgi
Çalışkanlık	Sorumluluk
Dayanışma	Temizlik
Duyarlılık	Vatanseverlik
Dürüstlük	Yardımseverlik

Tablo 7. Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 4. Sınıf Ünitelerine Göre Doğrudan verilecek Değerler

4.SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER
Kendimi Tanıyorum	Duygu ve Düşüncelere saygılı olma
Geçmişimi Öğreniyorum	Türk büyüklerine saygı, aile birliğine önem verme ve vatanseverlik
Yaşadığımız Yer	Doğa sevgisi
Üretimden Tüketime	Temizlik, sağlıklı olmaya önem verme
İyi ki Var	Bilimsellik
Hep Birlikte	Yardımseverlik
İnsanlar ve Yönetim	Bağımsızlık
Uzaktaki Arkadaşlarım	Misafirperverlik

Tablo 8. Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında 5. Sınıf Ünitelerine Göre Doğrudan Verilecek Değerler

5. SINIF	
ÜNİTELER	DOĞRUDAN VERİLECEK DEĞER
1. Haklarımı Öğreniyorum	Sorumluluk
2. Adım adım Türkiye	Estetik
3. Bölgemizi Tanıyalım	Doğal Çevreye Duyarlılık
4. Ürettiklerimiz	Çalışkanlık
5. Gerçekleşen Düşler	Akademik Dürüstlük
6. Toplum İçin Çalışanlar	Dayanışma
7. Bir Ülke, Bir Bayrak	Bayrağa ve İstiklal Marşına Saygı
8. Hepimizin Dünyası	Tarihsel Mirasa Duyarlılık

2.3.4. Öğrenme Alanları

Öğrenme alanları, bir bütünü ifade etmektedir. Becerileri, kavramları ve değerleri bir bütün içersinde ele alır ve birbiri ile ilişkilendirir. Yani öğrenmeyi organize eder. Sosyal Bilgiler dersinde dokuz öğrenme alanı belirlenmiştir. Bunlar:

1.Birey ve Toplum, 2. Kültür ve Miras, 3. İnsanlar, Yerler ve Çevreler, 4. Üretim, Dağıtım ve Tüketim, 5. Zaman, Süreklilik ve Değişim, 6.Bilim, Teknoloji ve Toplum, 7. Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler, 8. Güç, Yönetim ve Toplum, 9. Küresel Bağlantılardır.

BÖLÜM 3: YENİ (2004) SOSYAL BİLGİLER MÜFREDATININ DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK BİR ANKET ÇALIŞMASI

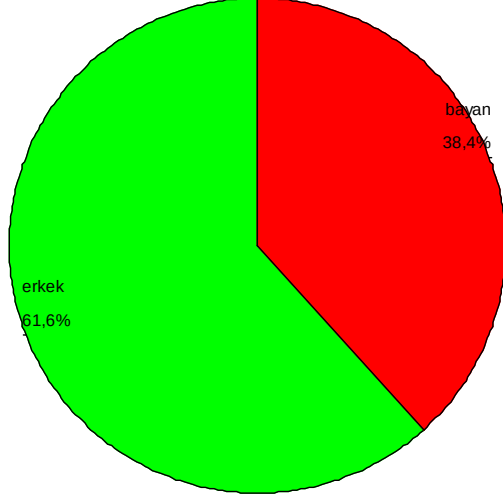
Yeni Sosyal Bilgiler Programı, ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda 2005- 2006 eğitim- öğretim yılında uygulamaya geçirilmiştir. Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanmıştır. Eski müfredatta öğrenciler sadece ezber bilgilerle donatılan bireylerdi. Ama yeni müfredat öğrencileri aktif kılan, araştırmaya ve keşfetmeye iten bir program olarak hazırlanmıştır. Programda ezber bilgilerden kaçınılmış, öğrenciler güncel bilgilere yönlendirilmiştir. Yeni öğretim programı ile ilk karşılaşan ve onu uygulamaya koyan öğretmenler olmuşlardır. Bu nedenle, Yeni Sosyal Bilgiler müfredatının değerlendirilmesini yapabilmek amacıyla bu programın kalbi olan öğretmenlerle bir alan çalışması yapılmıştır. Bu amaçla, Trabzon ili örnek alınarak Yeni Sosyal Bilgiler müfredatını uygulayan 4. ve 5. sınıf öğretmenlerine bir anket uygulanmıştır. Bu ankette öğretmenlere, bazı genel bilgilerin ardından ilk olarak Yeni İlköğretim Öğretim Programının hedef kriterlerinin geçerliliği, ardından da Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programıyla ilgili sorular sorulmuştur. Programın hedeflerine yönelik olan bu sorulara öğretmenlerden üç tür cevap vermeleri istenmiştir. Bunlar “katılıyorum”, “kısmen katılıyorum” ve “katılmıyorum” cevaplarıdır. Bu tarz soru şekillerinin ardından öğretmenlerden, Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının olumlu, olumsuz yanlarını ve öğretim programına dair önerilerini yazmaları istenmiştir.

Yeni Sosyal Bilgiler müfredatının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesini yapabilmek amacıyla hazırlanan anket Trabzon il merkezi, ilçe ve köylerinden seçilen belirli okullarda uygulanmıştır. 32 okulda 86 öğretmen bu anketi cevaplamıştır.

4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin anket sorularına verdiği cevaplar aşağıda grafiklerle gösterilmiştir.

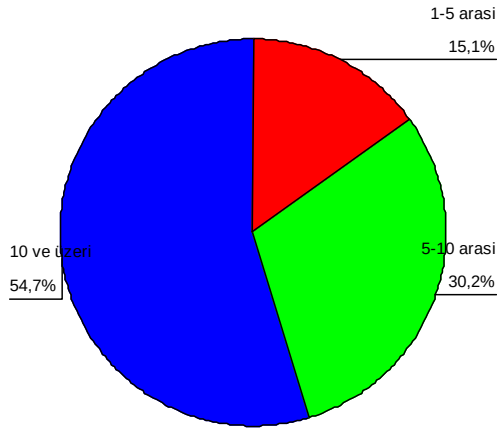
3.1. Anket Sorularının Genel Grafikleri

Şekil 1. “Cinsiyetiniz?” sorusunun cevaplarının dağılımı

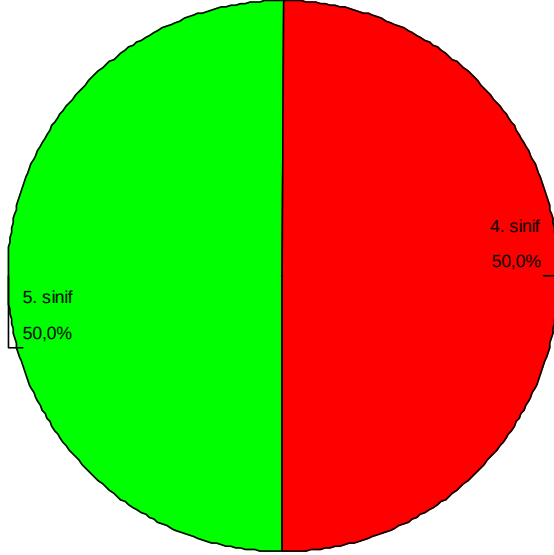
Ankete katılan öğretmenlerin % 61,6’sı erkek, % 38,4’ü kadındır.

Şekil 2. “Öğretmenlik mesleğinde kaçınıcı yılınız?” sorusunun cevaplarının dağılımı

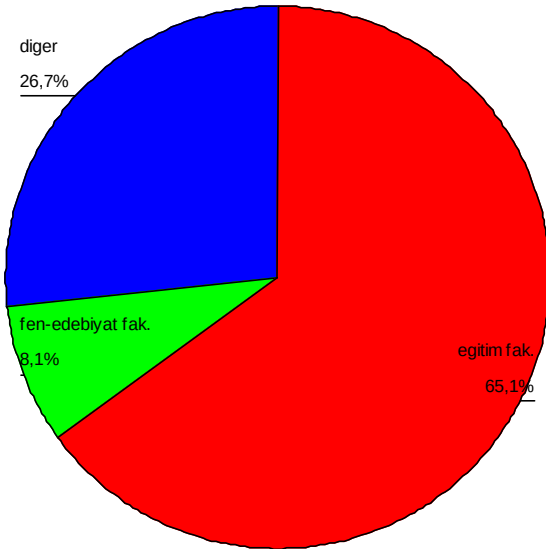
Ankete katılan öğretmenlerin, mesleklerindeki yıllık deneyimleri şu şekildedir: Öğretmenlerin % 15,1’i 1–5 yıl arası, % 30,2’si 5- 10 yıl arası ve % 54,7’si 10 yıl ve üzeridir.

Şekil 3. “Kaçınıcı sınıf öğretmenisiniz?” sorusunun cevaplarının dağılımı

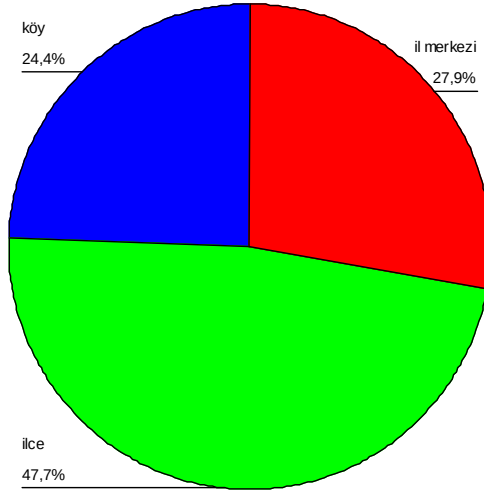
Ankete katılan öğretmenlerin % 50’si 4. sınıf, % 50’si 5. sınıf öğretmenidir.

Şekil 4. “Hangi fakülte mezunusunuz?” sorusunun cevaplarının dağılımı

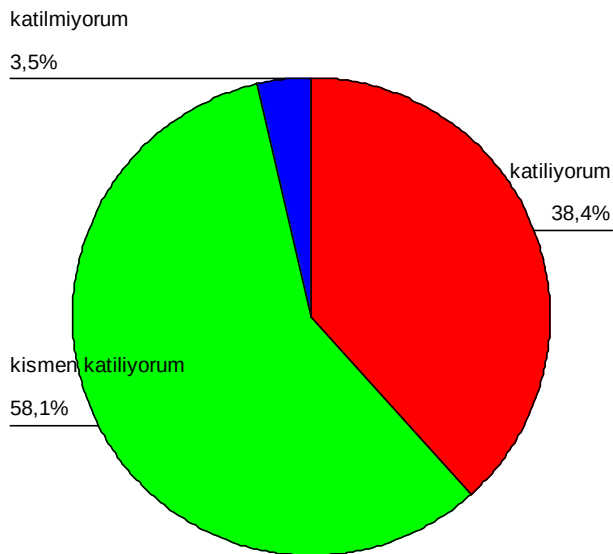
Ankete katılan öğretmenlerin % 65,1’i eğitim fakültesi, % 8,1’i fen- edebiyat fakültesi olmak üzere % 26,7’si diğer fakültelerden mezundur.

Şekil 5. “Okulunuz hangi yerleşim biriminde bulunmaktadır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

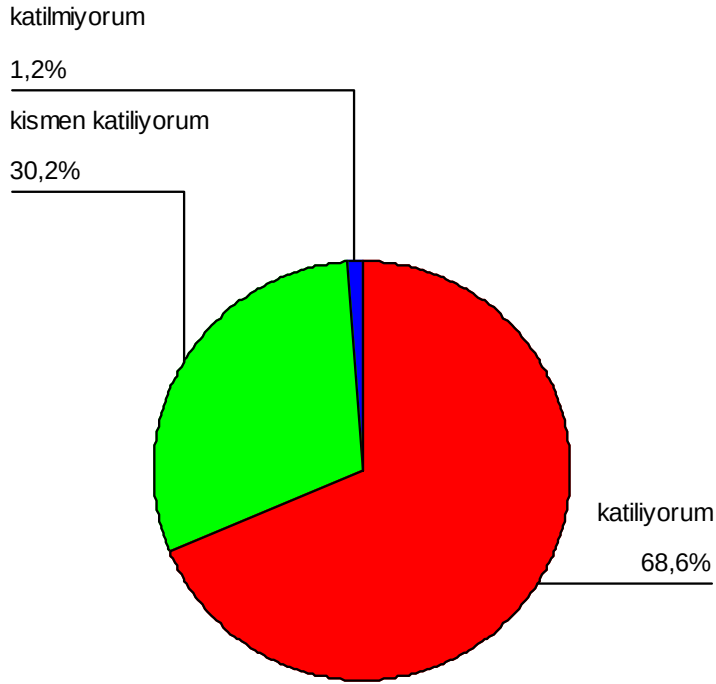
Ankete katılan öğretmenlerin % 47,7’si ilçe, % 27,9’su il merkezi ve % 24,4’ü köyde görev yapmaktadır.

Şekil 6. “Yeni İlköğretim Müfredatı her çocuğun öğrenebileceği, birey olarak kendine özgü olduğu anlayışını yerleştirmiş midir?” sorusu cevaplarının dağılımı

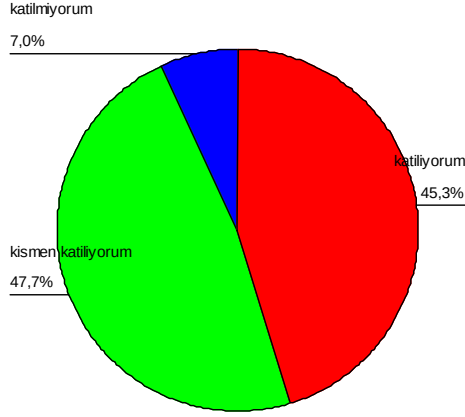
Ankete katılan öğretmenlerin %58,1'i “Yeni İlköğretim Müfredatı her çocuğun öğrenebileceği, birey olarak kendine özgü olduğu anlayışını yerleştirmiş midir?” sorusuna “kısmen katılıyorum”, %38,4’ü “katılıyorum” cevabını vererek yeni müfredatın her çocuğun kendine özgü olduğu anlayışında çoğunluk olarak hem fikirdirler.

Şekil 7. “Yeni İlköğretim Müfredatı ile öğrenci düşünmeye, soru sormaya ve görüş alış- verişi yapmaya başlamış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

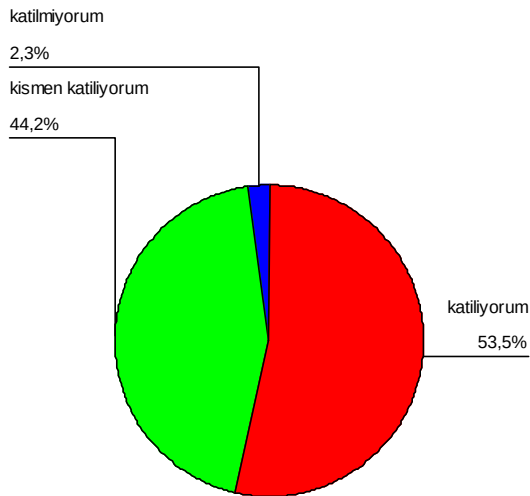
Ankete katılan öğretmenler, “Yeni İlköğretim Müfredatı ile öğrenci düşünmeye, soru sormaya ve görüş alış- verişi yapmaya başlamış mıdır?” sorusuna %68,6’sı “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Sadece %1,2’si “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu da göstermektedir ki yeni ilköğretim müfredatı öğrencileri soru sormaya ve görüş alış verişi yapmaya teşvik etmektedir.

Şekil 8. “Öğrencilerin sadece bilgisel değil, ahlaki, sosyal, kültürel yönden gelişmeleri amaçlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

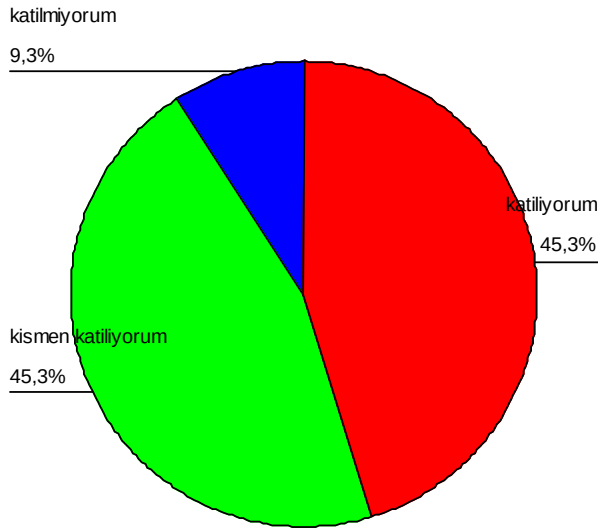
Ankete katılan öğretmenler, “Öğrencilerin sadece bilgisel değil, ahlaki, sosyal, kültürel yönden gelişmeleri amaçlanmış mıdır?” sorusuna %45,3’ü “katılıyorum”, %47,7’si “kısmen katılıyorum”, %7’si “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu da göstermektedir ki yeni ilköğretim müfredatının bu özelliği de olumlu karşılanmıştır.

Şekil 9. “Öğrencilerin hak ve sorumluluklarını bilen, demokratik bireyler olarak yetişmelerini ön görmüş müdür?” sorusunun cevaplarının dağılımı

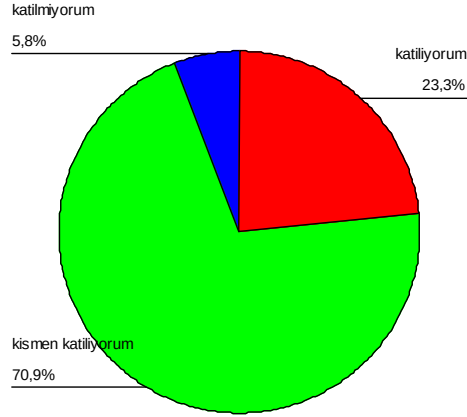
Ankete katılan öğretmenler, “Öğrencilerin hak ve sorumluluklarını bilen, demokratik bireyler olarak yetişmelerini ön görmüş müdür?” sorusuna sadece %2,3’ü “katılmıyorum” cevabını vererek yeni (2004) ilköğretim müfredatının bu özelliğini de olumlu bulmuşlardır.

Şekil 10. “ Yeni (2004) Sosyal Bilgiler müfredatı öğrencileri ezbercilikten ve tek düzelikten kurtarmış, araştıran, keşfeden, inceleyen ve sonuca varan bireyler olarak ele almış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

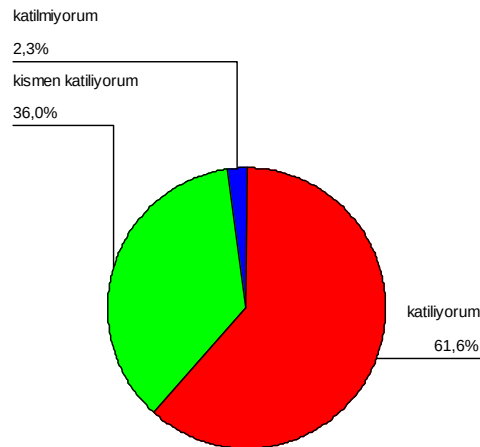
“ Yeni (2004) Sosyal Bilgiler müfredatı öğrencileri ezbercilikten ve tek düzelikten kurtarmış, araştıran, keşfeden, inceleyen ve sonuca varan bireyler olarak ele almış mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin, %45,3’ü “katılıyorum”, %45,3’ü “kismen katılıyorum”, %9,3’ü “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu değerler de göstermektedir ki büyük bir çoğunlukla yeni Sosyal Bilgiler müfredatının bu özelliği olumlu karşılanmıştır.

Şekil 11. “Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile birlikte öğrenciler okumaktan ve öğrenmekten zevk almakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

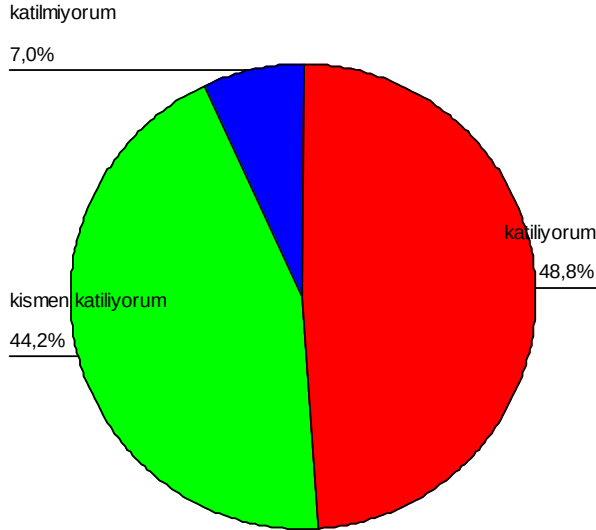
Ankete katılan öğretmenler, “Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile birlikte öğrenciler okumaktan ve öğrenmekten zevk almakta mıdır?” sorusuna %70,9’u “kısmen katılıyorum”, %23,3’ü “katılıyorum” cevabını vererek yeni (2004) Sosyal Bilgiler müfredatında öğrencilerin okumaktan ve öğrenmekten zevk aldıklarını olumlu karşılamışlardır.

Şekil 12. “Yenilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile öğrenciler duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmek midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

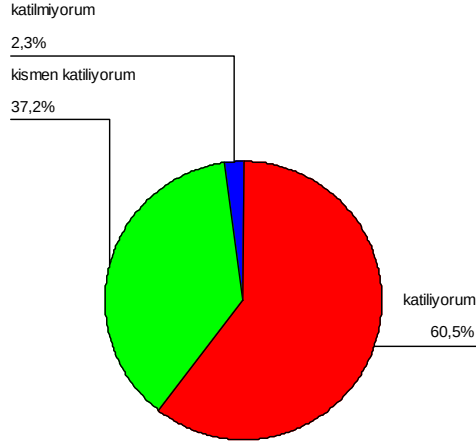
“Yenilen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile öğrenciler duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmek midir?” sorusuna öğretmenlerin %61,6’sı “katılıyorum”, %36’sı “kısmen katılıyorum”, %2,3’ü “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu da göstermektedir ki yeni programın bu özelliği de öğretmenler tarafından olumlu karşılanmıştır.

Şekil 13. “Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise araştıran, deney ve gözlemler yapabilen bir birey midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

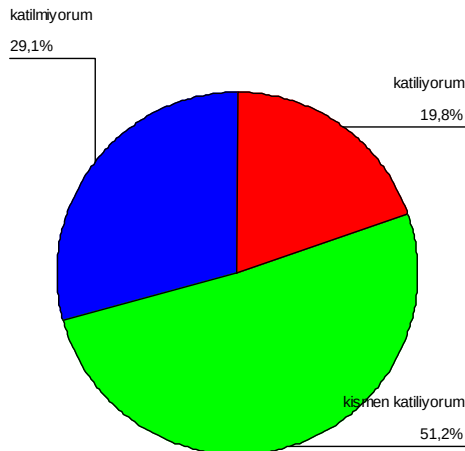
Ankete katılan öğretmenler, “Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise araştıran, deney ve gözlemler yapabilen bir birey midir?” sorusuna %48,8’i “katılıyorum”, %44,2’si “kısmen katılıyorum”, %7’si “katılmıyorum” cevabını vererek müfredatın bu özelliğini olumlu bulmuşlardır.

Şekil 14. “Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile birlikte öğrenciler iletişim kurma ve birlikte çalışma becerilerini geliştirebilmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

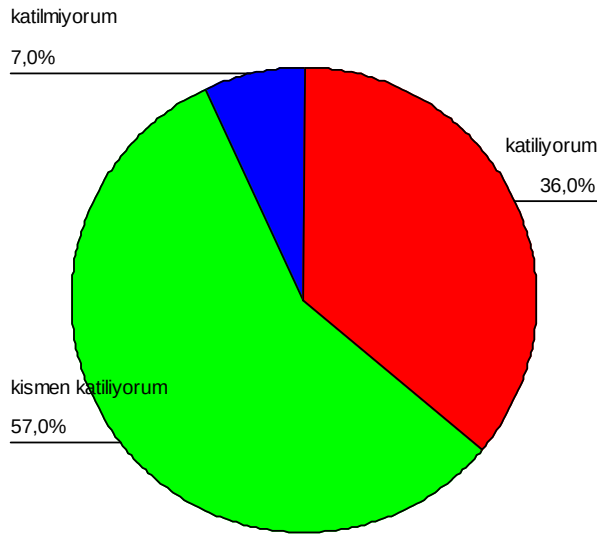
“Yenilenen Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile birlikte öğrenciler iletişim kurma ve birlikte çalışma becerilerini geliştirebilmekte midir? sorusuna öğretmenlerin %60,5’i “katılıyorum”, %37,2’si “kısmen katılıyorum”, %2,3’ü “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 15. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

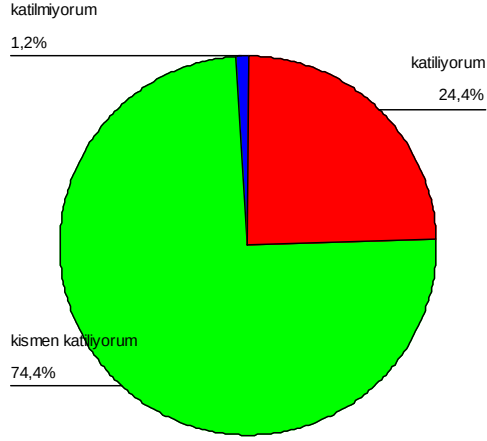
“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %51,2’si “kısmen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu durumda göstermektedir ki Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatı Türkiye’nin şartlarına göre hazırlandığı konusunda tam anlamıyla olumlu olamamışlardır.

Şekil 16. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı görsellik bakımından zengin, öğrencilerin dikkatini çekebilecek özellikte hazırlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

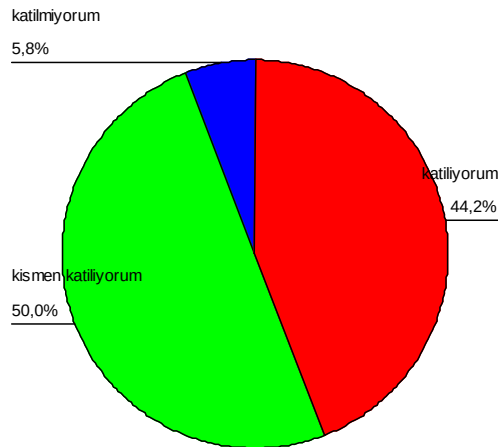
“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı görsellik bakımından zengin, öğrencilerin dikkatini çekebilecek özellikte hazırlanmış mıdır?” sorusunu ankete katılan öğretmenlerin %57’si “kısmen katılıyorum”, %36’sı “katılıyorum” cevabını verirken sadece %7’si “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 17. “Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrenci merkezli yaklaşıma uygun ve programda tutarlı öğeler belirgin midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

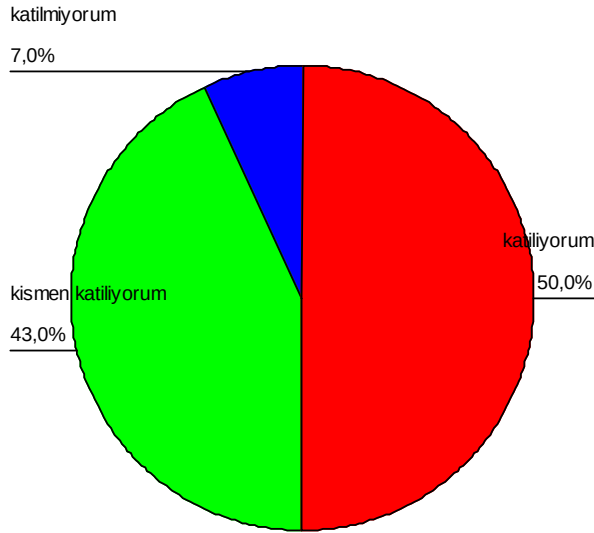
“Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrenci merkezli yaklaşıma uygun ve programda tutarlı öğeler belirgin midir?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %74,4’ü “kısım katılıyor”, %24,4’ü “katılıyor” cevabını verirken sadece %1,2’si “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 18. “Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyesine uygun mudur?” sorusunun cevaplarının dağılımı

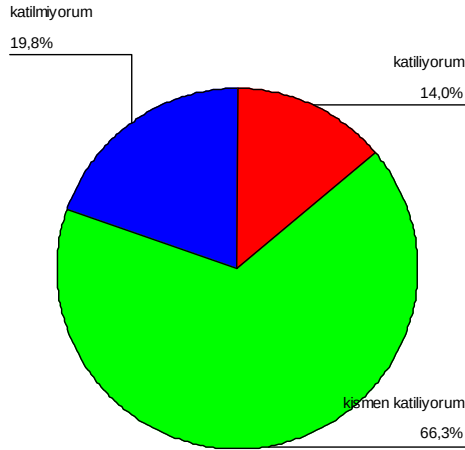
“Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyesine uygun mudur?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %44,2’si “katılıyorum”, %50’si “kısmen katılıyorum” ve %5,8’si “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Burada şu dikkati çekmektedir ki öğretmenlerin yarısı kısmen katılıyorum cevabını vererek bu konuda tam anlamıyla olumluluğun sağlanamadığıdır.

Şekil 19. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrencilerin öğrenme- öğretme süreçlerini yapılandırmış, örnek etkinliklere yönlendirmiş midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

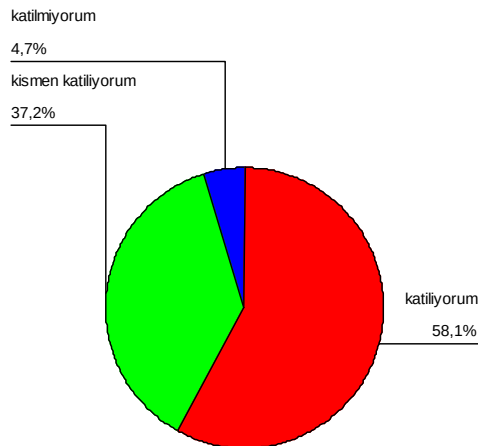
Ankete katılan öğretmenler, “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrencilerin öğrenme- öğretme süreçlerini yapılandırmış, örnek etkinliklere yönlendirmiş midir?” sorusuna %50’si “katılıyorum”, %43’ü “kısmen katılıyorum” ve %7’si “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 20. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında etkinlikler çevre, okul koşullarına, öğrenci bilgi ve yeteneklerine göre çeşitlendirilerek hazırlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

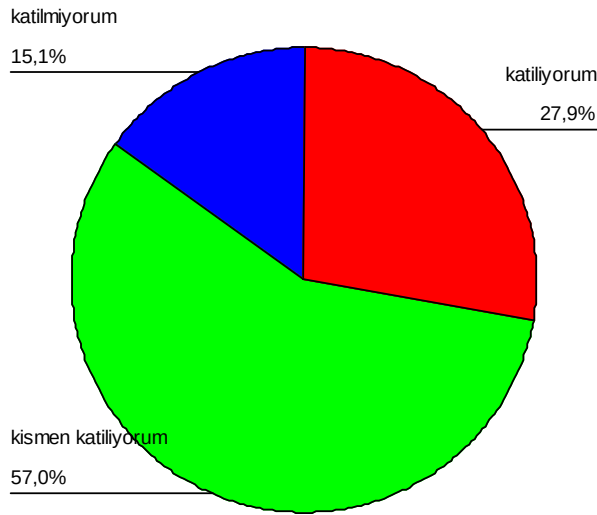
“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında etkinlikler çevre, okul koşullarına, öğrenci bilgi ve yeteneklerine göre çeşitlendirilerek hazırlanmış mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %66,3’ü “kısmen katılıyorum”, %19,7’si “katılmıyorum”, %14’ü ise “katılıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 21. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrenme yaşantıları daha katılımcı bir ortam oluşturduğu için demokrasi kültürünün yerleşmesine daha fazla katkıda bulunmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

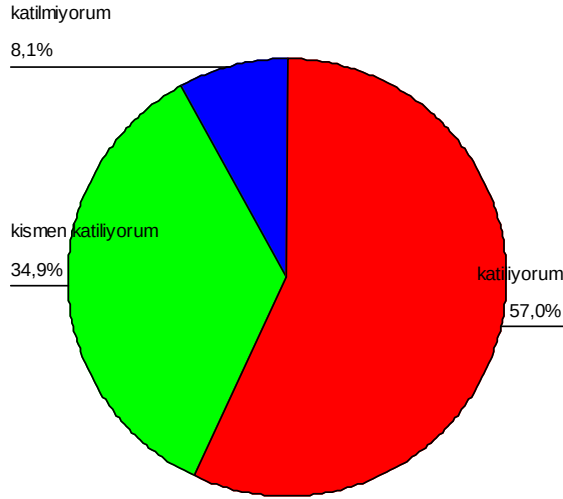
“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrenme yaşantıları daha katılımcı bir ortam oluşturduğu için demokrasi kültürünün yerleşmesine daha fazla katkıda bulunmakta mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin cevapları şu şekilde olmuştur: %58,1’i katılıyorum, %37,2’si “kısmen katılıyorum” ve %4,7’si “katılmıyorum”dur.

Şekil 22. “Çalışma kitabında hazırlanan etkinlikler ve bu doğrultuda istenilen davranışlar öğrenci seviyesine uygun mudur?” sorusunun cevaplarının dağılımı

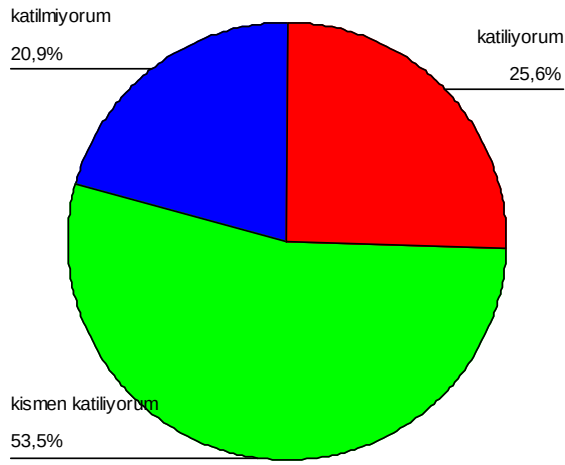
Ankete katılan öğretmenler, “Çalışma kitabında hazırlanan etkinlikler ve bu doğrultuda istenilen davranışlar öğrenci seviyesine uygun mudur?” sorusuna %57’si “kısmen katılıyorum”, %27,9’u “katılıyorum” ve %15,1’i “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 23. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile öğrenciler etkinlikler sonunda ürettiklerini sınıfta sunarak bir şeyler başarmanın hazzını yaşayabilmekte ve özgüven kazanabilmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

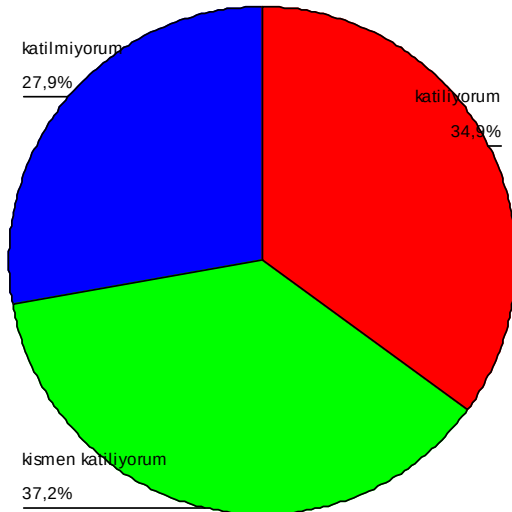
Ankete katılan öğretmenler, “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı ile öğrenciler etkinlikler sonunda ürettiklerini sınıfta sunarak bir şeyler başarmanın hazzını yaşayabilmekte ve özgüven kazanabilmekte midir?” sorusuna %57 “katılıyorum”,%34,9’u “kısmen katılıyorum” ve %8,1’i “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 24. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanmakta mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %53,5’i “kısmen katılıyorum”, %25,6’sı “katılıyorum” ve %20,9’u “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

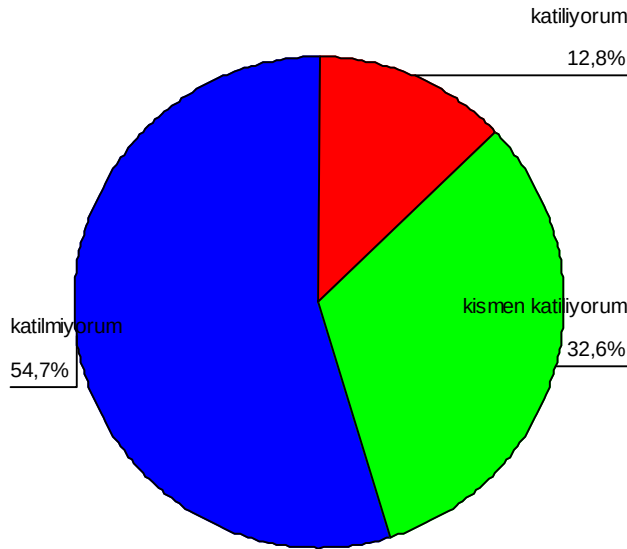
Şekil 25. “Öğrencilerin yeni müfredatın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

“Öğrencilerin yeni müfredatın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusuna ankete katılan öğretmenler, %37,2’si “kısmen katılıyorum”, %34,9’u

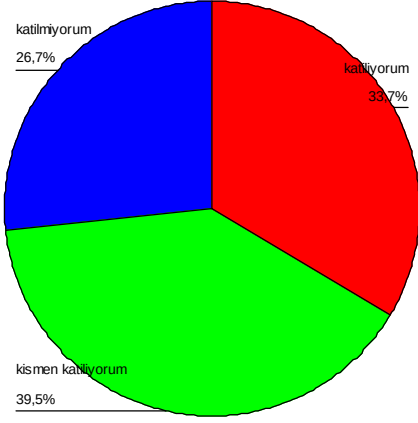
“katılıyorum” ve %27,9’u “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu da göstermektedir ki öğrenciler yeni Sosyal Bilgiler müfredatının istediği araç gereçlere sosyal çevrelerinde tam anlamıyla ulaşamamaktadırlar.

Şekil 26. “Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

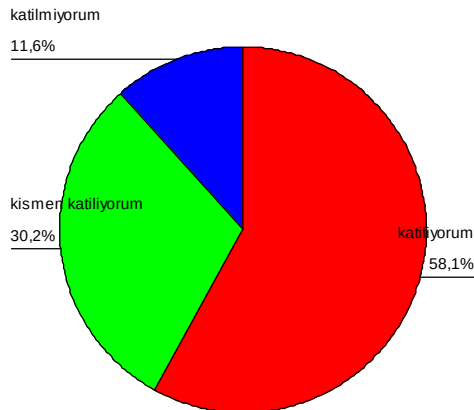
Ankete katılan öğretmenler, “Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?” sorusuna %54,7’si “katılmıyorum”, %32,6’sı “kısım katılıyorum” ve %12,8’i “katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Sorunun cevap dağılımı da göstermektedir ki soruyu cevaplayan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu yeni müfredatla ilgili verilen hizmet içi eğitimleri yeterli bulmamışlardır.

Şekil 27. “Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediği her türlü araç- gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusunun cevaplarının dağılımı

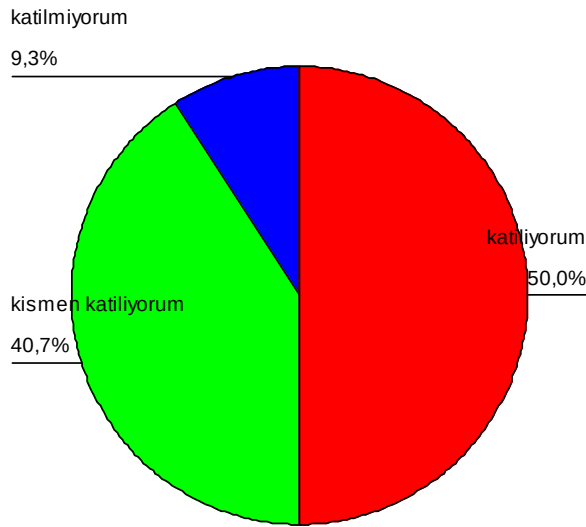
“Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediği her türlü araç- gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna ankete katılan öğretmenler şu şekilde cevap vermişlerdir: %39,5’i “katsm katılıyor”, %33,7’si “katılıyor” ve %26,7’si “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Sonuçlara baktığımızda öğretmenlerin yeni müfredatın istediği araç gereçlere ulaşmada tam anlamıyla rahat değildirler.

Şekil 28. “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sonun yaratmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

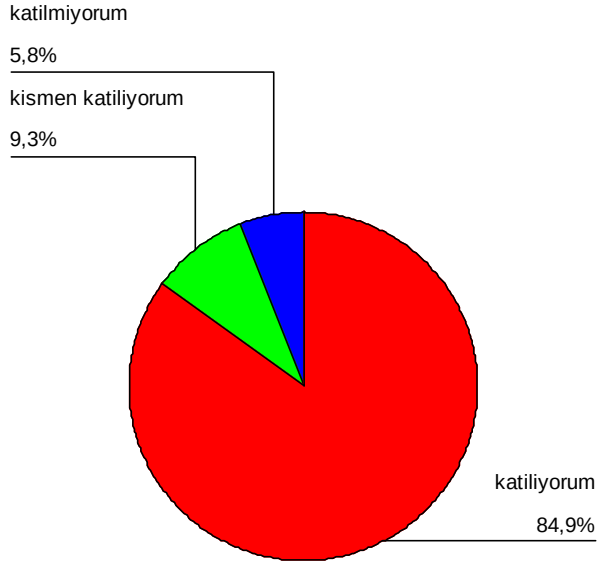
Ankete katılan öğretmenler, “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sonun yaratmakta mıdır?” sorusuna %58,1’lik bir oranla “katılıyorum” cevabını vererek bu konuda sorun yaşadıklarını ortaya koymuşlardır. Bu soruya öğretmenlerin sadece %11,6’sı “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 29. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ölçme ve değerlendirmede belirli bir ölçütün olmamasından dolayı zorluklarla karşılaşmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

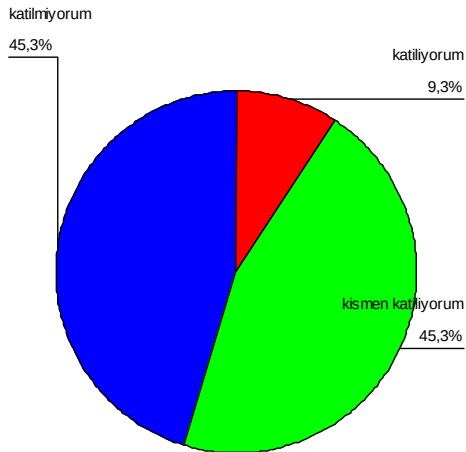
“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ölçme ve değerlendirmede belirli bir ölçütün olmamasından dolayı zorluklarla karşılaşmakta mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenler, %50 “katılıyorum”, 40,7 “kismen katılıyorum” ve %9,3’ü ise “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 30. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrenci değerlendirme formlarının çok olması, zaman yönünden sıkıntılara neden olmakta ve artı bir masraf olmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

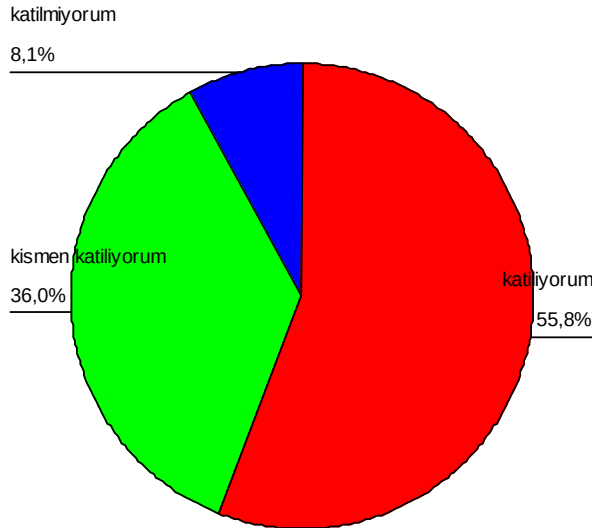
“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrenci değerlendirme formlarının çok olması, zaman yönünden sıkıntılara neden olmakta ve artı bir masraf olmakta mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %84,9 gibi büyük bir oranı “katılıyorum” cevabını vererek bu konuda yaşanan sıkıntıyı kanıtlamışlardır. Öğretmenlerin sadece %5,8’i “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 31. Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrencilerin kendini değerlendirdiği öz değerlendirme formları yetersiz midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

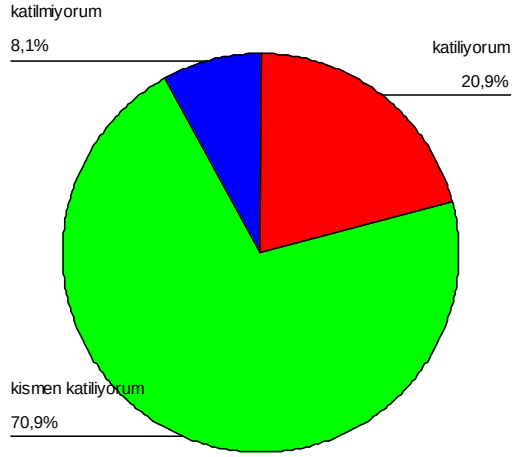
“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında öğrencilerin kendini değerlendirdiği öz değerlendirme formları yetersiz midir?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %45,3’ü “katılmıyorum” cevabını vererek öz değerlendirme formlarını yeterli bulduklarını göstermişlerdir.

Şekil 32. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre öğrencilere verilmesi gereken proje ve performans ödevlerinde ve bu ödevlerin değerlendirmesinde yeterli bilgilendirmenin yapılmamasından dolayı zorluklarla karşılaşmakta mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

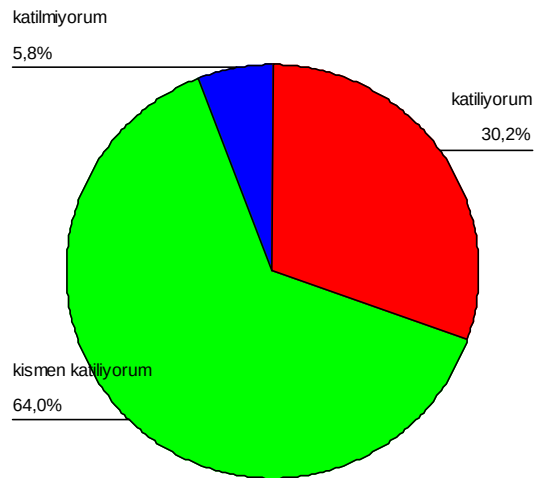
Şekil 32. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre öğrencilere verilmesi gereken proje ve performans ödevlerinde ve bu ödevlerin değerlendirmesinde yeterli bilgilendirmenin yapılmamasından dolayı zorluklarla karşılaşmakta mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %55,8’i “katılıyorum” ve %36’sı “kısım katılıyorum” cevaplarını vererek bu konuda yaşanan zorluklara dikkat çekmişlerdir.

Şekil 33. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

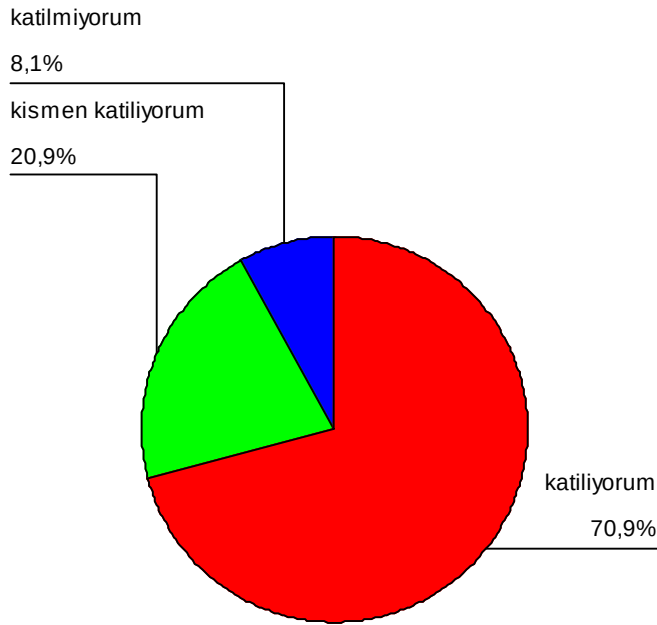
Ankete katılan öğretmenler, “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna %70,9’u “kısmen katılıyorum”, %20,9’u “katılıyorum” ve %8,1’i “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 34. “Yeni Sosyal Bilgiler Programına göre hazırlanmış performans ödevleri öğrenci seviyelerine uygun olarak hazırlanmış mıdır*” sorusunun cevaplarının dağılımı

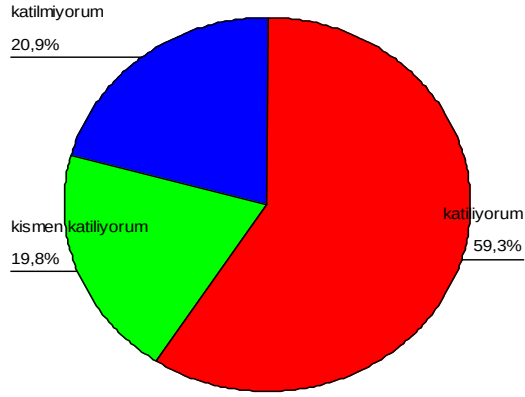
“Yeni Sosyal Bilgiler Programına göre hazırlanmış performans ödevleri öğrenci seviyelerine uygun olarak hazırlanmış mıdır?” sorusuna öğretmenler %64’ü “kısmen katılıyorum”, %30,2’si “katılıyorum” ve %5,8’i “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 35. Yeni Sosyal Bilgiler dersi için hazırlanmış ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı kaliteli hamura basılmış mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

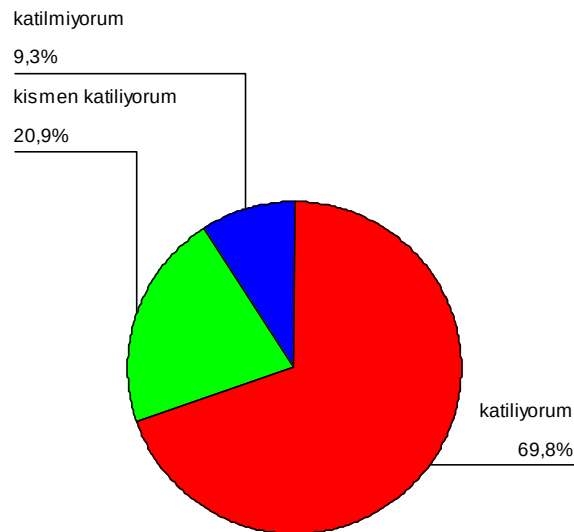
Ankete katılan öğretmenler, “Yeni Sosyal Bilgiler dersi için hazırlanmış ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı kaliteli hamura basılmış mıdır?” sorusuna %70, 9’luk bir oranla “katılıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 36. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, eski programa göre çok daha zaman alıcı mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

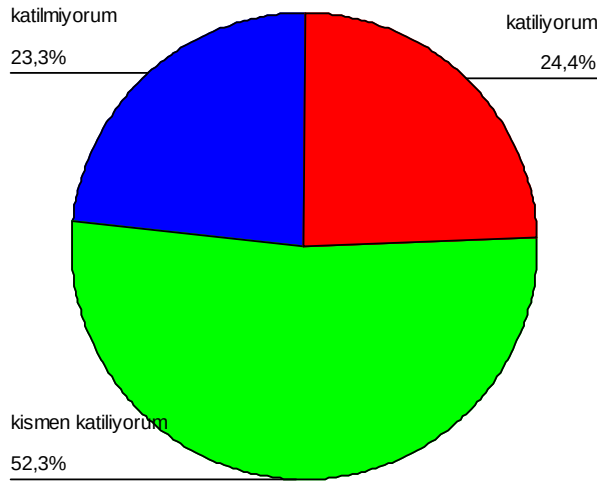
“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, eski programa göre çok daha zaman alıcı mıdır?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin%59,3’ü “katılıyorum”, %20,9’u “katılmıyorum” ve%15,8’i “kısmen katılıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 37. “Eski Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program mutlaka ön hazırlık gerektirmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

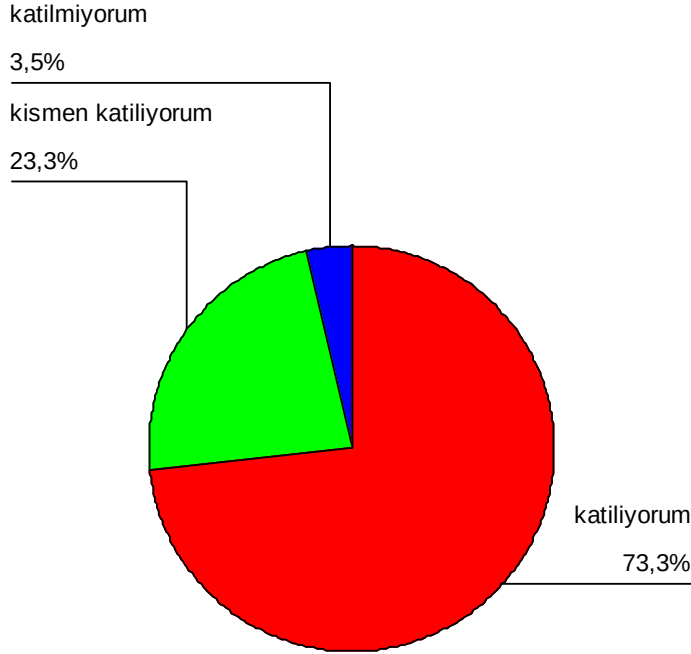
“Eski Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program mutlaka ön hazırlık gerektirmekte midir?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %69,8’i “katılıyorum” cevabını verirken sadece %9,3’ü “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu durumda göstermektedir ki Yeni Sosyal Bilgiler müfredatıyla birlikte derslerden önce mutlaka ön hazırlığa gerek vardır.

Şekil 38. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğretmen için yorucu ve zaman alıcı mıdır?” sorusunun cevaplarının dağılımı

Ankete katılan öğretmenleri, “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğretmen için yorucu ve zaman alıcı mıdır?” sorusuna %52,3’ü “kısmen katılıyorum”, %24,4’ü “katılıyorum” ve %23,3’ü “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Şekil 39. “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, öğretmenleri çalışmaya ve üretmeye teşvik etmekte midir?” sorusunun cevaplarının dağılımı

“Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, öğretmenleri çalışmaya ve üretmeye teşvik etmekte midir?” sorusuna ankete katılan öğretmenlerin %73,3’ü “katılıyorum” cevabını verirken sadece %3,5’i “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

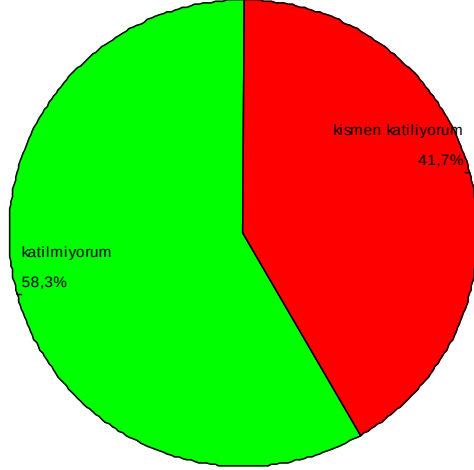
Öğretmenlerin anket sorularına verdiği cevapların genel grafikleri bu şekildedir. Anket soruları içerisinde bazı sorular ayrı bir öneme sahiptir. Bu nedenle bu soruları daha ayrıntılı grafiklerle ele alacağız.

3.2. Bazı Anket Sorularının Ayrıntılı Grafikleri

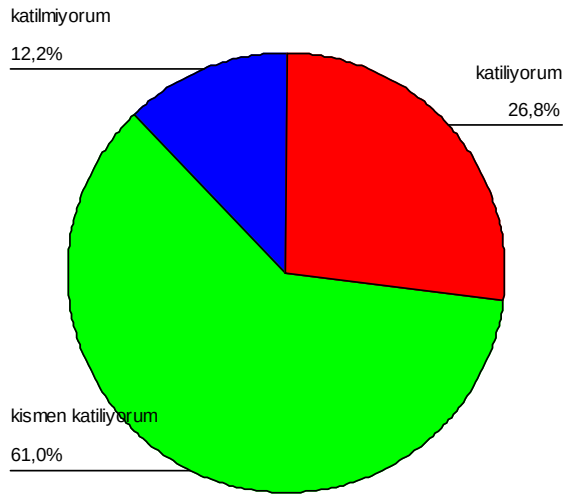
Bazı anket soruları daha ayrıntılı grafiklerle ele alınacaktır. Bu soruların önemine göre, öğretmenlerin görev yerleri, mesleğinde kaçınıcı yıllarda oldukları, kaçınıcı sınıf öğretmeni oldukları kriterlerine göre değerlendirilecektir.

15. soruda “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmıştır” cümlesi yer almaktadır. Bu soruyu üç farklı grafikte ele alalım.

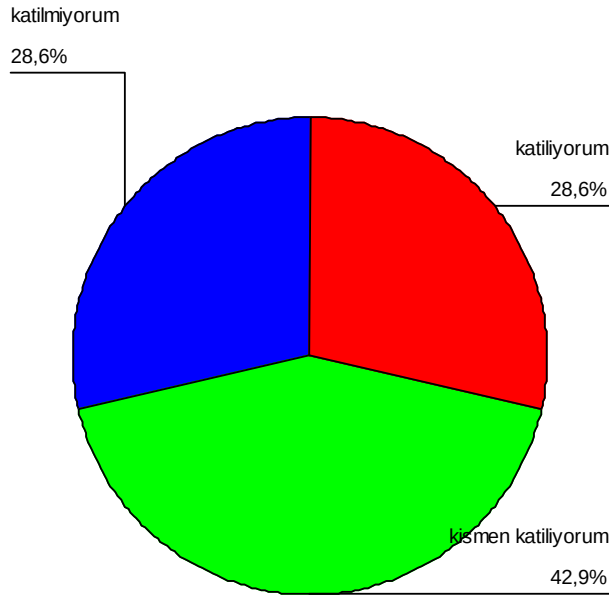
Şekil 40.İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

Şekil 41.İlçede görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

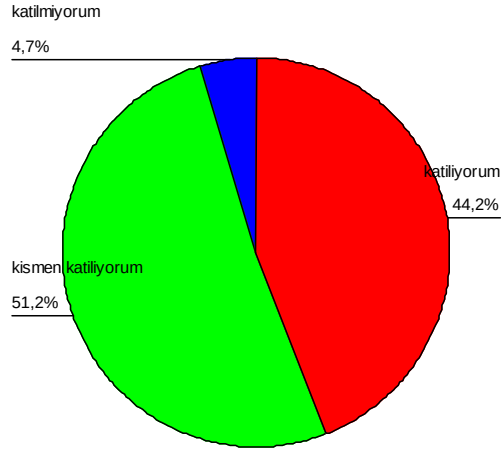
Şekil 42.Köyde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

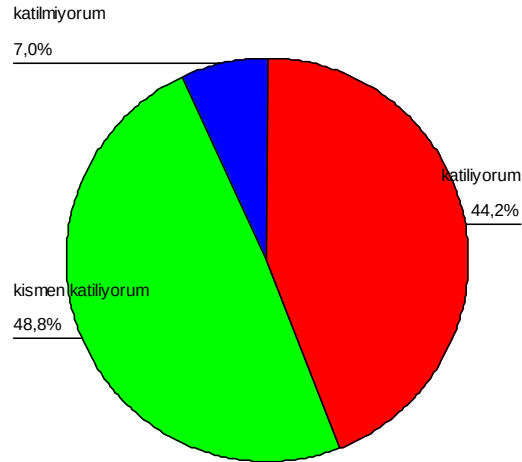
Yukarıdaki şekil 40, 41 ve 42 “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?” sorusuyla ilgilidir. Üç şekli de incelediğimiz zaman ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun “kısmen katılıyorum” ya da “katılmıyorum” cevaplarında yoğunlaştıkları görülmektedir.

18. soruda “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygundur.” cümlesi yer almaktadır. Bu cümleye 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin verdiği cevapların grafiğini ve yerleşim yerlerine göre cevaplarının grafiklerini ele alalım.

Şekil 43. 4. sınıf öğretmenlerinin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

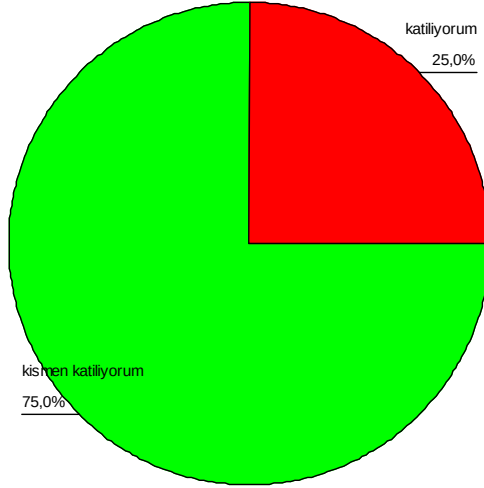

Şekil 44. 5. sınıf öğretmenlerinin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

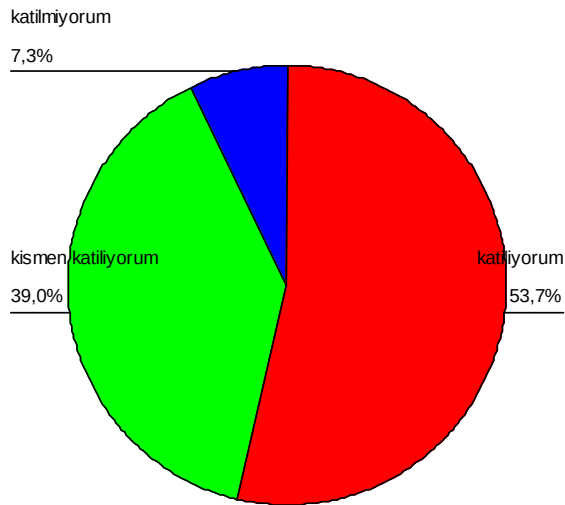

43. ve 44. şekil “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin verdikleri cevapların dağılımları yer almaktadır. Hem 4. sınıf hem de 5. sınıf öğretmenlerinin çoğunluğu bu soruya “katılıyorum” ve “kismen katılıyorum” cevaplarını vermişlerdir. Bu da yeni müfredata göre hazırlanmış kitapların öğrenci seviyelerine büyük çoğunlukla hitap ettiğinin kanıtıdır.

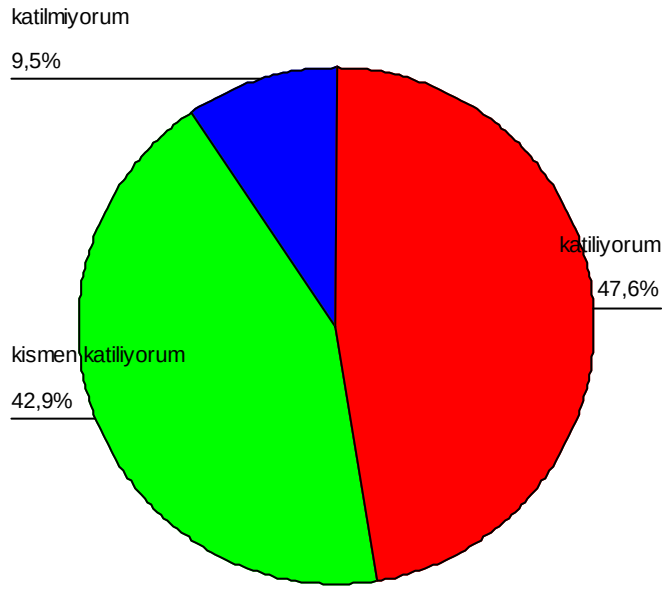
Şekil 45. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

Şekil 46. İlçede görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

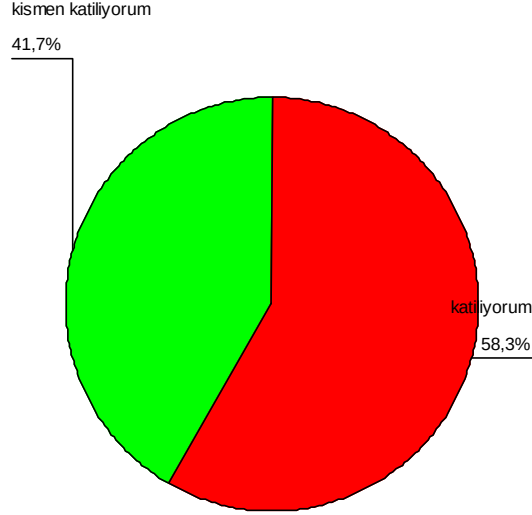

Şekil 47. Köyde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

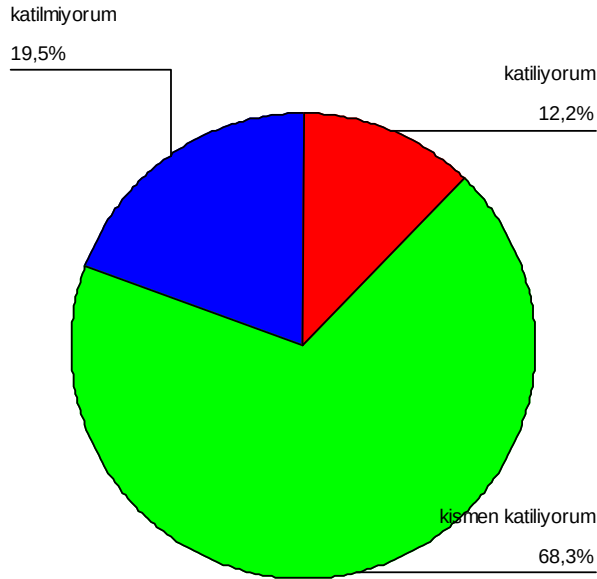

Bir diğer önemli ayrıntılı grafiğini ele alacağımız soru 24. sorudur. 24. soruda “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanabilmektedir” ifadesi yer almaktadır. Bu soru, öğretmenlerin görev yerlerine göre verdiği cevaplarda şu şekildedir:

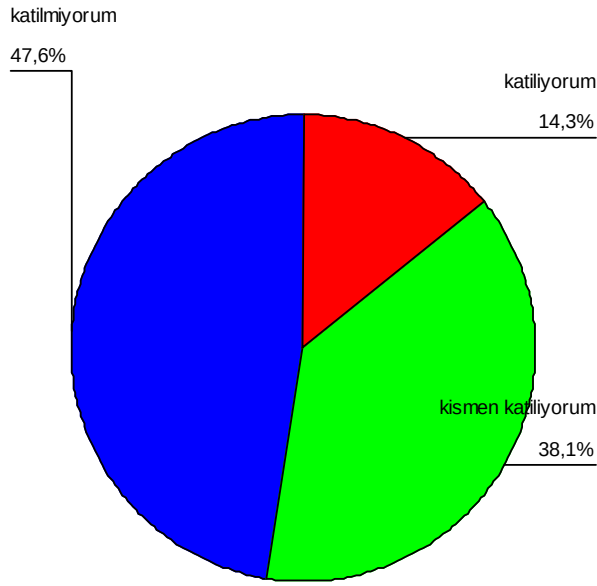
Şekil 48. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Şekil 49. İlçede görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanabilmekte midir*” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

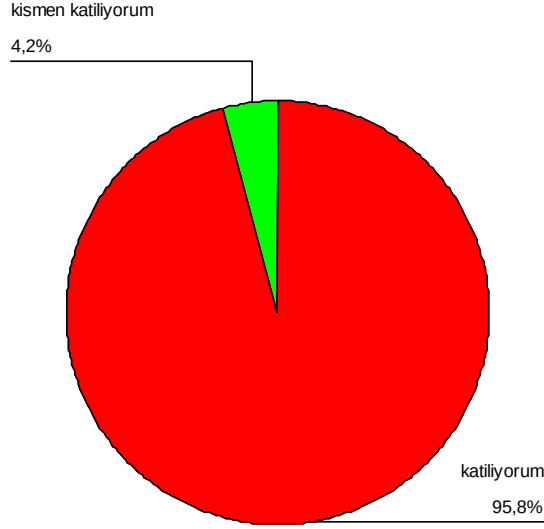
Şekil 50. Köyde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

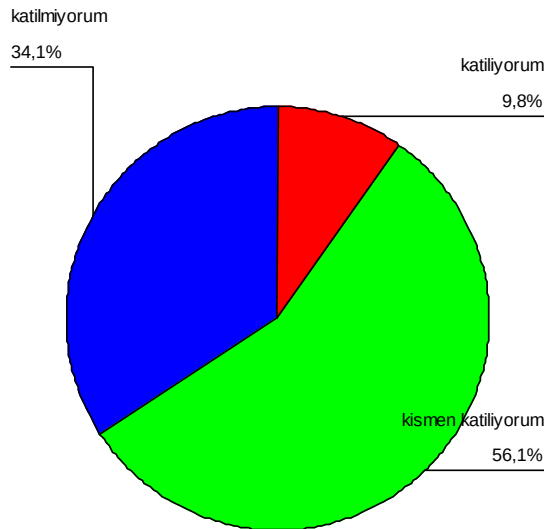
48. ,49. ve 50. şekiller “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanabilmektedir” sorusuna aittir. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin %58,3’ü “katılıyorum”, ilçede görev yapan öğretmenlerin %68,3’ü “kısmen katılıyorum”, köyde görev yapan öğretmenlerin ise %47,6’sı “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu durum göstermektedir ki il merkezi, ilçe ve köydeki öğrencilerin araç gereçler yönünden farklılıklar yaşamaktadırlar.

Bir diğer soru 25. sorudur. Bu soruda “Öğrenciler yeni programın istediği araç-gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmektedirler.” ifadesi yer almaktadır. Bu sorunun ayrıntılı cevapları aşağıda verilmiştir.

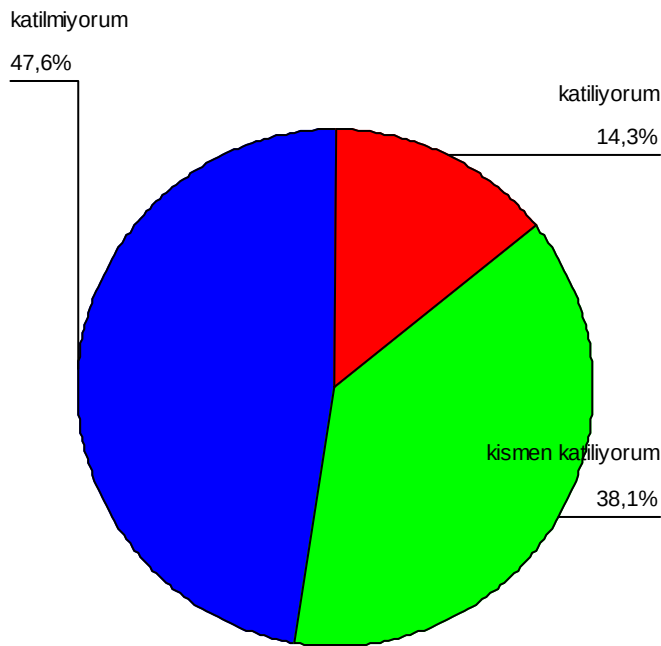
Şekil 51. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Öğrenciler yeni programın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Şekil 52. İlçede görev yapan öğretmenlerin “Öğrenciler yeni programın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

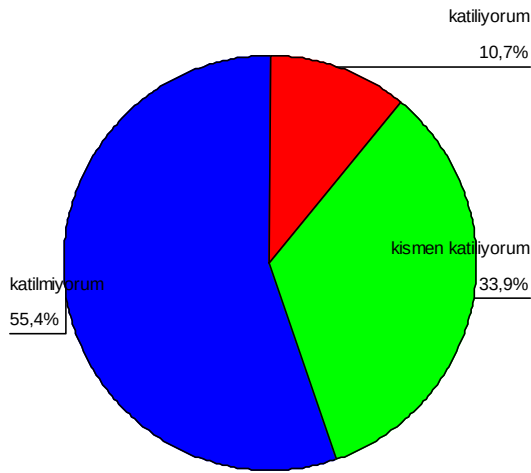
Şekil 53. Köyde görev yapan öğretmenlerin “Öğrenciler yeni programın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

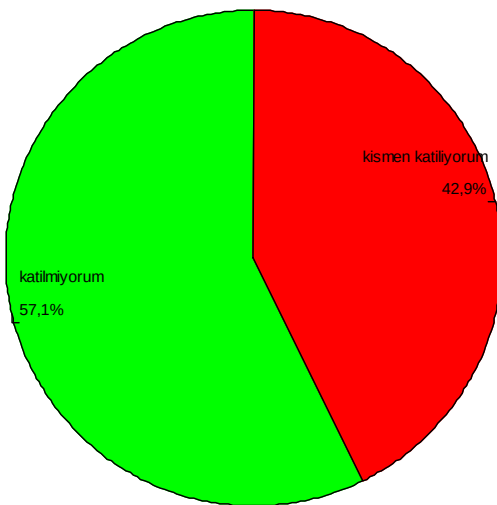
51. , 52. ve 53. şekiller ise “Öğrenciler yeni programın istediği araç- gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?” sorusuna aittir. Ankete katılan öğretmenlerden il merkezinde görev yapanların %96,8’i “katılıyorum” cevabını vermişleridir. Bu durum göstermektedir ki il merkezindeki öğrenciler araç gereç yönünden sıkıntı yaşamamaktadırlar. Yine 52. şekli incelediğimizde ilçedeki öğretmenlerin büyük bir kısmı kısmen katılıyorum ve katılıyorum cevaplarını vermişlerdir. Ancak köyde görev yapan öğretmenlerin %47,6’sı “katılmıyorum” cevabını vermişlerdir.

Bir diğerk önemli sorumuz 26. sorudur. 26. soruda “Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiştir” ifadesi yer almıştır. Bu soruyu öğretmenlerin mezun oldukları bölümlere göre verdiği cevaplar doğrultusunda göreceğiz.

Şekil 54. Eğitim Fakültesi mezunu olan öğretmenlerin “Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

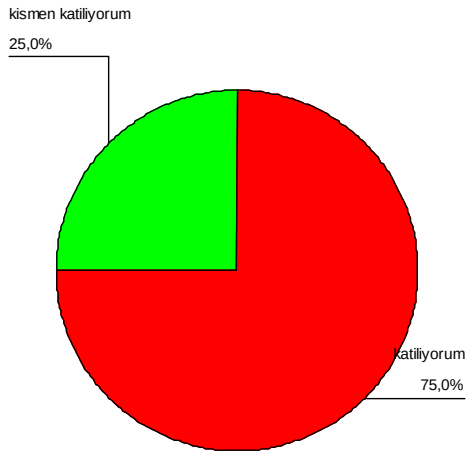

Şekil 55. Fen- Edebiyat Fakültesi mezunu olan öğretmenlerin “Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?” sorusu cevapların dağılımı

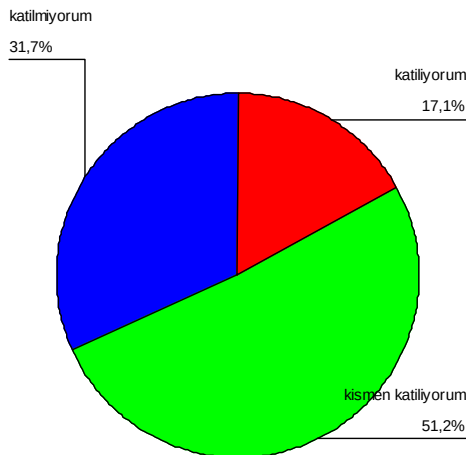

Bir diğerk soru 27. sorudur. Bu soruda “Bulunduğum okulda yeni müfredatın istediğı her türlü araç-gerece öğretmen olarak ulaşabiliyorum” ifadesi yer almaktadır. Bu soruyu öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerlerine göre verdikleri cevaplarla görelim.

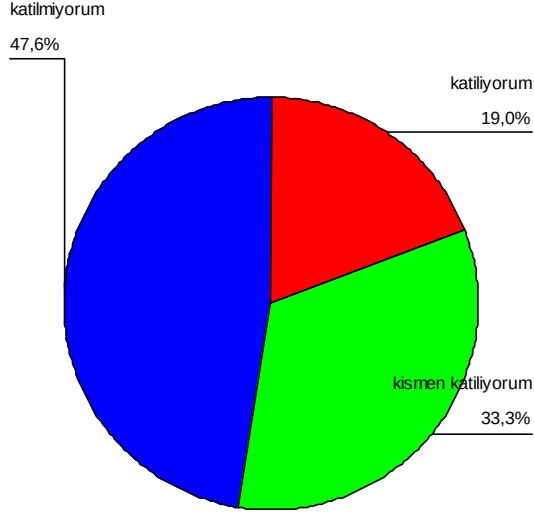
Şekil 56. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediğı her türlü araç- gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Şekil 57. İlçede görev yapan öğretmenlerin “Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediğı her türlü araç- gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

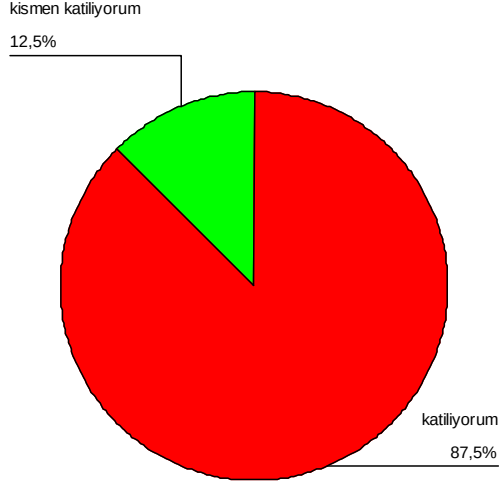
Şekil 58. Köyde görev yapan öğretmenlerin “Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediği her türlü araç- gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

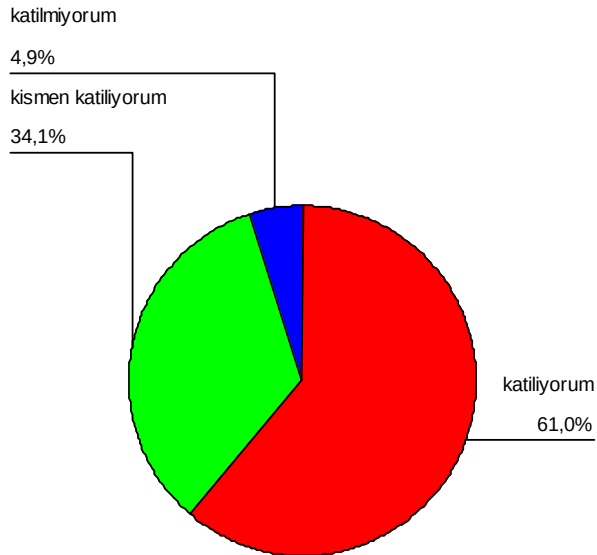
56. , 57. ve 58. şekiller ankete katılan öğretmenlerin okullarında yeni müfredatın istediği araç gereçlere ulaşip ulaşamadıklarıyla ilgilidir. 56. şekilde görülmektedir ki öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu katılıyorum cevabını vermişlerdir. Ancak ilçede ve özellikle köyde görev yapan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu katılmıyorum ve kısmen katılıyorum cevaplarını vermişlerdir. Bu durum göstermektedir ki il merkezinde öğretmenler araç yönünden sıkıntı yaşamazken ilçe ve köylerde görev yapan öğretmenler için bu durum tam tersidir.

Bir diğer sorumuz 28. sorudur. Bu soruda “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmaktadır.” ifadesi yer almaktadır. Bu soruyu öğretmenlerin görev yerlerine göre verdikleri cevaplarla görelim.

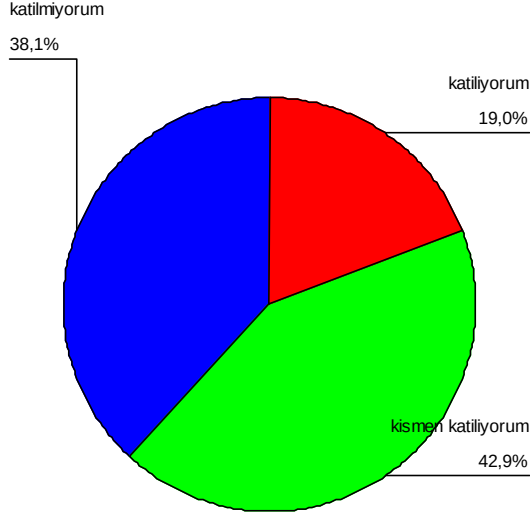
Şekil 59. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmakta mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

Şekil 60. İlçede görev yapan öğretmenlerin “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmakta mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

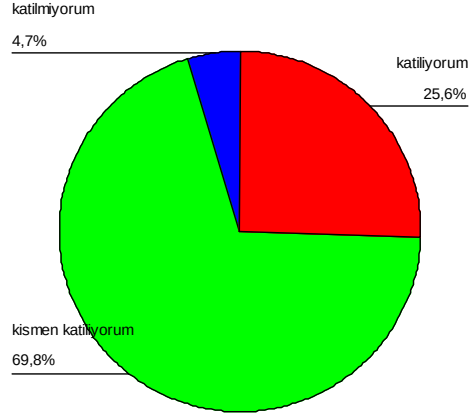
Şekil 61. Köyde görev yapan öğretmenlerin “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmakta mıdır?” sorusuna verdiği cevapların dağılımı

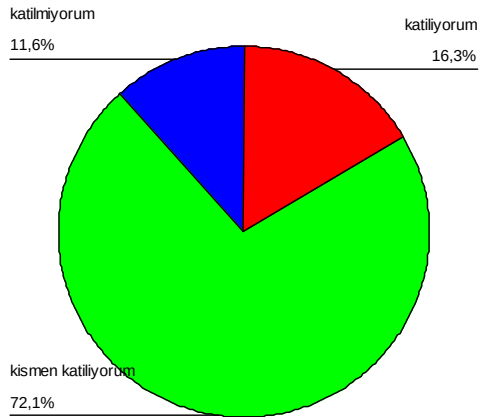
59. ,60. ve 61. şekiller Şekil 60. “Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmakta mıdır?” sorusuna ilişkindir. Şekillerdeki değerlere bakıldığında il merkezinde ve ilçede görev yapan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu katılıyorum cevabını vermişlerdir. Buna rağmen köyde görev yapan öğretmenlerin sadece %19’u katılıyorum cevabını vermişlerdir.

Bir diğer soru 33. sorudur. Bu soruda “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmıştır.” ifadesi yer almaktadır. Bu sorunun ayrıntılı grafiklerini şu şekildedir:

Şekil 62. 4. sınıf öğretmenlerinin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

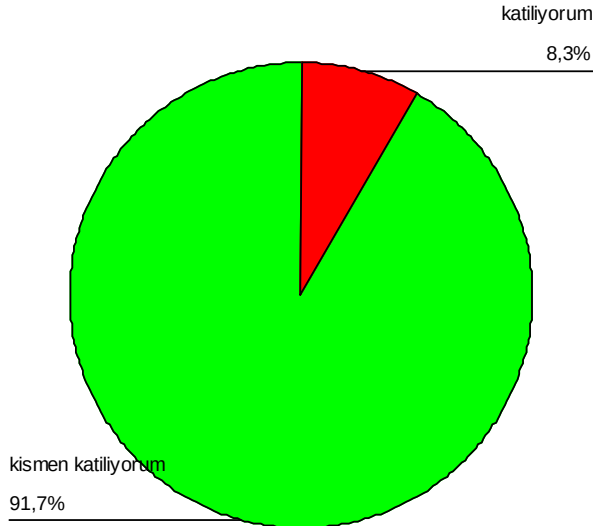

Şekil 63. 5. sınıf öğretmenlerinin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

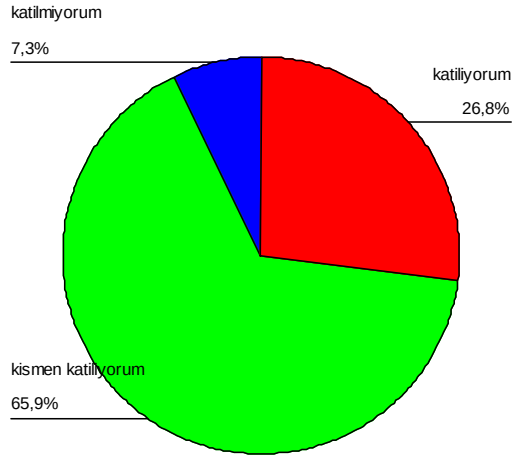
62. ve 63. şekiller, “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusunun 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin verdiği cevaplara göre dağılımlarını göstermektedir. Her iki sınıf öğretmenleri de bu soruya büyük bir çoğunlukla “kısmen katılıyorum” cevabını vermişlerdir. Bu durumda göstermektedir ki yeni Sosyal Bilgiler müfredatına göre hazırlanan proje ödevleri öğrencilerin seviyelerine tam anlamıyla hitap etmemektedir.

Şekil 64. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

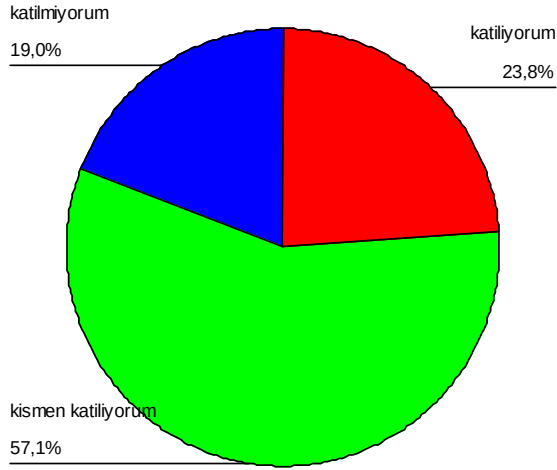

İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin %91,7 gibi büyük bir çoğunluğu bu soruya kısmen katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu durum da göstermektedir ki yeni müfredata göre hazırlanan proje ödevlerinin öğrenci seviyesine uygunluğu tam anlamıyla sağlanamamıştır.

Şekil 65. İlçede görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

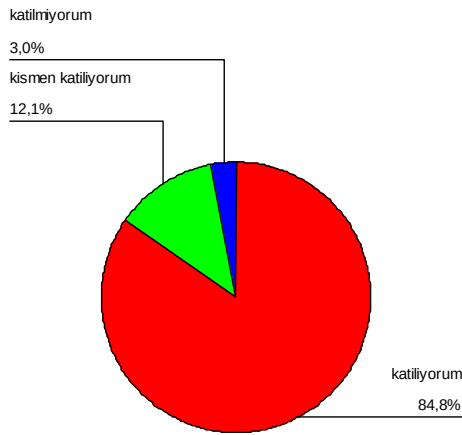
Şekil 66. Köyde görev yapan öğretmenlerin “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

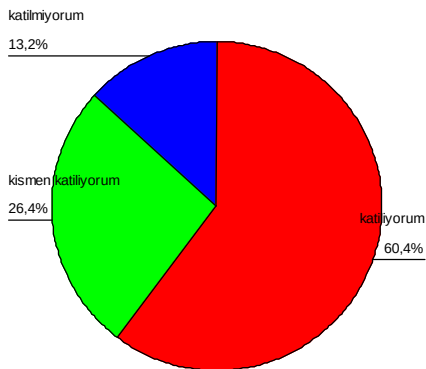
65. ve 66. şekillere bakıldığında ilçede ve köyde görev yapan öğretmenlerinde büyük çoğunluğunun kısmen katılıyorum cevabını verdikleri görülmektedir. Bu da göstermektedir ki proje ödevlerinin öğrenci düzeylerine uygunluğu tam anlamıyla kabul görmemiştir.

Bir diğerk soru 37. sorudur. Bu soruda “Eski sosyal Bilgiler Öğretim Programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program mutlaka ön hazırlık gerektirmekte midir?” sorusu yer almaktadır. Bu sorunun öğretmenlerin cinsiyet dağılımına göre verdikleri cevapların değerleri şu şekildedir:

Şekil 67: Kadın öğretmenlerin “Eski Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program mutlaka ön hazırlık gerektirmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Şekil 68: Erkek öğretmenlerin “Eski Sosyal Bilgiler Öğretim Programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program mutlaka ön hazırlık gerektirmekte midir?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

3.3. Ankete Katılan Öğretmenlerin Yazılı Cevapları

Anketin en son bölümünde değerli öğretmenlere şu sorular yöneltilmiştir:

Size göre;

- Yeni Sosyal Bilgiler Programının olumlu yanları,
- Yeni Sosyal Bilgiler Programının olumsuz yanları,
- Yeni Sosyal Bilgiler Programına dair önerileriniz.

Ankete katılan öğretmenlerin bu sorulara verdiği cevapları inceleyelim. İlk olarak Yeni Sosyal Bilgiler Programının olumlu yanları konusunda öğretmenlerin verdikleri genel cevapları sıralayalım.

3.3.1. Öğretmenlerin cevaplarına göre Yeni Sosyal Bilgiler Programının olumlu yönleri:

- Öğrenci merkezli hazırlanmış bir programdır.
- Öğrenciyi ezbercilikten kurtaran araştırmaya, düşünmeye, buluşa ve üretmeye yönelten bir programdır.
- Ders ve çalışma kitapları öğrencilerin dikkatini çekebilecek görsellikte hazırlanmıştır. Çalışma kitapları öğrenmede çok faydalı bir araçtır.
- Programda kültürel değerlere özellikle önem verilmiştir.
- Yeni Sosyal Bilgiler Programı katılımcı öğrenmeye teşvik etmektedir, bu bağlamda öğrencilerde demokrasi bilincini yerleştirmede önemli bir yere sahiptir.
- Öğrencilerin özgüven duygularını geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Böylece öğrenciler duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmektedir.
- Yeni Sosyal Bilgiler Programında sunulan bilgilerin güncel olması.
- Öğrencilerin sadece bilgisel değil sosyal, psikolojik, bilişsel olarak gelişmelerine katkıda bulunmaktadır.

- Öğrenciler arasındaki dayanışmayı artırmış, öğrencileri grup çalışmasına yönlendirmiştir.
- Öğrencileri güncel konulara teşvik etmekte, çevresiyle iletişim kurmalarını sağlamaktadır.
- Öğrencilerin çok yönlü öğrenmelerini sağlamaktadır.
- Kullanılan dil öğrencilerin seviyelerine uygundur. Konuların hikayeleştirilip ele alınışı anlaşılabilirliği daha da kolay sağlamaktadır.
- Üniteler yakından uzağa ilkesine göre hazırlanmıştır.
- Program, bilim ve teknolojiyle bir bütünlük içerisinde hazırlanmıştır.
- Proje ve performans ödevleri öğrencileri her yönüyle geliştirmeye yönelik hazırlanmıştır, kalıcı öğrenmeyi sağlamışlardır.
- Eski programda öğrencilere sunulan ağır bilgi yükünü kaldırmıştır.

3.3.2. Anketi cevaplayan öğretmenlere göre Yeni Sosyal Bilgiler Programının Olumsuz Yönleri:

- Etkinliklerin fazla olmasından dolayı zaman sıkıntısı yaşanmaktadır.
- Dersi destekleyici görsel ve işitsel araçların az olması. Yani programın istediği tüm araç- gerece ulaşamaması.
- Değerlendirme ölçütlerinin fazlalığı.
- Yeni Sosyal Bilgiler Programı Türkiye'nin coğrafi şartları düşünülerek hazırlanmamıştır. Yöresel farklar dikkate alınmamıştır.(köy, kent gibi)
- Yeni programın öğretmenlere gerekli hizmet içi eğitimle tanıtılmamış olması.
- Program öğrenci davranışlarının biraz üst düzeyinde hazırlanmıştır.
- Yapılan sınavlarla öğrenci ders kitapları arasında tutarsızlık vardır. Deneme sınavlarında sorulan soruların bazıları müfredat içerisinde yoktur.

- Sınıfların kalabalık olmasından dolayı etkinliklerin uygulanmasında zorluklarla karşılaşmaktadır.
- Konular çok fazla hikâyeleştirilmiştir.
- Her öğrenci programın sunduğu araştırmaları yapabilmek için uygun ortamı ve araç- gereçleri bulamamaktadır.
- Çok fazla değerlendirme formunun bulunmasından dolayı zaman yönünden sıkıntılara neden olmaktadır.
- İnternet konusunda sıkıntılar yaşanmaktadır. Birçok ödev internet araştırması olduğu için öğrencilerin birçoğu internete ulaşamamaktadır.
- Öğrencilerin yaptıkları araştırmaları sınıfta sunmaları uzun zaman almakta bu da sıkıntılara neden olmaktadır.
- Taşınmalı öğrenciler birçok araştırmayı yapamamaktadır.
- Yeni programda, aileler çocuklarına eğitim düzeylerinin düşük olmasından dolayı yeterli düzeyde yardımcı olamamaktadır.
- Proje ve performans ödevlerinin uygulama aşamalarını izlemek için süre ayrılmamıştır.
- Ders kitaplarında konunun sunuluşlarında karmaşalık vardır.
- Ölçme ve değerlendirmede kırtasiye gideri fazla olmaktadır. Yani artı bir masrafa neden olmaktadır.
- Etkinlikler çevre ve okul koşullarına göre hazırlanmamıştır.
- Öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyi çok fazla dikkate alınmamıştır.
- Kullanılan kavramların çoğu öğrenci seviyelerinin üstündedir.
- Bazı konular soyut sunulmuştur.

3.3.3. Anketi cevaplayan öğretmenlerin Yeni Sosyal Bilgiler Programına dair önerileri:

- Okullara, derse ait materyaller (CD, harita, görsel ürünler, afişler vb.) gönderilmeli
- Etkinliklerin sayısı azaltılarak öğrencilerin tek başlarına anlayabilecekleri düzeyde olmalı.
- Konular ve bu bağlamda etkinlikler hazırlanırken sosyal çevre şartları göz önünde tutulmalıdır.
- Ölçme ve değerlendirme sistemi daha açık bir şekilde öğretmenlere sunulmalıdır.
- Milli Eğitim tarafından yapılan sınavlarla program bütünlük içerisinde olmalıdır.
- Kalabalık sınıflardaki öğrenci sayıları düşürülmelidir.
- Ders kitaplarında konulara sınırlamalar getirilmeli, görselliğe daha fazla yer verilmelidir.
- Öğretmenlere Yeni Müfredat Programıyla ilgili daha geniş hizmet içi programları verilmelidir.
- Yeni program velilere de tanıtılmalıdır.
- Öğrencilerin sunumlarını yapabilmeleri için her okulda teknoloji sınıfı oluşturulmalıdır.
- Ön görülen ders süresi Yeni Sosyal Bilgiler programı için yeterli değildir, ders saati artırılabilir.
- Milli duygulara daha fazla yer verilmelidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER:

Bu çalışmamızın amacı yenilen ilköğretim müfredatı içerisinde 4. ve 5. sınıfların yeni (2004) sosyal bilgiler müfredat programını öğretmen görüşlerine göre değerlendirmektir. Bu amaçla Trabzon ili örnek seçilerek belirli okullarda seksen altı öğretmenle bir anket çalışması yapılmıştır. Çalışmamızın en önemli kısmını oluşturan anket çalışmasına geçmeden önce eski (1998) ve yeni (2004) sosyal bilgiler müfredatının farklı yönlerini değerlendirelim.

Eski (1998) Sosyal Bilgiler 4. sınıf programı toplam dört ünitelerden oluşmuştur. Bu üniteler; 1) Aile, okul ve toplum hayatı 2) Yakın çevremiz 3) İlimiz ve bölgemizi tanıyalım 4) Tarih, İlk yurdumuz ve tarihte Anadolu'dur. Bu dört ünitenin alt başlıkları çok geniş olmakla birlikte toplam 96 tane hedef sayısı içermektedir. Bunun karşılığında 4. sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Programı sekiz ünitelerden oluşmaktadır. Bu üniteler: 1) Kendimi Tanıyorum 2) Geçmiş Öğreniyorum 3) Yaşadığımız Yer 4) Üretimden Tüketime 5) İyi ki var 6) Hep Birlikte 7) İnsanlar ve Yönetim 8) Uzaktaki Arkadaşımdır. Bu ünitelerin ise toplam kazanım sayısı 46 tanedir.

Eski (1998) Sosyal Bilgiler 5. sınıf programı ise toplam dört ünitelerden oluşmaktadır. Bunlar: 1) Vatan ve Millet 2) Cumhuriyete Nasıl Kavuştuk? 3) Güzel Yurdumuz Türkiye 4) İslamiyetin Doğuşu, yayılışı ve Türklerdir. Bu dört ünitenin yine alt başlıkları çok ayrıntılı olmakla birlikte toplam 62 hedef belirlenmiştir. Yeni Sosyal Bilgiler 5. sınıf programında ise toplam sekiz ünite vardır. Bunlar: 1) Haklarımı Öğreniyorum 2) Adım adım Türkiye 3) Bölgemizi Tanıyalım 4) Ürettiklerimiz 5) Gerçekleşen Düşler 6) Toplum İçin Çalışanlar 7) Bir Ülke, Bir Bayrak 8) Hepimizin Dünyasıdır. Bu sekiz ünitenin yer aldığı 5. sınıf programında toplam verilen kazanım 46 adettir.

Burada karşımıza şu çıkmaktadır: Eski Sosyal Bilgiler müfredatında ünite sayısı az olmakla birlikte alt konu başlıkları çok fazladır. Örneğin, 4. sınıfların son üniteleri "Tarih, ilk yurdumuz ve Tarihte Anadolu" ünitesinde on bir tane alt başlık ve bunlarında altında ayrıca kolları bulunmaktadır. Bu kadar ağır bir bilgi birikimi 4. sınıf öğrencisinin düzeyine uygun değildir. Eski sosyal bilgiler müfredatında öğrencilerden beklenen toplam 96 amaç bulunmaktadır. Yine bu amaç sayısı da öğrenci seviyesinin

üstündedir. Böyle bir programda öğrenciler aktif olmaktan çok ezber yapan bireyler haline dönüştürülmüştür. Yine aynı sonuç 5. sınıf sosyal bilgiler dersi için geçerlidir. Ünite sayısı az olmakla birlikte ünitelerin içeriği son derece ağırdır. Buna karşılık Yeni Sosyal Bilgiler müfredatında ünite sayıları artırılmakla birlikte, ünite alt başlıkları azaltılmış ve öğrencilerden beklenen kazanımlar eski müfredata göre yarıya indirilmiştir. Yeni hazırlanan programda ünite isimleri öğrencilerin dikkatini çekebilecek düzeyde renklendirilerek ilgi çekici olarak sunulmuştur. Yeni müfredatta içerik olarak ezber bilgilerden kaçınılmış, öğrencileri merakla, araştırmaya sevk eden güncel konular verilmiştir.

Eski Sosyal Bilgiler müfredatında hedefler ve bu hedefler doğrultusunda öğrencilerden beklenen davranışlar ön planda tutulmuştur. Yani ağırlıklı olarak davranışçı yaklaşıma yer verilmiştir. Yeni Sosyal Bilgiler müfredatında ise hedefler kazanımlar şeklinde ele alınmış ve bu kazanımlar davranışsaldan çok yapılandırmacı yaklaşıma yöneltilmiştir. Ayrıca her üniteye verilen kazanımlardan başka yapılandırmacı yaklaşımın gereği olarak eğitim sistemine yeni girdiler sokulmuştur. Bunlar: kavramlar, beceriler ve değerlerdir. Yeni Sosyal Bilgiler öğretim programında öğrencilere, eleştirel düşünme becerisi, yaratıcı düşünme becerisi, iletişim becerisi, araştırma becerisi, problem çözme becerisi, karar verme becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, girişimcilik becerisi, Türkçe'yi doğru, güzel ve etkili kullanma becerisi, gözlem becerisi, mekan algılama becerisi, empati becerisi gibi öğrencilerin her türlü gelişimi için son derece önemli beceriler öğrencilere sunulmuştur. Yine aynı şekilde belirli kavramlar belirli bir düzeyde ve sıralamada verilmiştir. Bunun devamında sosyal bilgiler dersine ait değerlerde her ünite için farklı farklı olmak üzere programda yer almıştır.

Yeni (2004) Sosyal Bilgiler öğretim programında ölçme ve değerlendirmede de yapılan değişiklikler öğrencileri aktif kılacak yönde hazırlanmıştır. Eski sistemde sadece yazılı sınavlar ve sözlü notuyla değerlendirilen öğrenciler bu sistemin sonucu olarak ezberci bireyler olarak yetiştiriliyordu. Ancak yeni öğretim programında ölçme ve değerlendirmede önemli değişiklikler yapılmıştır. Öğrenci değerlendirme araçları, öğrenciyi aktif kılacak, onu araştıran, sorgulayan, sonuca varan birey olarak ele almıştır. Bu amaçla, öğrenci ürün dosyaları, performans ödevleri, proje ödevleri, gözlemler,

görüşmeler gibi öğrenciyi farklı yönleriyle ortaya koyan ölçme ve değerlendirme araçları eğitim sistemine girmiştir.

Bütün bu farklılıklar, öğrencileri davranışçı kuramdan uzaklaştırarak yapılandırmacı yaklaşıma yönlendirmek amacının etrafında toplanır. Buradan varılmak istenen sonuç, öğrenciyi günün koşullarına göre güncel bilgilerle donatmak, bu bilgilere öğrencilerin kendilerinin araştırarak varmalarını sağlamaktır. Yani, öğrencileri eğitim sisteminde en etkin girdi elemanı yapmak, öğrencilerin farklı türdeki bilişsel yapılarını ortaya çıkarmak, günün gereksinimlerinden haberdar olan bireyler olarak yetiştirmektir.

Eski müfredata göre değişik yönlerini ele aldığımız ve incelediğimiz Yeni Sosyal Bilgiler programını farklı gözlerle değerlendirebilmek için bu programın bire bir içinde olan öğretmenlere bir anket çalışması düzenlenmiştir. Bu amaçla Trabzon ili örnek seçilerek bu ildeki farklı yerleşim yerlerinde bulunan seksen altı öğretmen anketi cevaplamışlardır. Anket çalışmasının istatistiksel değerleri kapsamında şu sonuçlara varılmıştır:

Ankete katılan seksen altı öğretmenden %51,6'sı erkek, %48,4'ü bayandır. Öğretmenlerin %15,1'i mesleğinde 1- 5 yıl arasında, %30,2'si 5- 10 yılları arasında, %54,7'si 10 yıl ve üzeri yılları arasında görev yapan öğretmenlerdir. Öğretmenlerin %50'si 4. sınıf öğretmeni, %50'si 5. sınıf öğretmenidir. Öğretmenlerin %65,1'i eğitim fakültesi mezunu, %8,1'i fen- edebiyat fakültesi mezunu, %26,7'si ise diğer farklı bölümlerden mezun olanlardır. Öğretmenlerin %24,4'ü köyde, %47,7'si ilçede, %27,9'u ise il merkezinde görev yapmaktadır.

Öğretmenler hakkındaki bu genel bilgilerin ardından öğretmenlerin müfredatla ilgili sorulara verdikleri cevapların sonuçlarını yukarıdaki kriterleri de zaman zaman kullanarak değerlendirelim. Yeni müfredat ile ilgili sorular öğretmenler hakkındaki gerekli bilgilerin ardından 6. soruda başlamaktadır. Bu sorulara öğretmenlerin verdiği cevaplar “katılıyorum”, “kısmen katılıyorum” ve “katılmıyorum” şeklindedir.

8. soruda “Öğrencilerin sadece bilgisel değil, ahlaki, sosyal ve kültürel yönden gelişmeleri amaçlanmış mıdır?” sorusu vardır. Bu sorunun cevap dağılımı şu şekildedir: %45,3'ü katılıyorum, %47,7'si kısmen katılıyorum, %7'si katılmıyorum cevabını vermişlerdir.

9. soruda “Öğrencilerin hak ve sorumluluklarını bilen, demokratik bireyler olarak yetişmelerini ön görmüş müdür?” sorusu yer almaktadır. Bu sorunun cevap dağılımı ise, %53,5’i katılıyorum, %44,2’si kısmen katılıyorum, %2,3’ü katılmıyorum cevabını vermişlerdir.

10. soruda “Öğrencileri ezbercilikten ve tek düzelikten kurtarmış, araştıran, keşfeden, inceleyen ve sonuca varan bireyler olarak ele almış mıdır?” sorusu yer almaktadır. Öğretmenlerin bu soruya verdikleri cevapların dağılımı şu şekildedir: %45,3’ü katılıyorum, %45,3’ü kısmen katılıyorum, %9,3’ü katılmıyorum cevabını vermişlerdir.

6., 7., 8., 9. ve 10. sorular İlköğretim Yeni Müfredat Programına dair sorulardır. Soruların sayısal değerleri göstermektedir ki programın olumlu yanları öğretmenler tarafından kabul görmüştür. Öğretmenler, yeni programın öğrencilere kazandırmak istediği ana değerleri çoğunluk itibarıyla benimsemişlerdir. Ece (2007), de araştırmasında şu sonuçlara ulaşmıştır: Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük bir kısmı İlköğretim Sosyal Bilgiler Programını; kazanımlar, içerik, eğitim durumları ve değerlendirme boyutlarında uygun ve yararlı bulmaktadır. Öğretmenlerin büyük çoğunluğu Sosyal Bilgiler programının kazanımlarının iyi belirlendiği görüşündedirler. Sosyal Bilgiler Programının içeriğindeki konuların dengeli olarak dağıtıldığı, içerikte yer alan konuların önemli olduğu ve içeriğin öğrencilerin ilgisini çektiği görüşünde oldukları gözlemlenmektedir. Bu durum göstermektedir ki her iki araştırmada da ortak sonuçlara ulaşılmıştır.

11. soru ve sonrası yeni sosyal bilgiler programı ile ilgilidir. 12. soruda, öğrencilerin yeni sosyal bilgiler programında kendilerini rahatça ifade edebilmeleriyle ilgili bir soru yer almaktadır. Öğretmenlerin %61,6’sı katılıyorum diyerek bu ifadeyi desteklemişlerdir. Öğretmenlerin sadece %2,3’ü katılmıyorum cevabı vermişleridir. Bu da göstermektedir ki yeni sosyal bilgiler müfredatı öğrencilerin kendilerini ifade edebilmelerini sağlamıştır.

13. soruda ise “Yeni Sosyal Bilgiler müfredatında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise araştıran, deney ve gözlemler yapabilen bir birey midir?” sorusu yer almaktadır. Bu soruya öğretmenlerin %48,8’i katılıyorum cevabı verirken %44,2,2si kısmen katılıyorum cevabı vermiştir. Bu durumda göstermektedir ki öğretmenin yol gösterici olduğu düşüncesi yeni öğretim programında tam anlamıyla benimsenememiştir.

14. soruda ise yeni müfredatta öğrencilerin iletişim gücü artmış mıdır? sorusu olup, öğretmenlerin %60'ı bu duruma katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu da yeni müfredatın iletişim becerilerini geliştirdiğini göstermektedir.

15. soru üzerinde ayrıntılarıyla durulması gereken bir sorudur. Bu soruda “Yeni Sosyal Bilgiler Programı Türkiye’nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?” sorusu yer almaktadır. Bu soruyu incelerken okulların bulunduğu yerleşim birimlerine göre değerlendirmekte fayda vardır. Bu soruya il merkezinde görev yapan öğretmenlerin verdiği cevap; %58,3’ü katılmıyorum derken %41,7’si kısmen katılıyorum demişlerdir. İlçede görev yapan öğretmenlerin ise %61’i kısmen katılıyorum derken %26,8’i katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Köyde görev yapan öğretmenlerin ise %42,9’u kısmen katılıyorum derken %28,6’sı katılmıyorum cevabını vermişleridir. Veriler de göstermektedir ki ankete katılan öğretmenlerin görev yerlerine rağmen genel olarak ortak cevapları bu ifadeye katılmadıkları yönündedir. Yeni sosyal bilgiler müfredatının Türkiye’nin şartlarına göre eşit bir şekilde hazırlanmadığı ortaya çıkmaktadır.

16. soruda ise yeni sosyal bilgiler öğretim programının görsellik bakımından zenginliği ele alınmıştır. Burada da öğretmenlerin öğretim programın bu yönünü olumlu karşıladıklarını görülmektedir. Öğretmenlerin %57’si bu soruya katılıyorum cevabı verirken, %36’sı kısmen katılıyorum, %7’si de katılmıyorum cevabını vermişlerdir.

17. soruda ise yeni sosyal bilgiler müfredatının öğrenci merkezli yaklaşıma uygunluğu ele alınmıştır. Öğretmenlerin sadece %1,2’si katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Bu da yeni programın öğrenci merkezli yaklaşıma uygunluğunun olumlu karşılandığını göstermektedir.

18. soruda ise “Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyelerine uygun mudur?” cümlesi yer almaktadır. 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinin bu soruya verdikleri cevap birbirine eşdeğerdir. Her iki sınıf öğretmenleri de katılıyorum ve kısmen katılıyorum cevaplarında yoğunlaşmışlardır. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin %75’i kısmen katılıyorum derken %35’i katılıyorum cevabını vermişleridir. İlçede görev yapan öğretmenlerin ise %53,7’si katılıyorum derken %39’u kısmen katılıyorum, %7,3’ü de katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Köyde görev yapan

öğretmenlerin ise 47,6'sı katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu durum da göstermektedir ki yeni programda kullanılan dil kısmen öğrenci seviyesine uygundur.

19. soruda “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı öğrencilerin öğretme- öğrenme süreçlerini yapılandırmış, örnek etkinliklere yönlendirmiş midir?” sorusu vardır. Ankete cevap veren öğretmenlerin %50'si katılıyorum, %43'ü ise kısmen katılıyorum ve %7'si katılmıyorum cevaplarını vermiştir. Veriler de göstermektedir ki yeni öğretim programı öğrencileri yapılandırmacı yaklaşıma yönlendirmiştir.

20. soruda “Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programında etkinlikler çevre, okul koşullarına, öğrenci bilgi ve yeteneklerine göre çeşitlendirilerek hazırlanmış mıdır?” ifadesi yer almaktadır. Bu soruya verilen cevapların dağılımı ise şu şekildedir: öğretmenlerin %66,3'ü kısmen katılıyorum, %14'ü katılıyorum, %19,8'i katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Bu durum göstermektedir ki yeni sosyal bilgiler öğretim programı çevre ve okul koşullarına göre tam anlamıyla hitap etmemektedir.

22. soruda ise çalışma kitabının öğrenci seviyesine uygunluğu sorulmuştur. Bu soruya da öğretmenlerin %57'si kısmen katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu durum yeni sosyal bilgiler programında hazırlanan çalışma kitaplarının tam anlamıyla öğrenci seviyelerine uygun olmadığını göstermektedir.

24. soruda “Yeni Sosyal Bilgiler Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanmakta mıdır?” sorusu yer almaktadır. Müfredatın uygulanabilirliği açısından bu soru çok önemlidir. Çünkü yeni müfredat tamamıyla öğrencileri aktif kılan bir programdır. Bu soruya il merkezinde görev yapan öğretmenlerin %58,3'ü katılıyorum, %41,7'si kısmen katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu da göstermektedir ki il merkezindeki öğrenciler kaynak sıkıntısı yaşamamaktadır. İlçede görev yapan öğretmenlerin ise %68,3'ü kısmen katılıyorum, %19,5'i katılmıyorum cevabını vermişlerdir. Bu da ilçedeki öğrencilerin tam anlamıyla kaynaklarına ulaşamadıklarını göstermektedir. Köyde görev yapan öğretmenlerin ise %47,6'sı katılmıyorum, %38,1'i kısmen katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu durum da göstermektedir ki köydeki öğrenciler kaynaklara ulaşamamaktadır. Bu durum yeni müfredatın uygulanabilirliğinde büyük bir sıkıntıdır.

Bir diğerk önemli soru 26. sorudur. Burada “Yeni müfredatla ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?” sorusu yer almaktadır. Bu soruya öğretmenlerin cevapları şu şekildedir: öğretmenlerin %54,7’si katılmıyorum, %32,6’sı kısmen katılıyorum ve %12,8’si katılıyorum demişlerdir. Verilerin de gösterdiği gibi öğretmenler yeni müfredatla ilgili hizmet içi eğitim konusunda olumsuz cevap vermişlerdir. Yani yeni müfredatla ilgili verilen hizmet içi eğitimi yeterli bulmamışlardır.

27. soruda ise “Bulunduğunuz okulda yeni müfredat programının istediğı her türlü araç-gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?” sorusu yer almaktadır. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin %75’i katılıyorum cevabını vermişlerdir. İlçede görev yapan öğretmenlerin %51,2’si kısmen katılıyorum, köyde görev yapan öğretmenlerin ise %47,6’sı katılmıyorum cevabını vermişleridir. Bu durumda göstermektedir ki il merkezinde görev yapan öğretmenler araç- gereç sıkıntısı yaşamamaktadır. Ancak ilçede ve özellikle köyde görev yapan öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu araç- gereç sıkıntısı yaşamaktadırlar.

28. soruda ise etkinliklerin çok olması ve sınıfların kalabalık olmasının uygulama açısından sorun yarattığı ifadesi yer almaktadır. İl merkezinde görev yapan öğretmenlerin %87,5’i katılıyorum cevabını vermişlerdir. Bu da göstermektedir ki ildeki öğretmenler için sınıfların kalabalık olması büyük bir sorundur. Yine ilçede görev yapan öğretmenler ağırlıklı olarak katılıyorum cevabını vermişlerdir ki bu durum aynı problemin ilçede de yaşandığını göstermektedir. Ancak aynı problem köy için geçerli değildir. Köyde görev yapan öğretmenler bu soruya ağırlıklı olarak katılmıyorum cevabını vermişlerdir.

33. ve 34. soruda ise yeni sosyal bilgiler öğretim programında hazırlanan proje ve performans ödevlerinin öğrenci seviyesine uygunluğu sorulmuştur. Her iki soruya da öğretmenlerin yarısından çoğı kısmen katılıyorum cevabını vermişleridir. Bu durum göstermektedir ki proje ve performans ödevleri tam anlamıyla öğrenci seviyesine uygun değildir.

Anketin diğerk sorularına göre ise şunlar söylenebilir: Ders, çalışma ve öğretmen kılavuz kitaplarının kaliteli hamura basıldığı öğretmenlerin çoğı tarafından kabul görmüştür. Yine yeni öğretim programının eski öğretim programına göre çok daha zaman aldığı görüşünü öğretmenler çoğunlukla kabul etmişlerdir. Bunun yanında eski öğretim

programda ön hazırlığa gerek yokken yeni programda mutlaka ön hazırlığa gerek vardır ifadesine öğretmenlerin büyük bir çoğunluğu katılıyor cevabını vermişlerdir. Bu da göstermektedir ki öğretmenler yeni öğretim programda çeşitli becerileri kazanmak zorundadır.

Bütün bu açıklamaların ardından şu sonuçlar sıralanabilir: Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatı yapılandırmacı yaklaşım doğrultusunda hazırlanmıştır. Bu bağlamda eğitim sistemimize kazandırdığı birçok yenilik vardır. Öğrencileri aktif kılan, onları araştırmaya sevk eden, güncel bilgilere yönelten bir ders haline gelmiştir. Yeni programla birlikte öğrenciler, demokrasi kültürünü çok daha iyi kavramaya başlamışlardır. Yeni Sosyal Bilgiler öğretim Programı, öğrencilere öz güven duygusunun yerleşmesinde önemli bir yer edinmiştir. Çünkü öğrenciler bu programda ölçme aracı olarak kullanılan proje ve performans ödevlerini sınıfta sunma şansı yakalamışlardır. Bu durum da öğrencilerin birçok beceriyi bir arada kazanmalarını sağlamıştır. Böylece öğrenciler sadece bilgisel değil, ahlaki, kültürel ve sosyal yönden gelişmeye başlamışlardır. Yine Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatı, öğrencileri daha çok birlikte çalışmaya yönlendirerek iletişim kurma becerilerini geliştirmiştir. Ayrıca Sosyal Bilgiler Programı, görsellik bakımından zengin, öğrencilerin dikkatini çekebilecek özellikte hazırlanmıştır. Programda kullanılan dil tam anlamıyla olmamakla birlikte öğrenci seviyesine uygundur.

Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programı, anket verilerinin ışığında bütün bu olumlu yönleriyle eğitim sistemimiz için önemli bir değişimdir. Ancak, Yeni Sosyal Bilgiler Programının bazı olumsuz yönleri de vardır. Müfredat, Türkiye'nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmamıştır. Anket sonucumuzun da gösterdiği gibi il merkezinde kaynak sorunu çok fazla yaşanmazken ilçe ve özellikle köylerde hem öğrenciler hem de öğretmenler yeni programın istediği kaynaklara çok kolay ulaşamamaktadırlar. Özellikle internet kullanımına tüm okullarda olanak yoktur. Öğrenciler materyal bakımından fakirdir ama yeni öğretim programı tamamen uygulamaya dönük kaynak kullanımına yöneltilmektedir. Yine bir diğer problem de Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatı sınıf mevcudu yüksek olmayan sınıflar için hazırlanmıştır. Ancak, anket verilerinin de gösterdiği gibi il merkezindeki okullarda sınıfların kalabalık olması yeni programın uygulanmasında zorluklara neden olmaktadır. Çünkü yeni

program tamamen öğrencileri aktif kılan bir sistem olduğu için kalabalık sınıflarda tüm öğrencileri sürece sokmak büyük bir problemdir. Ayrıca Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programını öğrencilere sunan öğretmenler yeni programla ilgili yeteri kadar hizmet içi eğitim almamışlardır. Bu nedenle öğretmenler, özellikle ölçme ve değerlendirme kriterlerinde sorunlar yaşamışlardır. Bir diğer önemli sorun ise yeni programda işlenen konularla milli eğitim tarafından yapılan sınavlar arasında bir tutarsızlığın olmasıdır. Sınavlarda öğrencilere yöneltilen sorular daha çok eski program ağırlıklı bilgi yükünün ağır olduğu sorulardır. Bu durum öğretmenlerin eski programdan kopamamalarına neden olmaktadır.

Anket verilerinden yola çıkarak hem olumlu hem de olumsuz yönleriyle ele aldığımız Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatı için önerilerimiz şu şekildedir:

İlk olarak yeni müfredatın istediği araç gereçler tüm okullarda sağlanmalıdır. Böylece Türkiye'nin her yerinde Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatını okuyan öğrenciler eşit bilgi birikimiyle donatılmalıdır. İl merkezinde okuyan bir öğrenci ile köyde okuyan öğrenci arasında bir farklılık olmamalıdır. Müfredat Türkiye'nin her yöresi düşünülerek geliştirilmelidir. Yine sınıflar öğrenci sayısı bakımından düzenlenmelidir, bu amaçla derslik sayıları artırılmalıdır. Çünkü yeni programın uygulanmasında öğrenci sayısı son derece önemlidir. Öğrencilerin aktif olduğu bir sistemde sayının az olması gerekmektedir. Ayrıca Yeni Sosyal Bilgiler Programı ile ilgili öğretmenlere daha geniş kapsamlı hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir. Yine, Milli Eğitim tarafından öğrencilere yapılan sınavlarla yeni programın tutarsızlığı önlenmelidir. Sınavlar yeni ilköğretim müfredat programlarına göre hazırlanmalıdır.

Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatı ve bu bağlamda Yeni İlköğretim Müfredatı eğitim sistemimiz için önemli bir adımdır. Yıllardır süre gelen ezberci eğitimin önüne geçilmiştir. Öğrenciler geçmişin tekrarını yapmaktan uzaklaşmış ve güncel bilgilerle donatılmaya başlanmıştır. Bütün olumlu ve olumsuz yönleriyle ele aldığımız Yeni Sosyal Bilgiler Müfredatı, uygar medeniyetler sürecine ulaşma yolunda çok önemli ve büyük kısmıyla da başarılı olmuş bir programdır. Ama şu da bir gerçektir ki iki yıldır uygulanan program zamanla yerine çok daha iyi oturacaktır.

KAYNAKÇA

AKYÜZ, Yahya (2001), **Başlangıçtan 2001'e Türk Eğitim Tarihi**, Alfa Basım

Yayın Dağıtım, İstanbul

BALCI, Ali (2006), **Sosyal Bilimlerde Araştırma, Yöntem, Teknik ve İlkeler**, Pegem

A Yayıncılık, Ankara

BAŞ, Türker (2006), **Anket Nasıl Hazırlanır, Uygulanır, Değerlendirilir**, Seçkin

Yayıncılık, Ankara

BULDUK, Ü. , A. Gündoğdu, Ş. İlbey, Ş. Yılmaz (2001), **İlköğretim Sosyal Bilgiler**

Ders Kitabı 4, Tutibay Yayınları, Ankara

ÇAĞLAYAN, Ahmet (2002), **İlköğretimlerde Eğitimde Yönetim Yönetimde Kalite**,

Bilge Yayıncılık, İstanbul

DEMİRCİOĞLU, İsmail (2006), **Sosyal Bilgilerin Temelleri**, Hegem Yayınları,

Ankara

DEMİREL, Özcan (2004), **Eğitimde Program Geliştirme**, Pegem A Yayıncılık,

Ankara

DEMİRTAŞ, A. , J. Barth (1997), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Yök

Yayınları, Ankara

http://tedp.meb.gov.tr/main.php?=05_01.09.03.2007

<http://www.dersimiz.com/files.asp?id=3717.17.03.2007>

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), (2005), **İlköğretim 1- 5. Sınıf Programları Tanıtım El**

Kitabı, Devlet Kitapları, Ankara

MEB (Milli Eğitim Bakanlığı), (1995), **İlkokul Programı**, Milli Eğitim Bakanlığı

Yayınları, Ankara

- NAZİK, H. , M. Arlı (2004), **Bilimsel Araştırmaya Giriş**, Başak Matbaacılık, Ankara
- ÖZTÜRK, C. , Z. Karabacak, (2005), **Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı**, Sürat Yayınları, İstanbul
- ÖZTÜRK, C. , D. , Dilek, **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Pegem A Yayıncılık, Ankara
- SARIALIOĞLU, F. , M. Karadaş (2004), **İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitabı 5**, Cemre Yayıncılık, İstanbul
- SAVAŞ, B. , P. Ünüvar (1999), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Burdur
- SENEMOĞLU, Nuray (1999), **Öğrenme Ürünleri ve Eğitimi**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Burdur
- SENEMOĞLU, N. , M. Gömleksiz, T. Üstündağ (1999), **Öğrenmenin Oluşumu**, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, Burdur
- SÖNMEZ, Veysel (1999), **Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu**, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul
- ŞAHİN, C. , N. Yavuz, S. Karabağ, N. Tertemiz, L. Ercan, Y. Kayabaşı, Ş. Şen, D. Oğuzoğlu (2001), **Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu**, Nobel Yayıncılık, Ankara
- TANRIÖĞEN, Abdurrahman (2006), **Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi**, Arı Yayıncılık, İstanbul
- TİTİZ, Osman (2005), **Yeni Öğretim Sistemi**, Zambak Yayınları, İstanbul
- VURAL, Mehmet (2003), **İlköğretim Okulu Programı**, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum
- VURAL, Mehmet (2005), **İlköğretim Okulu Ders Programları ve Öğretim Kılavuzları 1- 5. Sınıflar**, Yakutiye Yayıncılık, Erzurum

YAVUZ, Nuri (2006), **Sosyal Bilgiler Öğretmen Kılavuz Kitabı 4**, Meram Yayıncılık,

İstanbul

YETKİN, D. , Ö. Daşcan (2006), **Son Değişikliklerle İlköğretim Programı 1- 5**

Sınıflar, Anı yayınları, Ankara

EKLER

EK 1: Anket İzin Belgeleri

Ek 1a:

ŞALPAZARI MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağaçlı İlköğretim Okulu'nda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yapmakta olup Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans araştırmamın bir bölümü anket çalışmasıdır. Bu amaçla ilçeniz milli eğitim müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarınızda ekte verilen anketi 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinize uygulamak istiyorum.

Gereğinin yapılmasını bilgilerinize arz ederim.

Adres:
Ağaçlı İlköğretim Okulu
Akçaabat/Trabzon

09.03.2007
Sülbıye ÖZDEMİR
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI	
TRABZON İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ	
NO	İSİM
1	ÖZDEMİR
2	ÖZDEMİR
3	ÖZDEMİR
4	ÖZDEMİR
5	ÖZDEMİR
6	ÖZDEMİR
7	ÖZDEMİR
8	ÖZDEMİR
9	ÖZDEMİR
10	ÖZDEMİR

Ek 1b:

**T.C.
ŞALPAZARI KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü**

SAYI : B.08.4.MEM.4.61.14.01-130/ **756**

12/03/2007

KONU : Anket Çalışması.

Sülbiye ÖZDEMİR
Ağaçlı İlköğretim Okulu
Sosyal Bilgiler Öğretmeni
AKÇAABAT

İLGİ : 10.03.2007 tarih ve 632 sayılı dilekçeniz

Akçaabat İlçesi Ağaçlı İlköğretim Okulu Sosyal Bilgiler Öğretmeni Sulbiye ÖZDEMİR İlgi dilekçesi ile Müdürlüğümüze müracaat ederek 2007 yılı Mart ayı içerisinde İlçemiz İlköğretim Okulları 4 ve 5 inci sınıflarında Sosyal Bilgiler Dersinin ön değerlendirilmesi anket çalışması uygulamıştır.

Bilgilerinize rica olunur.

Hayrettin ÖZDEMİR
Müdür

Hükümet Konağı Kat 4 61670/ŞALPAZARI
Telefon: (0462) 8912015 Faks: (0462) 8912116
e-posta salpazari61@meb.gov.tr

Ayrıntılı bilgi için: H.ÖZDEMİR Md.

Ek 1c:

SÜRMENE MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Ağaçlı İlköğretim Okulu'nda Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak görev yapmakta olup Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde yüksek lisans öğrencisiyim. Yüksek lisans araştırmanın bir bölümü anket çalışmasıdır. Bu amaçla ilçeniz milli eğitim müdürlüğüne bağlı ilköğretim okullarınızda ekte verilen anketi 4. ve 5. sınıf öğretmenlerinize uygulamak istiyorum.

Gereğinin yapılmasını bilgilerinize arz ederim.

Adres:
Ağaçlı İlköğretim Okulu
Akçaabat/Trabzon

09.03.2007
Sülbiye ÖZDEMİR
Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Ek 1d:

T.C.
SÜRMENE KAYMAKAMLIĞI
İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

Sayı :B.08.4.MEM.4.61.00.07.04. 379/ 1240 19./03/2007

Konu Anket Formunun Doldurulması..

SÜRMENE MÜDÜRLÜĞÜNE

Ek deki Anket formunun okulun 4 ve 5. sınıf öğretmenleri tarafından doldurularak 26.03.2007 tarihine kadar Müdürlüğümüze gönderilmesini önemle rica ederim.

Abdulkadir KILIÇKALİ
Müdür

DAĞITIM
Tüm İlköğretim Okulu Müd..

Çamlıca Mahallesi Konağı Kat.4 Sürmene/TRABZON Ayrıntılı Bilg İçin İrtibat Z.ÇEBİ Şube Müd.
Telefon (0462) 7461775—7462856 Faks : (0462) 7461049
e-Posta : surmene61@meb.gov.tr

EK 2: Anket Sorularının Formu

Bu anket bir Yüksek Lisans araştırması olup Yeni Müfredat Programına göre İlköğretim 4. ve 5. sınıflarda Sosyal Bilgiler dersinin ön değerlendirilmesini yapabilmek amacıyla hazırlanmıştır. Anketin geçerliliği ve güvenilirliği açısından soruları samimiyetle cevaplamanızı rica ederiz.				
S-1	Cinsiyetiniz. 1) Erkek 2) Kadın			
S-2	Öğretmenlik mesleğinde kaçınıcı yılınız? 1) 1-5 arası 2) 5-10 arası 3) 10 ve üzeri			
S-3	Kaçınıcı sınıf öğretmenisiniz? 1) 4.sınıf 2) 5.sınıf			
S-4	Hangi bölüm mezunusunuz? 1) Eğitim Fak. 2) Fen-edebiyat Fak. 3) Diğer (...)			
S-5	Okulunuz hangi yerleşim biriminde bulunmaktadır? 1) İl merkezi 2) ilçe 3) Köy			
		Katılıyorum(0)	Kısmen katılıyorum(1)	Katılmıyorum(2)
S-6	Yeni İlköğretim Müfredatı her çocuğun öğrenebileceği, birey olarak kendine özgü olduğu anlayışını yerleştirmiş midir?			
S-7	Yeni İlköğretim Müfredat ile öğrenci düşünmeye, soru sormaya ve görüş alış-verişi yapmaya başlamış mıdır?			
S-8	Öğrencilerin sadece bilgisel değil, ahlaki, sosyal, kültürel yönden gelişmeleri amaçlanmış mıdır?			
S-9	Öğrencilerin hak ve sorumluluklarını bilen, demokratik bireyler olarak yetişmelerini ön görmüş müdür?			
S-10	Öğrencileri ezbercilikten ve tek düzelikten kurtarmış, araştıran, keşfeden, inceleyen ve sonuca varan bireyler olarak ele almış mıdır?			
S-11	Yeni Sosyal Bilgiler Programı ile birlikte öğrenciler okumaktan ve öğrenmekten zevk almakta mıdır?			
S-12	Yenilenen Sosyal Bilgiler Programı ile öğrenciler duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilmekte midir?			

		Katılıyorum(0)	Kısmen Katılıyorum(1)	Katılmıyorum(2)
S-13	Yeni Sosyal Bilgiler Programında öğretmen yol gösterici, öğrenci ise araştıran, deney ve gözlemler yapabilen bir birey midir?			
S-14	Yenilenen Sosyal Bilgiler Programı ile birlikte öğrenciler iletişim kurma ve birlikte çalışma becerilerini geliştirebilmekte midir?			
S-15	Yeni Sosyal Bilgiler Programı Türkiye'nin ekonomik, coğrafi, kültürel ve sosyal şartlarına göre hazırlanmış mıdır?			
S-16	Yeni Sosyal Bilgiler Programı görsellik bakımından zengin, öğrencilerin dikkatini çekebilecek özellikte hazırlanmış mıdır?			
S-17	Yeni Sosyal Bilgiler Programı öğrenci merkezli yaklaşıma uygun ve programda tutarlı öğeler belirgin midir?			
S-18	Yeni Sosyal Bilgiler Programında kullanılan dil öğrencilerin sınıf seviyesine uygun mudur?			
S-19	Yeni Sosyal Bilgiler Programı öğrencilerin öğrenme-öğretme süreçlerini yapılandırmış, örnek etkinliklere yönlendirmiş midir?			
S-20	Yeni Sosyal Bilgiler Programında etkinlikler çevre, okul koşullarına, öğrenci bilgi ve yeteneklerine göre çeşitlendirilerek hazırlanmış mıdır?			
S-21	Yeni Sosyal Bilgiler Programında öğrenme yaşantıları daha katılımcı bir ortam oluşturduğu için demokrasi kültürünün yerleşmesine daha fazla katkıda bulunmakta mıdır?			
S-22	Çalışma kitabında hazırlanan etkinlikler ve bu doğrultuda istenilen davranışlar öğrenci seviyesine uygun mudur?			
S-23	Yeni Sosyal Bilgiler Programı ile öğrenciler etkinlikler sonunda ürettiklerini sınıfta sunarak bir şeyler başarmanın hazzını yaşayabilmekte ve özgüven kazanabilmekte midir?			
S-24	Yeni Sosyal Bilgiler Programının istediği kaynakları (zaman, materyal, internet vb.) öğrenciler etkili bir biçimde kullanmakta mıdır?			
S-25	Öğrenciler yeni programın istediği araç-gereçlere sosyal çevrelerinde ulaşabilmekte midir?			

		Katılıyorum(0)	Kısmen katılıyorum(1)	Katılmıyorum(2)
S-26	Yeni Müfredat ile ilgili yeterli hizmet içi eğitim verilmiş midir?			
S-27	Bulunduğunuz okulda yeni müfredatın istediği her türlü araç-gerece öğretmen olarak ulaşabiliyor musunuz?			
S-28	Çok sayıda etkinlik olması ve sınıfların kalabalık olması uygulamalarda sorun yaratmakta mıdır?			
S-29	Yeni Sosyal Bilgiler programında ölçme ve değerlendirmede belirli bir ölçütün olmamasından dolayı zorluklarla karşılaşmakta mıdır?			
S-30	Yeni Sosyal Bilgiler Programında öğrenci değerlendirme formlarının çok olması, zaman yönünden sıkıntılara neden olmakta ve artı bir masraf olmakta mıdır?			
S-31	Yeni Sosyal Bilgiler Programında öğrencilerin kendini değerlendirdiği öz değerlendirme formları yetersiz midir?			
S-32	Yeni Sosyal Bilgiler Programına göre öğrencilere verilmesi gereken proje ve performans ödevlerinde ve bu ödevlerin değerlendirilmesinde yeterli bilgilendirilmenin yapılmamasından dolayı zorluklarla karşılaşmakta mıdır?			
S-33	Yeni Sosyal Bilgiler Programına göre hazırlanan proje ödevleri öğrenci seviyelerine uygun hazırlanmış mıdır?			
S-34	Yeni Sosyal Bilgiler Programına göre hazırlanmış performans ödevleri öğrenci seviyelerine uygun olarak hazırlanmış mıdır?			
S-35	Yeni Sosyal Bilgiler için hazırlanmış ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı kaliteli hamura basılmış mıdır?			
S-36	Yeni Sosyal Bilgiler Programı, eski programa göre çok daha zaman alıcı mıdır?			
S-37	Eski Sosyal Bilgiler programında ön hazırlığa gerek yokken yeni program mutlaka ön hazırlık gerektirmekte midir?			

		Katılıyorum(0)	Kısmen katılıyorum(1)	Katılmıyorum(2)
S-38	Yeni Sosyal Bilgiler Programı öğretmen için yorucu ve zaman alıcı mıdır?			
S-39	Yeni Sosyal Bilgiler Programı, öğretmenleri çalışmaya ve üretmeye teşvik etmekte midir?			
S-40	Değerli öğretmenim, size göre; Yeni Sosyal Bilgiler Programının olumlu yanları; Yeni Sosyal Bilgiler Programının Olumsuz yanları; Yeni Sosyal Bilgiler Programına dair önerileriniz;			

Değerli Öğretmenim, anketimize katıldığınız ve samimiyetle cevapladığınız için teşekkürü bir borç biliriz.
Eğitim-öğretim yılını başarıyla tamamlamanız dileğiyle.

ÖZGEÇMİŞ

15. 09. 1983 yılında Giresun'un Eynesil ilçesinde doğdu. İlk ve orta eğitimini Eynesil ilçesinde tamamlamıştır. Lisans eğitimini Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği Bölümü'nde 2003- 2004 eğitim- öğretim yılında bitirmiştir. Şuan Sakarya Üniversitesi'nde, Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde, Sosyal Bilgiler Eğitimi dalında yüksek lisansını yapmaktadır. Ayrıca, Trabzon Ağacli İlköğretim Okulu'nda 2005- 2006 eğitim- öğretim yılında Sosyal Bilgiler öğretmeni olarak göreve başlamış olup halen aynı kurumda çalışmaktadır.